ئاڤێستا
لەمێژینەترین سروودی کورد

PDF4Kurd

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکە شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

***

ناوونیشان:

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، گەڕەکی خانزاد، هەولێر

س. پ. ژمارە: ١

www.araspublisher.com

ئاڤێستا

لەمێژینەترین سروودی کورد

بەرگی یەکەم: -گاتا-کان

کۆکردنەوە و وەرگێڕان و لێکۆڵینەوە:

جەلیل عەباسی - ج. قەقنەس

ناوی کتێب: ئاڤێستا - لەمێژینەترین سروودی کورد
کۆکردنەوە و وەرگێڕان و لێکۆڵینەوە: جەلیل عەباسی - ج. قەقنەس
بڵاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ١٨٨
دەرهێنانی هونەری: بەدران ئەحمەد حەبیب
دەرهێنانی بەرگ: ئاراس ئەکرەم
خۆشنووسیی بەرگ: هونەرمەند محەمەد زادە
پیت لێدان: ئەدهەم عەباسی
هەڵەگری: شێرزاد فەقێ ئیسماعیل
هەڵەگریی سەر کۆمپیوتەر: دلاوەر صادق
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوڕەحمان مەحموود
چاپی یەکەم - چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر- ٢٠٠٣
لە کتێبخانەی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی ڕۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژمارە (٩٠)ی ساڵی ٢٠٠٣ی دراوەتێ

پێشکەشە:

١- بەرەوانی پاکی مۆبد ڕۆستەم شەهزادی کە تەمەنی خۆی بۆ ئەشا و لە ڕێگەی ئەشوویيدا بردە سەر.

٢- بەو مرۆڤانەی ڕووی ڕاستەقینەی خۆیان لە ئاوێنەی کەرامەتدا بەڕاستگۆیی دەخوێننەوە.

٣- بەو کوردانەی بیری گەڕانەوەی سەر بنەمای ڕەسەن لە ناخیاندا چەکەرەی کردووە.

٤- بەو کەسانەی نایانەوێ لە قوڕاوی دۆگماتیزمدا بخنکێن.

پێشەکی

خشنە ئوترە ئەهوورا مەزدا

دەوروبەری ساڵی ١٩٨٥ بوو، وەکو جاران بەدوای هەندێ کتێبی نایابدا سەردانی تارانم کرد و ئەمجارەیان لەبەر ئەوەی مانەوەکەم زۆری خایاند سەردانێکی ئەنجومەنی زەردەشتیانم کرد و ڕۆیشتمە لای بەڕێز مۆبەد ڕۆستەم شەهزادی کە ئەو کات لە پۆستی مۆبەدان مۆبەد بوو و لە ژووری ڕاوێژی ئەنجومەنی زەردەشتیانی تاراندا دادەنیشت. پیرەمێردێکی ئێسک سووک لە ژوورێکی گەورەدا دانیشتبوو، وێنەیەکی ڕازاوە و هەرە جوانی زەردەشت لە پشت سەریەوە هەڵواسرابوو، چەندین کەس لەوێ دانیشتبوون و کۆڕی قسە و باس و پرسیار و وڵام گەرم بوو. کە چوومە ژوورەوە و درووودم بۆ دانیشتوان نارد هەر هەموویان بەمۆبەدیشەوە بەواق وڕماوی و جۆرە سەرسامی و سەرسووڕمانێکەوە چاویان تێ بڕیم. ئەوەی کە ئەوانی گێژ و سەرسام کردبوو جلوبەرگە کوردییەکەی من بوو، چۆخەوڕانکی هەورامی و کڵاشی نۆدشی و پشتوێنی هەجیجی، نموونەی کوردێکی ڕەسەن و ڕاستەقینە. هێندە حەپەسابوون لەبیریان چوو فەرمووی دانیشتنم لێ بکەن! بۆ ئەوەی لەو سەرسامییە دەریان بهێنم و بێدەنگییەکە بشکێنم گوتم: من جەلیل عەباسیم لە هەورامانەوە. گورج جەنابی مۆبەد هەستایەوە و ئەوانیش بەدوایدا، مۆبەدی پیر و لاواز بەرەو پیرم هات و یەکدیمان لە ئامێز گرت، کاتی ئەملاولا ماچ کردنەکە گوتی: تۆ هەر ئەو جەلیلەیت کە ساڵانێکە نامەمان بۆ دەنێریت و ئێمە لە ڕێگەی نامەکانتەوە دەتناسین و هۆگرتین؟!، لە لای خۆی داینام و ڕوخسەتی خواست کە قسەکانی تەواو بکات چونکە خەریکی وڵامدانەوەی پرسیاری یەکێک لە دانیشتوان بوو، کە قسەکانی تەواو بوون ڕووی تێ کردم و گوتی: دە ئێستا بەخێر بێیت سەر سەرمان، فەرموو قسە بکە. بەدەنگی بەرز بەجۆرێک هەر هەموویان ببیسن گوتم: جەنابی مۆبەد شەهزادی من نەهاتووم پرسیارێک بکەم و وڵامێک ببیسم، من بۆ مەبەستێکی دیکە هاتووم. بەسۆزێکەوە گوتی: جا بۆ هەرچی هاتبی سەرچاومان هاتی و ئێمەش لە خزمەتداین. گوتم: ئەوی ڕاستی بێت من لە هەورامانەوە هاتووم، لە دڵی وڵاتی کوردانەوە، هاتووم ئێوەی بەڕێز بکێشمە پای مێزی مەحکەمەوە! مۆبەد سەری داخست و نوقمی بیرکردنەوە بوو، ئەوانی دیکەش دوو هێندەی تر سەریان سووڕما و سەرسام بوون. گوتم: جەنابی مۆبەد، بەڕێزان، ئێوە لێرە، لەم پایتەختە ئەژدیها ئاسایە (تاران)دا بەئاسوودەیی دانیشتوون و مێژووتان فەرامۆش کردووە، هەر خەریکی گاڵتە و گەپی خۆتانن و هیچ بیرتان لای من نەماوە و ئاوڕێک لە ئاهوورامان نادەنەوە، ئایا دەزانن من کێم و ئاهوورامان کوێیە؟!، من کوردم، کوردی هەورامان، ڕۆڵەی پیرشالیار، و ئاهوورامانیش هەمان لانکەی پێگەیاندنی ئەشوو زەردەشتە کە ئەمڕۆ ئێوە لە بیرتان بردۆتەوە! ئایا ئێوە تا ئێستاش بیرتان لەوە کردۆتەوە کە بزانن هەورامان کوێیە و پیرشالیار کێیە؟، ئایا لەوە ئاگادارن کە بەپێچەوانەی ئێوەی پایتەخت نشینی چەواشەکراو، منی کورد هێشتاش هەر هۆرە و سیاچەمانە و قەتار دەچڕم و باپیرانی من هێشتاش هەموو بەیانییەک بەڵێنی خۆیان لەگەڵ ئەشوو زەردەشتدا نوێ دەکەنەوە

کە ئەندێشە و کردار و گفتاریان چاک بێت؟ ئایا ئێوە بۆ یەکجاریش لە خۆتان پرسیوە بۆچی منی کورد هێشتاش هەموو ساڵێک جەژنی یادی زەردەشت و پیرشالیار دەگرم و شادی دەکەم و زەماوەند دەگێڕم؟! من قسەم دەکرد و پەنجەی تاوانی پشت لێ کردن و ئەمەگ نەناسیم بۆ ئەوان درێژ دەکرد و ئەوانیش بەواق وڕماوی و سەرسامییەوە چاویان تێ بڕیبووم و فزەیان نەدەکرد. قسەکانم بەشیعرێکی شاعیری شەهیدی گواتمالیایی (ئەتۆرنە کاستیلو)ی شەهید کۆتایی پێ هێنا کە پێشتر وەرم گێڕابوو بۆ هەورامی و پاشان گوتم: دەفەرموون وڵامم بدەنەوە و ئەوەش بزانن کە هەر هەمووتان بۆ ئەم وڵامدانەوەیە لە بەرامبەری خودی ئەشوو زەردەشتدا ڕاوەستاون...!

هەر هەموویان و لە پێشیانەوە مۆبەد شەهزادی هەستانە سەرپێ و یاسای ڕەسمیی ڕێز لێنانیان بۆ بەجێ هێنام، دانیان بەتاوانەکانیاندا نا و هەموویان لێ وەرگرتم و داوای لێبووردنیان لە من وەک نموونە و نوێنەری هەموو کورد کرد و من کەوتمە پێشیان و ئەوانیش بەشوێنمدا و پێکەوە هۆرەیەکمان چڕی. لەوەو دوا هەموو ئیمکانیاتی ئەنجومەنی زەردەشتیان و ئەنجومەنی مۆبەدان و ناوەندی بڵاوکردنەوەی فرەوەهرە و کتێبخانەی یەگانەگی و ڕێکخراوی ڕۆشنبیریی فرەوەهرە و ئێرانی باستان و لاوانی زەردەشتی و...(*) خرایە بەر دەستم بۆ ئەنجامدانی لێکۆڵینەوەکانم و دەرفەتیان بۆ ڕەخساندم کە لە سەرجەم تێکست و ڕۆژژمێر و گۆڤارەکانی چیستا و فرەوەهرە و ڤەهوومەن و... کەڵک وەربگرم و ئاشکرایە کە زۆرترین و باشترین سوودم لەو خەرمانە بەپیتە وەرگرت و لەگەڵ زانیاری و ئەزموونەکانی خۆمدا کردمنە یەک و بناغەی کۆکردنەوە و وەرگێڕان و شەرح و شیکردنەوەی (ئاڤێستا)م وەکو پرۆژەیەکی گەورە و درێژخایەن و هەرە بنەڕەتی بۆ جیهانی بەرینی فەرهەنگ و ئەدەب و مێژووی کوردی داڕشت.

خوێنەری هێژا، ئەگەر ئێمەی کورد سەرنجێکی ئێستای خۆمان بدەین بۆمان دەردەکەوێت کە ئێمەش خۆمان لە بیر کردووە و لەگەڵ کلتووری خۆماندا نامۆ بووینەتەوە. ڕاستە کە من ئەنجومەنی زەردەشتییەکانم تاوانبار کرد و ئەوانیش دانیان بەتاوانەکەیاندا نا و لە بەرانبەری ئەو ڕاستییەدا کە پێم ڕاگەیاندن چۆکیان دادا و کڕنۆشیان برد بۆ ئەو ڕەسەنایەتییە هەنووکەییەی کورد، بەڵام لە ڕاستیدا دەبێ دانی پێدا بنێم کە من بەفێڵ و دەسپێشخەرییەکی فریوکارانە ویستم کەموکوڕییەکانی خۆم (وەکو کورد) بشارمەوە و بیخەمە پاڵ دیتران! وەکو پێشینان دەڵێن منی کورد لەو کات و شوێنە پیرۆزەدا «گایەکم لە چاوی خۆمدا نەدەبینی بەڵام پووشێکم لە چاوی ئەواندا دەدیت و گەورەشم دەکردەوە»! کەوابوو با بپرسم: ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە کە ئێمەش ئاوڕێک لە ڕابردووی خۆمان بدەینەوە و خۆمان بخەینە بەر تیشکی ڕەخنە و لافاوی پرسیار و خودی ڕاستەقینەی خۆمان بەبیری ورد و چاوی کراوەوە بخوێنینەوە؟ ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە توندترین ڕەخنە لە خۆمان بگرین کە بۆچی ڕابردووی خۆمان فەرامۆش کرد و هزر و ئەندێشەمان دەستەمۆی بێگانە بوو و لە خودی خۆمان بێگانە کەوتینەوە؟ ئەی ئایا سەردەمی ئەوە نییە کە بیر بکەینەوە و بزانین ئێمە پێشتر چیمان هەبووە و ئێستە چیمان هەیە؟ پێشتر چیمان لە دەست داوە یا لێمان زەوت کراوە و لە بەرامبەریدا چیمان وەرگرتووە؟!

*- بۆ ئاشنابوونی زیاتری خوێنەری بەڕێز و هەموو ئەوانەی دەیانەوێ ڕوو لە بنەڕەت و ئەسڵی خۆیان بکەنەوە ناوونیشانی ئەو چەند شوێنەی کە ناوم بردن و هەندێ شوێنی دیکەی زەردەشتی لە کۆتایی کتێبەکەدا دێنمەوە.

ئەمڕۆ (٢٠٠٢)ی زایینی، مێژووی سیاسیی کورد (٢٧٠٢) و مێژووی زەردەشت واتە مێژووی کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیریی کورد (٣٧٧٠)یە! واتە ئێمەی کورد مێژینەیەکمان هەیە کۆنتر لە هی گەلان کە پڕە لە سەروەری و خاڵی درەوشاوە و شانازی و سەرفرازی، واتە ئێمەی کورد ٢٧٠٢ ساڵ لەمەو پێش سیستەم و دەسەڵاتی سیاسیمان هەبووە و ٣٧٧٠ ساڵ لەمەو پێشیش کۆمەڵگەیەکی پێشکەوتووی خاوەن شارستانییەت و ڕۆشنبیری بووینە و خاوەنی تێکستی خەت و زمانی ٣٧٧٠ ساڵ لەمەو پێشین، واتە ١٧٦٨ ساڵ پێش مەسیحییەت و ٢٣٤٨ ساڵ پێش عەرەب ئێمە خاوەنی کۆمەڵگەیەکی مەدەنی و شارستانییەتێکی ڕاستەقینە و ڕۆشنبیرییەکی بەر فرەوانی ئینسانی بووینە، ئێمەی کورد پێش هەموو گەلانی تر بناغەی سیستەمی ئابووری و ژیانی کۆمەڵایەتیمان دامەزراندووە، ئەی بۆچی ئەمڕۆ ئەوان پێشکەوتوون و ئێمە هێشتاش هەر هەنگاوی بەرەو پاش داوێین؟!

لەوانەیە هەندێ کەس بڵێن لەبەرچی و بەچ بەڵگەیەک دەڵێم مێژووی زەردەشت مێژووی کوردە و زەردەشت لە ئێمەیە، بۆیە زۆر بەکورتی ئاماژەیەکی پێ دەکەم و دەڵێم:

یەکەم، هەر هەموو بۆچوونەکان لە سەر ئەوە کۆکن کە زەردەشت لە ڕۆژئاوای ئێرانی ئەو سەردەمەوە سەری هەڵدا، هەندێک لایان وایە لە ناوچەی چیچەست (ورمێ) و هەندێک دەڵێن لە کێوستانێک بەناوی فارسیی (گوساڵە) و هەندێکیش دەڵێن لە (ئێرانویچ) و دەشڵێن کە ئەم شوێنە هێشتاش نەناسراوە!!من دەڵێم کێوی گوساڵە حاڵەتی تەفریس کراوی هەمان (کۆساڵان)ە لە هەوراماندا و (ئیرانویچ)یش هەمان (ئورامۆن)ە و (ورمێ)ش حاڵەتی بەهەڵە نووسراوی (ئورامیە)یە و زەردەشت لە خودی هەوراماندا هاتۆتە جیهان و سەری هەڵداوە، (ئەوەمان لە یاد نەچێت کە وشەی ئورامەن واتای لەحنێکی مۆسیقایە لە پالەویدا و ئورومۆن واتە شوێنی پیرۆز.

سەیدی هەورامی دەڵێ:

ئەز ئورومۆن مەکانم بێ وەڵاتم
سەرو پیری خوای گێرەن خەڵاتم

و ئوورامان یانخود هۆرامان واتە ئاهوورامان، واتە شوێن و مەڵبەندی ئاهوورا. خۆ چ هەورامان و چ ورمێ و بەگشتیش چ ڕۆژئاوای ئێران بێت دەکاتە هەمان کوردستانی ئەمڕۆ و ئەم ڕاستییە بۆ کەس ناشاردرێتەوە، کەواتە زەردەشت کورد بووە و لە کوردستاندا سەری هەڵداوە.

دووەم، لە زۆر شوێنی کوردستاندا هێشتاش ئاسەواری سەردەمی سەروەریی ئایینی زەردەشت ماوەتەوە کە بەنموونە دەتوانم ئاماژە بکەمە سەر ئاتەشگەی گەورەی پاوە و ئاتەشگەی پشتی تەوێڵە و ئاتەشگە و چلەخانەی هەورامانی تەخت و ئەشکەوتی کۆساڵان و گوندی وەیسەی لای مەریوان و قەڵای گاورا لە کەمینە و کێوی پێرۆسەم (پیر ڕۆستەم)ی هەورامان و...، لە هەموو ئەمانەش زیندووتر چلەخانە و گۆڕستان و ڕەسم و یاسای سەردەمی پیرشالیار لە هەورامانی تەختدا. زۆربەی زۆری ناوی کێو و گوند و مێرگ و ئەشکەوت و شوێنەوارە کۆنەکانی هەموو کوردستان و بەتایبەتیش هەموو هەورامان جێ پەنجەی ئایینی زەردەشت و زمانی ئاڤێستایان پێوە دیارە، وەکو: (لهۆن، کەمینە، دزاوەر، بادینان، ئاکرێ، زەرزا، زازا، پیرەوەت، زەردوویی، بایەنگان، وەزەرا، پیران، زەرینە، بێرواس و...) ئەمە سەرەڕای باری مۆسیقایی کورد کە هۆرە و سیاچەمانە و قەتار بەبێ یەک و دوو تایبەتن بۆ چڕینی گاتاکان و ڕاز و نیاز لەگەڵ ئەهوورادا، سەرەڕای ئەوەش بەسەدان وشە و ڕستە و دەستەواژە لە گاتاکاندا هەن کە ئەمڕۆ هەر بەو شێوەیە لە زمانی کوردی و بەتایبەت لە هەورامان و بادینان و لوڕستاندا ماونەتەوە و بەکار دەبرێن.

سێیەم، گەر بەوردی سەرنجی جلوبەرگی کوردی بدەین دەبینین پشتوێن و کەشیەی ئەمڕۆی ئێمە هەر هەمان (سەدرە و کوشتی)ی سەردەمی زەردەشتە کە بۆمان ماوەتەوە و لەویش بەرجەستەتر ئەوەیە کە ئەمڕۆ بەتایبەتی لە بارزان و لە هەورامانیشدا پیاوی کورد پشتوێنی سێ گرێ دەبەستێت کە ئەویش دەربڕ و پیشاندەری نوێکردنەوەی ڕۆژانەی پەیمانی ئەخلاقیی باپیرانمانە لەگەڵ ئەشوو زەردەشتدا، باپیرانمان هەموو بەیانییەک کە خۆیان کۆ دەکەنەوە سێ گرێ لە پشتوێنەکەیان دەدەن بەمەبەستی دووپاتکردنەوە و داکۆکیکردنە سەر ئەندێشە و گفتار و کرداری چاک، گرێی یەکەم ئەندێشەی چاک، دووەم زمان و گفتەی چاک و سێیەمیش کرداری چاک! خۆ لەسەر نەورۆز و دەسپێکردنی ساڵی تازە نارۆم کە زیندووترین و ئاشکراترین ڕەمز و سیمبولی ئایینی پیرۆزی زەردەشتە کە هێشتاش بەبەرجەستەیی و هەر بەهەمان زیندوویێتیی جاران لە ناوماندا ماوەتەوە و هێشتاش هەر وەکو پێغەمبەرەکەمان ڕێزی لێ دەگرین و واتا و فەلسەفەی بۆ قایلین و یادی دەکەینەوە. باپیرانی ئێمە لێک دەپرسن: «ئەرێ قرۆنێ کۆنا یا ماریفەتو پیرێ؟» و زاناکانیش وڵام دەدەنەوە کە: «کورە ماریفەت کۆنتەرا، خۆ قرۆنێ هیزیکە گوشایشە کۆری ئارد»! یانخود ئەو شینگێڕییەی کە بۆ دوای هێرشی عەرەب لەسەر هەورامان و دابی زەردەشتی دەگێڕدرێت کە ئەوە دەسەلمێنێ ئایینی زەردەشت لە هەوراماندا بووە و هێرشی کراوەتە سەر و زەردەشتییەکان کەوتوونەتە بەر شەپۆڵی کوێری کوشت و بڕ و تاڵان و بڕۆی عەرەبان و ئەمەش ئاهوورا تووڕە دەکات:

هورمزگان ڕمان ئاتران کوژان
وێشان شاردەوە گەورە گاوران
زۆرکار ئارەب کردنا خاپوور
گنا ئی پاڵە هەتا شارەزوور
شەن و کەنیکا وە دیل بشینا
مەرد ئازا تلیا وە ڕووی هوینا
ڕەوشت زەردەشت مانۆ وە بێکەس
بزیکا نیکا هورمز وە هیچ کەس

ئایا هەموو ئەمانە بەڵگە و فاکتەری زیندووی کوردبوونی زەردەشت و کوردی بوونی ئایینە پیرۆزەکەی نین؟!

ئەوەی کە جێی داخ و کەسەرە ئەوەیە کە دەبینین ئێمەی کورد بەو هەموو سامانە دێرینەیەمانەوە لە ساڵی (٨٠)ی کۆچی مانگی بەدواوە، بەرەبەرە هەموو شتێکمان لێ دزرا و مێژووی پرشنگدارمان لێ

تێکدرا و هیچمان بۆ نەمایەوە.

دکتۆر عەبدولحسێن زەڕین کووب لە کتێبی «دوو سەدە بێدەنگی»دا باس لە سەرەتاکانی هێرشی عەرەب دەکات بۆ سەر ئێران و دوو سەدەی سەرەتای دەسەڵاتداریەتی عەرەب و بێدەنگ و کپ کردنەوەی ئێرانییەکان شی دەکاتەوە و دەڵێ گەلانی ئێران بەو هەموو شارستانییەتە کۆن و دێرینەیانەوە لەو دوو سەدەیەدا نوقمی بێدەنگی کران و هەموو شتێک و تەنانەت کتێب و زمانیشیان لێ زەوت کرا. بەڵام دکتۆر ئەوەش دەڵێ کە لە سەدەی سێیەمەوە ئێرانییەکان بیریان کردەوە و بەخۆیاندا هاتنەوە و دەستیان بەچالاکی کرد بۆ بووژاندنەوەی سامانی دێرینیان و...!

ئەی ئێمەی کورد چی؟ ئایا ئێمەش بەخۆماندا هاتینەوە و ئەو بێدەنگییە داسەپاوەیەمان تێکشکاند و هاواری خۆمان بەرەو ڕووی داگیرکاران دەربڕی؟! بەداخەوە دەبێ بڵێین نا. ئێمە تەنیا و تەنیا لە سەرەتاکانی هێرشی عەرەبدا بەرگری و بەربەرەکانێمان کرد و خۆمان بەدەستەوە نەدا کە ئەویش بووە هۆی ڕژانی خوێنی ڕۆڵەکانمان و کاتێکیش کە داگیر کراین و هەموو شتێکمان لێ زەوت کرا و بووینە دیلێکی زنجیر لەدەست و کۆت لە ملی بێگانە و تەنانەت هەست و نەست و هەناسەی خۆشمان لە دەست دا، هەرچی ئەوان گوتیان بەچاوی بەستراو کردمان و هەر جۆر ویستیان ئاوا بووین، جاری بۆ جاری بەڕوویاندا نەتەقینەوە و کلتوور و کەلەپووری دێرین و ڕەسەنی خۆمان بەڕوودا نەدانەوە و لە بەرامبەریاندا نەوەستاین و پێمان نەگوتن: «هۆی... دەشتەکییە بێ پێڵاوە مزووک خۆرەکان، ئێمە دەوڵەتین»!

بەڵێ کپ بوونەوە و بێدەنگییەکەی ئێمەی کورد نەک دوو سەدە بەڵکو ١٤سەدەی خایاند! بەڵام بەخۆشحاڵییەوە جیلی ئەمڕۆی کورد ڕاچەنیوە و خەریکە بەخۆیدا دێتەوە و چاو دەگێڕێ بەدوای خودی ونبوویدا و دەشزانین سەردەم نە سەردەمی شیری دوودەم و گورزی حەوت سەر و نە هیی ئەفسانە و ئەفسوونە بەڵکو سەردەمی سەرهەڵدانەوە و ژیاندنەوە و دیالۆگ و پێکەوە ژیانی هەموو کلتوور و شارستانییەتەکانە، بۆیە دەبێ هەل و دەرفەتەکە بقۆزینەوە و هەوڵ بدەین بەجیلەکانی ئایندەمان بڵێین کە ئێمە کێ بووین و کێین، چیمان هەبووە و هەمانە، لەکوێوە هاتووین و بەرەو کوێ دەڕۆین و بەکوێ دەگەین، بۆچی ئێمەی نەتەوە تووشی قەیرانی کەسییەتی هاتووین و لەچیدا بزربووین و دەبێ بەدوای چیدا بگەڕێین و چۆن و لە کوێ بیدۆزینەوە؟

پێویستە ئەم پرسیارە هەرە گرینگ و زیندووکەرەوانە لەناو بیر و هەست و نەستی جیلی ئەمڕۆدا بورووژێنین و بیخەینە سەر ڕێ بۆ دۆزینەوەی وەڵامەکانیان چونکە دۆزینەوەی وەڵامی ڕاستی ئەو پرسیارانە هەمان دۆزینەوە و ناسینەوەی کەسییەتیی دزراوی ئێمەی کوردە، ئەم هەوڵەی منیش هەر لەو ڕێبازەدایە و دەکرێ بڵێم هەنگاوی یەکەمە بەرەو ڕێگای دۆزینەوەی (خود)و ناسینەوەی ڕابردوو و دامەزراندنەوەی بناغەی ئەندێشەی چاک و هەستی خاوێنی کوردی بەمەبەستی زووتر گەیشتنمان بۆ لووتکەی سەربەستی و سەربڵندی.

من چیم کردووە؟!

لەم پێشەکییەدا باسی دامەزراندنی ئەم پرۆژەیەم کرد، لێرەشدا بەپێویستی دەزانم کە بڵێم دەمتوانی دەقێکی ئاڤێستا بگرمە دەستمەوە و زۆر بەئاسانی وەری بگێڕمە سەر زمانی کوردی و بەئاسانیش چاپ و بڵاوی بکەمەوە بەڵام ئەوەم بەباش نەزانی و بەتایبەتیش دەمویست خوێنەری کورد بەتەواوەتی ئاڤێستا بناسێت و هیچ نەبێ نزیکی وەڵامی ئەو پرسیارانەی سەرەوە بکەوێتەوە بۆیە ڕێگاکەی خۆم دوورتر خستەوە و هەوڵ و زەحمەتەکەم دوو چەندان کرد و هاتمە سەر ئەو ڕایەی کە تەنیا وەرگێڕانێکی سادە و ساکار و سەرەتایی نەبێت بەڵکو کۆکردنەوە و وەرگێڕان و شەرح و لێکدانەوەیەکی تەواوی دەقە ئاڤێستاییەکان بێت هەر بۆیەش نیمچە کتێبخانەیەکم لەبەر دەستی خۆمدا دانا و لەناو هەموویاندا گەڕام بەدوای ڕاستەقینەترین دەقدا بەجۆرێک کە بۆ لێکدانەوەی وشەیەک یانخود دەستەواژە یا تەعبیرێک جاری وا هەبووە کە ١٢،١٠ کتێبم خوێندوونەتەوە تا گەیشتوومەتە مەبەستی تەواو. ئەو بەرهەمانەش کە بۆ ئەم کارە سوودم لێ وەرگرتوون بریتین لە:

١- اوستا، کهنترین سرودهای ایرانیان، ج١و٢، گزارش و پژوهش: د.جلیل دوستخواه چاپ چهارم ١٣٧٧ تهران انتشارات مروارید.
٢- گاتها، سرودهای زرتشت ج١و٢، ترجمه و تفسیر:موبد فیروز آذر گشسب ١٣٥٩ تهران انتشارات فروهر.
٣- اوستا، نامه مینوی آیین زرتشت (از گزارش استاد پورداود)، د.جلیل دوستخواه، چاپ پنجم ١٣٦٤ تهران انتشارات مروارید.
٤- دانشنامه مزدیسنا، د.جهانگیر اوشیدری، چاپ اول ١٣٧١ تهران نشر مرکز.
٥- فرهنگ واژەهای اوستا، ج ١تا٤، فریدون جنیدی و احسان بهرامی، ١٣٦٩ تهران نشر بلخ.
٦- بررسی یسنا، بخشهای ١و٢و٣، مراد اورنگ، ١٣٤٠ تهران.
٧- اوستا، سرودهای زرتشت، هاشم رضی ١٣٧٤ تهران انتشارات فروهر.
٨- زندگی و مهاجرت آریاییان، فریدون جنیدی.
٩- مجموع دفترهای نامه فرهنگ ایران، فریدون جنیدی.
١٠- حقوق بشر در جهان و حقوق جهان در ایران باستان، فریدون جنیدی.
١١- دو قرن سکوت، د. عبدالحسین زرین کوب، ١٣٧٨ تهران.
١٢- ایران از آغاز تا امروز، گیرشمن، ترجمه محمد معین، چاپ دوازدهم ١٣٧٩ تهران.
١٣- سیری در آموزش گاتها، موبد رستم شهزادی، ١٣٧٤ تهران.
١٤- زرتشتیان یکتا پرست هستند، موبد رستم شهزادی، ١٣٦٤ تهران.
١٥- دین و دانش، موبد رستم شهزادی، ١٣٥٧ تهران.
١٦- آیین میترا، مارتن ورمازرن، ترجمه بزرگ نادر زاد، ١٣٥٧ تهران.

١٧- اکنون میان دو هیچ، فردریش نیچه، ترجمه علی عبدالهی، چاپ چهارم ١٣٧٧ تهران.
١٨- مجموع ماهنامەهای: چیستا، فروهر، وهومن و روزشمارهای انجمن زرتشتیان.
١٩- چنین گفت زرتشت، فردریش نیچه، ترجمه داریش آشوری چاپ دهم ١٣٧٦ تهران.
٢٠- زرتشت نیچه، پیرابر و سوفرن، ترجمه بهروز صفدری، ١٣٧٦ تهران.
٢١- فلسفه زرتشت، د.فرهنگ مهر، ١٣٧٨ تهران.
٢٢- نگرشی بر اسلام و زرتشت، موریس شیخی، ١٣٧٦ تهران.
٢٣- اسطوره زندگی زرتشت، ژاله آموزگار و احمد تفضلی ١٣٧٥ تهران.
٢٤- نبرد اندیشەها در ایران پس از اسلام، فریدون جنیدی ١٣٥٩ تهران.
٢٥- گاهشماری باستانی مردمان مازندران و گیلان، نصرالله هومند، ١٣٧٤ تهران.
٢٦- زمانی ئاڤێستا، سۆکۆلۆف، و. محەمەدئەمین هەورامانی ١٩٨٨ بەغدا.
٢٧- زاری زمانی کوردی لە تەرازووی بەراورد دا، محەمەدئەمین هەورامانی، ١٩٨١ بەغدا.
٢٨- فەرهەنگی ئیریەن ڤاچ، محەمەدئەمین هەورامانی، ١٩٨٦ بەغدا.
٢٩- زرتشت و تعالیم او، هاشم رضی
٣٠- راهنمای دین زرتشتی، هاشم رضی
٣١- یشتها، ج١و٢، ابراهیم پورداود
٣٢- گاتها، ابراهیم پورداود
٣٣- پیام زرتشت، د.علی اکبر جعفری
٣٤- آیین زرتشت و تاثیرآن در شرق و غرب، مهرداد مهرین
٣٥- آیین راستی، مهرداد مهرین
٣٦- ویژگیهای آیین زرتشت، مهرداد مهرین
٣٧- پژوهشی در آرمان پارسایی در ایران، د. حسین وحیدی.
٣٨- زانیاری و ڕاوێژ و لێکۆڵینەوە مەیدانییەکانی خۆم لەسەر هەورامان و زەردەشت و...، دەبێ وەکو ئەمانەتدارییەک بڵێم کە زۆرترین سوودم لە بەرهەمەکانی خاڵی (١و٢) وەرگرتووە و بناغەی کارەکەم لە سەر ئەو دوو بەرهەمە بەپێزە داڕشتووە.

خوێنەری هێژا، ئەم بەرهەمەی لەبەر دەستایە بەرگی یەکەمی پرۆژەیەکی شەش بەرگییە لەسەر ئاڤێستا و هیوادارم هەنگاوی یەکەمم سەرکەوتووانە هاویشتبێت و هەوڵ و هەنگاوەکانی دواتریشم بگەنە ئەنجامێکی دڵخواز بۆ سوودی تۆی بەڕێز و دەوڵەمەندتر کردنی کتێبخانەی کوردی بەم سامانە دێرین و ڕەسەن و دەوڵەمەندە، سوپاس و پێزانینی خۆیشم لە ناخی دڵمەوە ئاراستەی هەموو ئەو دۆست و هاوڕێ و هاوکارە خۆشەویستانەم دەکەم کە هەر یەکە بەجۆرێک وڵامی داخوازییەکانیان دامەوە و هانیان دام و هاوکارییان کردم.

ئێستاش بۆ ئاشنابوونی سەرەتایی خوێنەری بەڕێز بەهەندێ خاڵی سەرەکیی ئایینی پیرۆزی زەردەشت ئەویش بەشێوەیەکی خێرا و کورت و چڕ و پڕ، دەلاقەیەک لە ڕووی چەند خاڵێکی گشتیی ئەم ئایینە پیرۆزە دەکەینەوە و دواییش پێکەوە دەروازەی ئەم کتێبە مەزن و مێژینەیەمان لە زمانی مامۆستا (جەلیل دوستخواە)ەوە دەخەینە سەر گازەرەی پشت.

بژی ئەشا و سڵاو بۆ ئەشوویی و درود بۆ فرەوەهرەی پاک و پیرۆز

جەلیل عەباسی
هەولێر - بەهاری ٢٠٠٢ی زایینی
٢٧٠٢ی کوردی و ٣٧٧٠ی زەردەشتی

دەلاقە

ئەهوورا مەزدا: ئەهوورا مەزدا یا ئەهووره مەزده یانخود مەزدا ئەهووره ناوێکه که ئەشوو زەردەشت له ئاڤێستادا بۆ خوای تاقانەی بەکار هێناوه که دەبێ بلێین دیاریکردن و ناسینی خواوەند و داهێنەرێکی تاقانه بەناوێکی تایبەتییەوه له مێژووی مرۆڤدا بۆ یەکەمجاره و وەک یەکەمین کەسیش هەر له لایەن زەردەشتەوه هاتۆته گۆڕێ. ئەم ناوه سەرەتا له زمانی زەردەشتەوه له گاتاکاندا هاته ئاراوه و پاش چەندین سەده له زمانی گاتاکانەوه هاته ناو سەرجەم ئاڤێستا و گەیشته ناو زمانی (پارسیی کۆن) واته (فۆرس) که زمانی سەردەمی هەخامەنشییەکان بوو. دواتر هاته ناو زمانی پالەوی و لەوێشەوه بۆ ناو زمانی فارسی که لەم زمانەشدا هەندێ گۆڕانکاریی بەسەردا هات وەک: هورمەزد، هورموزد، ئورمەزد، هرمز، ئورمەز و هرمزد کە هەر هەموویان کورتکراوەی هەمان «ئەهورەمەزدە»ن که بوو بەخواوەندی تاقانەی ئێرانی دێرین. ئەشو زەردەشت له سەرەتای زۆربەی ڕازونیازەکانیدا ئەم دەستەواژەیه دەڵێتەوە: «خشنه ئوتره ئەهوورا مەزدا» واته بەرەزامەندی ئەهوورا مەزدا. ئەم دەستەواژەیه دوو وشەی سەربەخۆن: (ئەهووره) + (مەزده) و دەبینین زۆر جار له ئاڤێستادا بەجیا هاتوون واته ئەهووره هاتووه و پاش چەند وشەیەک مەزده یانخود زۆر جار بەشێوەی (مەزدا ئەهووره) دێت واته مەزدا دەکەوێته پێش ئەهوورەوە. وشەی ئەهوورا له ئاڤێستادا و (ئەسوور) له ڤیدادا هەردووکیان له ڕیشەی «ئەسوو» وەرگیراون کەبە واتای سەروەر و دۆست دێت. (مەزدا)ش که له سانسکریتدا «مێزەس»ی پێ دەوترێت بەواتای هۆش و هزر و زانست هاتووه و بەگشتی لەناوی (ئاهوورا مەزدا)ش واتای دۆستی هۆشمەند، سەروەری زانا، ئەمیری ئاگا و یاوەری ژیر دراوەته دەست که ئەمیش پیشاندەری ئەو ڕاستییەیه که سەرەتای ئەلفوبێی ئایینی زەردەشت لەسەر دۆستایەتی و ژیری و ئەقلانییەت دامەزراوه، خۆ ئەگەر سەرنجی ئەو سیفەتانەش بدەین که له (یەشت)ەکاندا دراونەته پاڵ ئەهوورا، ڕاستییەکەمان جوانتر دەست دەکەوێت بۆ نموونه (خڤەرێنەڤەنت) واته خاوەنی فەڕ و شکۆ، (ڕەئێڤەنت) واته خاوەنی ڕووناکی و شکۆ، که له پالەویدا بۆته ڕایوومەند. یانخود زانای هەموو شت و ڕاستیی ڕاستەقینه و نوور و پاک و زانیار و...، دیاره وشەی (هۆره)ش هەر یادگارێکه لەو ناوه پیرۆزه ماوەتەوه بۆمان که باپیرانمان بۆ پاراستنی خستوویانەته پاڵ بەشێک له مۆسیقای کۆنمان و ئێستاش که دەڵێین هۆرەچڕ مەبەستمان ئەو کەسەیە که ڕازونیاز لەگەڵ ئەهوورادا دەکات یانخود که دەڵێن (هۆره بچڕه) واته بانگ بکه له ئەهوورا، واته لەگەڵ ئەهوورادا قسه بکه، ئاشکرایه که ئەم بانگکردن و قسه کردنەش له ڕێگەی گاتاکانەوه بووه.

زەرەتوشترە (زەرەت ئاسترە): زەردەشت ناوی پێغەمبەری دێرینی ئایینی مەزدیەسنا و یەکەم مامۆستای فەلسەفە له مێژووی مرۆڤە. زەردەشت بەواتای ئەستێرەی ڕووناک و تیشکی زێڕین

دێت. هەندێک کەسی وەک موولێر دەڵێن زەردەشت واته خاوەنی وشتری زەرد، کاسێل دەڵێ زەردەشت واته کوڕی ئەستێره، دەهارلەی بەلژیکی واتای (ڕووناک و زەرد وەک زێڕ)ی داناوه و بارتۆلمه دەڵێ واتای خاوەنی وشتری پیر دەدات. ئەم فەرق و جیاوازیەش دەگەڕێتەوه بۆ ئەوەی که گاتاکان زمانێکی هەره دێرینیان هەیه بۆیه هەر کەسه و بەپێی بۆچوونی خۆی خوێندوونیەتەوه کەچی گەر جوانتر وردبینەوه دەبینین ڕاستییەکەی هەمان (ئەستێرەی ورشەداره) چونکه وشەی (زەرەنت) واته ورشەدار و (ئاسترا)ش واته ئەستێره و ئەویش له ڕاستیدا (زەرەنتوئاستره)یه نەک زەرەت ئوشتره.

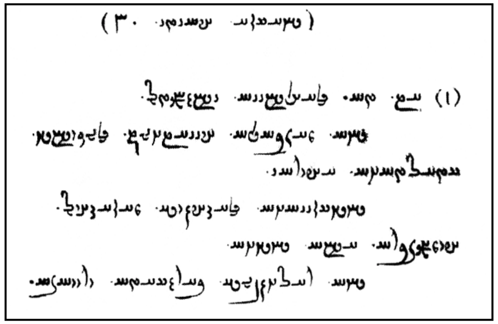

ئاڤێستا: وشەی ئاڤێستا بەواتای ئەساس، بنەما، دەقی ئەسڵی، بنەڕەت، پەنا، یاریده دێت و بەگشتیش تایبەته بەکتێب و نووسراوه زەردەشتییەکان و خەت و زمانی ئەو نووسینانه. ئاڤێستا له پالەویدا (ئەڤێستاک)ه و له دەقه مێژووییەکانی عەرەبیشدا بەشێوەی جۆراوجۆر نووسراوه وەک: بستاه، ابستاه، الابستاه، البستاه، البستاق و...... گۆڵدنەر له زمانی پرۆفیسۆر (ئاندەرئاس)ەوه دەڵێت:

وشەی ئاڤێستا له وشەی (ئوپەستا) وەرگیراوه و واتای بنەما و دەقی ئەسڵی دەدات. له شیکردنەوەی پالەویی ئاڤێستادا وشەی (ئەپەستان) هاتووه بەواتای پشتگری که له زمانی ئەرمەنیشدا هەیه (ئەپەستەن) بەواتای متمانه و پشت پێ بەستن. (والا) زانای پارسیی هیند پێی وایه وشەی ئاڤێستا له (ڤید)ەوه هاتبێ که بەواتای زانین دێت و مەبەستیش هەمان ئەقلانیەت و مەعریفه و زانسته. ئاڤێستا یەکەمجار له سەردەمی بلاشی یەکەمی ئەشکانی و دواتر له سەردەمی ساسانیەکان کۆکرایەوه و پاشان شیکردنەوەیەکیان بەزمانی پالەوی لەسەر نووسی بەناوی (زەند) و دواتریش شیکردنەوەیەکی زەند نووسرا و ناویان لێ نا (پازەند) که زمانەکەی پاراوتر بوو له زەند و وشەی ئارامی (هۆزڤارەش)ی تێدا نەبوو. ئاڤێستای ئەمڕۆ پێنجیەکی ئاڤێستای سەردەمی ساسانییەکانی لێ ماوەتەوه و ئەوی دیکەی بەهۆی دەستدرێژی و تاڵان و بڕۆی دوژمنان بەدرێژایی مێژوو له نێوچووه.

ئایینی مەزد یەسنا: ئایینی پێغەمبەری مەزنی مێژینەمان ئەشوو زەردەشتی ڤەخشوەر ناسراوه بە(مەزدیەسنا) ئەمەش سیفەتێکه بەواتای مەزدا پەرست دراوەته پاڵ ئایینی پیرۆزی زەردەشت. مەزد یەسنا پێکهاتووه له دوو وشه (مەزد+ یەسنا) وشەی یەکەم واته مەزد کورتکراوەی مەزدایه و وشەی دووەمیش واته یەسنا هەمان یەسنایه که بۆته بەشێک له ئاڤێستا و بەواتای پەرستش و ڕاز و نیاز هاتووه، سەرجەم وشەکەیش (مەزدیەسنا) واته مەزدا پەرستی، واته ئایینێک که مەزدا (خوای تاقانه) دەپەرستێت و زۆرتریش مەبەست لەو ئایینەیه که ئەشوو زەردەشت هێناویەتی. مەزد یەسنا دەکەوێته بەرامبەری (دێو یەسنا) که واتای دێو پەرستی دەدات، واته ئایینی ڕاستی خوازی له بەرامبەر درۆ

پەرستی، تاقانە پەرستی لە بەرامبەر دێو پەرستیدا. دێو یەسنا لە ئاڤێستادا زۆرتر بۆ تووڕانییەکان هاتووە کە دژی ئایینی یەکتا پەرستیی زەردەشتیان بوون.

فرەوەهرە: لە ئاڤێستادا پێنج هێزی دەروونی بۆ مرۆڤ لە بەرچاو گیراون بەناوەکانی: ١- ئەهو ٢- دەئێنا ٣- بەئوزە ٤- ئورڤەن ٥- فرەوەشی یا هەمان فرەوەهرە. ئەم واژەیە لە واتادا هەڵگر و پارێزەر دەگەیەنێت و وەک دیارە یەکێکە لە هێزە مەعنەوییەکانی مرۆڤ. فرەوەشی دەبێتە ڕۆحی مرۆڤ و تا مرۆڤ زیندووە لە گەڵیەتی و لە ئاکاری خراپ و ناشایست دەیپارێزێت و پاش مەرگی مرۆڤ بەرەو ئاسمان هەڵدەکشێت. لە بەشی یەکەمی برگەی حەوتەمی (بوندەهێش)دا دەڵێت: «بەر لە ئەفراندنی جیهانی مادی، ئەهوورا مەزدا عالەمی مەعنەویی فرەوەشیی داهێنا» فرەوەهرە هەر لە سەرەتای خولقاندنی مرۆڤەوە تا کاتی مەرگی دەبێ هاوڕێی بێت و بیپارێزێت.

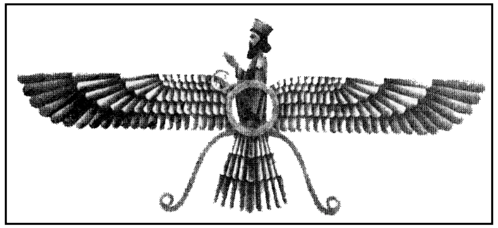

فرەوەشی کاینێکی مەعنەویی پیرۆزە و دەبێ ڕێزی لێ بگیرێت، دەبینین درێژترین (یەشت) لە ئاڤێستادا کە (فەروەردین یەشت)ە تایبەتە بەفرەوەشییەوە. ئەم ناوە (فرەوەشی) لە زمانی هەخامەنشی (فۆرس)دا (فرەوەرتی) و لە پالەویدا (فرەوەهرە) و لە فارسیی دەریدا (فرەوەر) یانخود (فرەوەرد)ە و فرەوەردین یانخود فەروەردین هەر لەوەوە وەرگیراوە. جاروبار (نیگارە) هێمایەکی پەیکەر ئامێز دەبینین کە بەداخەوە هەندێ لە ڕۆژهەڵاتناسەکان بەشێوەیەکی نازانستیانە داویانەتە پاڵ ئەهوورا مەزدا و کەسانێکیش لە ڕووی ناحەزی و نەیاری و بەدخوازییەوە ئەو بۆچوونە چەواشە و هەڵەیەیان پەرە پێ داوە لە حاڵێکدا کە ئەم بۆچوونە زۆر هەڵە و ناڕاست و نازانستیانەیە و زەردەشتییەکان هیچ کاتێک ئاوەها بیریان نەکردۆتەوە بەڵکو بۆ ناساندن و بەدیار خستنی زۆرتر و ئاشکراتری واتا و فەلسەفەی فرەوەشی ئەو نیگارەیەیان بۆ داناوە و هەر واتایەکیان کردۆتە بەشێک لەو نیگارەیە. ئەگەر لە نیگارەکەی فرەوەشی ورد بینەوە دەبینین کە شکڵ و شێوەی پیرەمێردێکی نوورانیی هەیە بەکەللەسەر و دووباڵ و دوو هەڵقەوە و لە خوارەوەش دوو گۆی خرت کە دەکرێ ئێمە بە(قاچ) ناویان بەرین. لێرەدا بۆ دەرخستنی ڕاستیی مەسەلەکە باسی یەکەیەکەی ئەندامانی ئەو نیگارەیە دەکەین:

١- پیشاندانی فرەوەشی وەک پیرەمێردێکی نوورانی ئاماژەیە بەمرۆڤی چاکەخواز کە بڕوای بەئەهوورا مەزدا و زەردەشت و ڕاستی و پاکی هەبووە و ساردی و گەرمیی ڕۆژگاری زۆر دیوە و ئەزموون و تەجروبەی لە سەر ژیان زۆرە و دەبێ ئەخلاق و کردار و خوو و ڕەوشت و ئەزموونەکانی بکرێنە سەرمەشق و ڕێ پیشاندەر بۆ بەرەی ئێستا و ئایندەش.

٢- دەستی ڕاستی پەیکەرەکە بەرەو لای سەرەوە ڕاکێشراوە کە پێمان بڵێت یەزدانی تاقانە لە یاد مەکەن تا بتوانن بەتۆشەیەکی پڕ لە گفتە و کردە و ئەندێشەی چاک و بەسەربەستی و شانازییەوە بگەڕێنەوە بەرەو لای.

٣- ئەو هەڵقە بچووکەی کە لە دەستی چەپیدایە، ئاماژە بەپەیمانێک دەکات کە مرۆڤی چاک لەگەڵ ناخی خۆیدا بەستوویەتی بۆ پێڕەوی و بەکار بەستنی دەستوورات و یاساکانی پەروەردگار یانخود دەشتوانین بڵێین کە ئەوە ڕەمزی مرۆڤە لە دەستی فرەوەهرەدا و مەبەست ئەوەیە کە فرەوەشی مرۆڤ دەپارێزێت.

٤- دوو باڵەکەی نیشانەی بەرەو پێش چوون و پێشکەوتە بەئەندێشەی بەرز و بیری وردەوە.

٥- سێ بەشی ناو باڵەکانیش نیشانەی (ئەندێشەی چاک، کردەوەی چاک، گفتەی چاک)ن کە دەبێ مرۆڤ خۆی پێیان بڕازێنێتەوە و بەو سێ هێزە تایبەتەوە بژیت و ڕوو لە ئایندەیەکی گەش بکات.

٦- ئەو هەڵقە گەورەیەی کە لە کەمەری پیرەمێردەکەدایە نیشانەی ژیان و ڕۆژگاری دوور و درێژە کە ئینسانی تێدایە و مرۆڤ دەبێ وا بژیت و وا ئەو ڕۆژگارە بەسەر بەرێت کە سەرفراز بێت و پاش مەرگیش، ڕۆحی بەپاکی و سەرفرازی بەرەولای یەزدان بگەڕێتەوە.

٧- ئەو دووخەتە کە دوو (گۆ)یان پێوەیە و دەکەونە ژێرەوەی پەیکەرەکە نیشانەی (سپەنتەمینوو ئەنگەرەمینوو)ن واتە دوو سیمبولی خێر و شەڕ کە دەبێ مرۆڤ خۆی بداتە پاڵ سپنتەمینوو سەربکەوێ بەسەر هێزی شەڕدا و شەڕ و خراپە و درۆ لەناو بەرێت و جیهان ئاوەدان بکاتەوە.

٨- هەر لە هەمان بەشی خوارەوە وەک کۆتایی باڵەکان سێ بەشی دیکە دەبینرێت کە ئەویش نیشانەی ئەندێشە و گفتە و کردەوەی خراپە و ئەوە دەگەیەنێت کە مرۆڤ دەبێت بەهێزی سپەنتامینوویی و بیری چاک و زمانی چاک و ڕەوشتی چاک سیفەتە خراپەکان لە خۆی دوور بکاتەوە و ڕۆح و وجودی خۆی بپاڵێوێت و ببێتە مرۆڤێکی ڕاستەقینەی پاک و چاک و ڕاستیخواز.

ئاهوورامان: ئاهووراmان هەمان دێرینە مەڵبەندی شارستانییەتی مرۆڤایەتی و بەتایبەتی نەتەوەی کوردە کە دەتوانین بڵێین سەرەتای شارنشینی و نیشتەجێ بوون و هەروەها سەرەتای ئاژەڵداری وەک بناغەی سەقامگیری و هزری ئابووری و سەرەتای هونەری شانۆ و سەما وەکو نموونە و ڕەمزی شۆڕش و بەرهەڵستکاری لەوێدا سەری هەڵدا و هاتە نێو بیر و مێشکی مرۆڤەوە. ئەم ناوە کە تا ئێستاش شەڕە قسەی لە سەر بەردەوامە بۆ ساغکردنەوەی واتاکەی (و دەتوانم بڵێم کە من یەکەم کەس بووم کە بەپشت بەستن بەدەلیل و بەڵگەی ئەقڵی و مێژوویی و بەپێی فاکتی دێرینەناسی واتای ئەو دەستەواژەیەم ساغ کردۆتەوە و لە چەندین وتار و بابەتی جۆراوجۆر و لە چەندین گۆڤار و ڕۆژنامەدا بڵاوم کردۆتەوە)، بەچەند شێوە دەخوێنرێتەوە وەکو: ئوورامان، ئوورامەن، ئوورۆمۆن، ئوورمەن، هەورامان، هۆرامان و بەتەعبیری منیش ئاهوورامان. کە جگە لە دوو وشەی ئوورۆمۆن و ئوورامەن ئەوانی دیکە هەر هەموویان لە (ئاهوورامان)ەوە سەرچاوە دەگرن، واتە

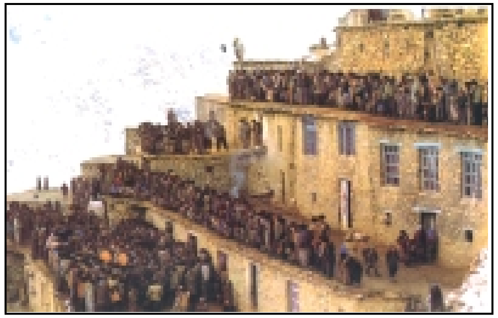

ئاهوورامان کورت کراوەتەوە و لە فارسییەکەدا بۆتە (ئوورامان) و لە کوردییەکەشدا بۆتە هەورامان و هۆرامان و لە هەر کام لەو وشانەدا گۆڕانکارییەکی ئاسایی بەسەر پیتی (ئا) و (ه)دا هاتووە. بەڵام وشەکانی ئوورامەن و ئوورۆمۆن بۆ خۆیان جیان و هەر کامە واتایەکیان هەیە: ئوورامەن ناونیشانی لەحنێکی مۆسیقایی پالەوییە و ئوورۆمۆنیش ناوی ڕەسەن و دێرینی خودی هەورامانە کە بەواتای شاری پیرۆز دێت: ئوور واتە شار و مۆن واتە پیرۆز. ئەم ناوە پاش سەرهەڵدانی ئەشوو زەردەشت و بڵاوبوونەوەی ئایینی پیرۆزی مەزدیەسنا گۆڕدراوە و بۆتە ئاهوورامان کە ئەمیش بەواتای جێگەی ئاهوورا دێت (ئاهوورا + مان) واتە شوێنی ئاهوورا کە مەبەست هەمان ئەهوورا مەزدای خواوەندی ئایینی زەردەشتییە. هەموو ئەمانەش جارێکی دیکە ئەو ڕاستییە دەسەلمێنن کە ئاهوورامانی پیرۆز یەکەم بێشکەی سەرهەڵدان و بڵاوبوونەوەی ئایینی ئەشوو زەردەشتە.

دەروازە

١- سەردەم و شوێنی لەدایکبوونی زەردەشت:

٢- مێژووی نووسینی ئاڤێستا:

٣- مێژینەی ئەم کتێبە لە سەرەتاوە تا ئێستا:

***

١- سەبارەت بەسەردەمی ژیانی (زەردەشت) خاوەنی پێنج گاتا، (گاتا پێنجینەکان) هێندە ڕا و بۆچوونی جۆراوجۆر و دژ بەیەک دەربڕدراون کە توێژەر تووشی سەرسامی و سەرگێژە دەکەن. ڕیوایەتە خۆماڵییەکانی لای زەردەشتییەکان سەردەمی ژیانی زەردەشت دەگەڕێننەوە بۆ نزیکەی سێ سەد ساڵ پێش ئەسکەندەر واتە نیوەی دووەمی سەدەی حەوتەم تا سەرەتاکانی سەدەی شەشەم (٦٦٠ تا **٥٨٣**پ.ز).

ئەم ڕیوایەتە کە لە ڕووی دەقەکانی پارسیی ناونجیی[١] (بوندەهێش)ەوە وەرگیراوە، ڕۆژی لە دایکبوونی زەردەشت بەڕۆژی خورداد دەزانێت کە دەکاتە شەشەمی مانگی فەروەردین (خاکە لێوە) و سەرەتای دەست پێکردنی چوارەمین هەزار ساڵەی داهێنانی جیهان،[٢] دیاریشە کە ئەم ڕوانگەیە دەگەڕێتەوە بۆ کارتێکردنی ڕوانگە ئوستوورەییەکان. یەک لەو بەڵگانەی کە خوازیارانی ئەو نووسراوەیە بۆ سەلماندنی ڕاستیی بۆچوونەکەیان دەیهێننەوە ئەوەیە کە ئەوان (ویشتاسپە) باوکی داریۆشی یەکەم لەگەڵ (کەوی ویشتاسپە - کەی گشتاسب)ی دەسەڵاتداری سەردەمی زەردەشتدا بەیەک کەس دەزانن، لە حاڵێکدا کە ئەگەر ئەو دوو ناوە هی یەک کەس بن و زەردەشت لە سەردەمی داریۆشدا ژیابێت، یەکەم، دەبوو لە کەتیبەکانی داریۆشدا هەروەک چۆن لە ئاڤێستاشدایە، ویشتاسپە بەکەوی ویشتاسپ ناو ببرایە لە حاڵێکدا کە وا نییە، دووەم، چۆن دەکرێ بڕوا بەوە بکەین کە زەردەشت پێغەمبەری مەزدا پەرستان لە سرووده ئایینییەکانی خۆیدا ناوی ویشتاسپ بەڕێز و حورمەت و درووود و سوپاسەوە بەرێت لە حاڵێکدا کە فرمانبەرێکی داریۆش بووە کەچی ئاماژەیەکیش بەداریۆش نەکات بەو هەموو ناوبانگەیەوە، یانخود داریۆش لە کەتیبەکانی خۆیدا ناوی ئاوەها پێغەمبەرێکی مەزن و دادپەروەری سەردەمی خۆی نەبردبێت؟[٣] لەلایەکی ترەوە، زەردەشت کە بەپێی ئەو ڕیوایەتە لە ناو پارسییەکاندا ژیاوە، بۆچی گاتاکانی خۆی بەزمانێکی جیا لە زمانەکەی ئەوان واتە زمانی کەتیبەکانی هەخامەنشی یان پارسیی کۆن هۆنیوەتەوە؟ سەرەڕای هەموو ئەمانەش دەبێ ئەوەمان لە بیر بێت کە لە ئاڤێستادا کەوی ویشتاسپە کوڕی (ئەور وەت ئەسپە) «لەهراسب»ە، لە حاڵێکدا کە لە مێژووی هەخامەنشییەکاندا، ویشتاسب بەباوکی داریۆش و کوڕی (ئەرشامە) زانراوە.

لە بەرانبەری ئەم ڕیوایەتەدا، زانایان و لێکۆڵەرانی ئاڤێستا ناس بەپشت بەستن بەبەڵگەی کۆمەڵناسی و زمانەوانی و دیکەی زانیارییەکان، گەیشتوونەتە ئەو ئەنجامەی کە سەردەمی ژیانی زەردەشت لە نێوان ١٥٠٠ تا ٨٠٠ی پ.ز.(*) دابووە و زۆرتریش داکۆکی دەکەنە سەر نزیکەی هەزار

*- جگە لەوانەش دەکرێ ئاماژە بەڕای ئەفلاتوون کە (٦٠٠٠) ساڵ پ.ز. و هەروا خسانتۆس کە (٦٥٠٠)ی پ.ز.ی بۆ دادەنێت بکەین، بەڵام لە نێوان هەموویاندا مێژووەکەی مامۆستا زەبیحی بەهروز ڕاستە کە خۆی پسپۆڕی ڕیازیات و نجوومە و بەحیساباتی زانستی ١٧٦٨ی پ.ز.ی بۆ داناوە و ئێمەش بڕوای پێ دەکەین و بەهەندی وەردەگرین.

ساڵ پ.ز. کە ئەویش کەم تازۆر هاوکاتە لە گەڵ سەردەمی کۆچکردنی ئارياييیەکان لە ناوچەکانی ئاسیای ناوینەوە بەرەو (نەجد)ی ئێران[٤]، (tedesco) و پاش ئەویش (meillet) لەسەر ئەو بڕوایەن کە ئەگەر لە هەموو ئەو بەڵگانەی بۆ بەرپەرچدانەوەی ڕوانگەی هاوسەردەمیی زەردەشت و هەخامەنشییەکان پیشان دراون بگەڕێین، پێویستە لەو خاڵە گرنگ و سەرنج ڕاکێشە ورد بینەوە کە گاتاکان لە هەلومەرجێکی سیاسی و کۆمەڵایەتیی ئەوتۆدا هۆنراونەتەوە، کە بەهیچ شێوەیەک نابێتە هی سەردەمی هەخامەنشییەکان[٥].

سەبارەت بەشوێنی لە دایکبوونی زەردەشتیش، ئاڵۆزی و دژایەتیی بیر و ڕاکان لەوانەی لە مەڕ سەردەمی ژیانی کەمتر نییە. دەستەیەک دەڵێن لە ناوچەیەکی ڕۆژاوادا لە دایک بووە و هەندێکیش ئەو شوێنە بەڕۆژهەڵاتی ئێران دەزانن واتە هەمان ئەو مەڵبەندەی بڵاوبوونەوەی ئایینی زەردەشتی، دەستەیەکیش لێوارەکانی گۆلی - چیچەست -[٦] (ئوورمییە، ئورووميیە، ورمێ)ی ئێستا دادەنێن و دەڵێن لە شارێکدا لە دایک بووە بەناوی - گەنجە- یانخود- شیز - لەو لێوارەدا و هەندێکی دیکەش دەڵێن زەردەشت لە شاری دێرینی - ڕگا- یان - ڕغا - (ڕەی)ی ئەمڕۆدا لە دایک بووە و لەوێش گەورە بووە و پاشان ڕووی کردۆتە ڕۆژهەڵاتی ئێران.

لە گولبژێرەکانی (زادسپەرم) و هەروەها لە (آثار الباقية)ی (ئەبووڕێحانی بیروونی)دا شاری (مۆگان) یان (موغان) لە ئازەربایجاندا بەشوێنی لەدایکبوونی زەردەشت ناوبراوە. خوازیارانی هیچ کام لە ڕا و بۆچوونە دژ بەیەکەکانیش بەڵگەیەکی ئاشکرا و سەلمێنراو بۆ سەلماندنی بۆچوونەکانیان بەدەستەوە نادەن و زۆربەی بەڵگە هێنانەوەکانیان ئاڵۆز و نەشیاون. سەرەڕای ئەوەش لە خودی ئاڤێستاشدا چ گاتاکان و چ دیکەی بەشەکانیش هیچ شتێک لەم بارەیەوە بەرچاو ناکەوێت. لە جوگرافیای دین و ئوستوورە ئێرانییەکاندا،- بێجگە لە «ئێرانویچ»[٧] کە شوێنەکەی بەتەواوەتی نەناسراوە- زۆربەی سەر زەوی و ڕووبار و گۆل و دەریا و کێوەکان تاڕادەیەک لەگەڵ سەر زەوی و چۆم و گۆل و کێو و دەریاکانی ڕۆژهەڵاتی ئێراندا یەک دەگرنەوە. لەگەڵ ئەمەشدا و گەر ئەو یەک گرتنەوەش پڕاوپڕ بێت هێشتا هەر بۆ دیاریکردنی تەواوی شوێنی لە دایکبوونی زەردەشت هیچ یاریدەیەکمان نادات بەڵکو هەر تەنیا مەڵبەندی بڵاوبوونەوە و پەرەسەندنی ئایینەکەی ئەومان پیشان دەدات.

بەڵگە زمانەوانیەکانیش تا ئێستا نەیانتوانیوە ئەم مەسەلەیە بەتەواوەتی ڕوون بکەنەوە چونکە، گەرچی هەر هەموو زمانەوان و ئاڤێستا ناسەکان -گاتا-کان بەهی خودی زەردەشت دەزانن و لەو بارەیەوە یەک ڕا و یەک دەنگن، بەڵام دیسانەوە لەسەر چۆنیەتی و مەڵبەندی زمانیی ئەم سروودانە ڕا و بۆچوونی جیاواز و دژبە یەکیان هەیە، هەر لەبەر ئەوەش گەر بێت و زمانی گاتاکان بەپێی ڕای زۆربەی زانایان بەیەک لە زمانەکانی ڕۆژهەڵاتی ئێران بزانین، هێشتا هەر ناتوانین وڵامی ئەو پرسیارە بدۆزینەوە کە: «ئایا ئەم زمانە زمانی زگماکیی زەردەشت بووە یان زەردەشت دوای کۆچکردن و گیرسانەوەی لە ئێرانی ڕۆژهەڵاتیدا ئەم زمانەی هەڵبژاردووە، (کە لەوێدا برەوی هەبووە و زمانێکی ڕەسمی و ئەدەبیش بووە) و سروودە ئایینییەکانی خۆی پێ هۆنیوەتەوە؟» لەبەر هەموو ئەمانەیە کە {بەناچار دەبێ دەست لە باسکردن لە سەر شوێنی لە دایکبوون و بنەڕەتی بنەماڵەی زەردەشت هەڵبگرین و تەنیا بەئەنجامی لێکۆڵینەوەی

زۆربەی ئاڤێستا ناسەکان، کە مەڵبەندی بڵاوبوونەوەی ئایینی زەردەشت بەڕۆژهەڵاتی ئێران دەزانن قەناعەت بکەین و بڵێین: «زەردەشت، دێرینەترین شاعیر و بیرمەند و دادپەروەری ئێرانی لە بەشێکی ئێرانزەمین دا سەری هەڵدا» و لە بەشی ڕۆژهەڵاتی ئەم سەرزەوییە فراوانەدا ئایین و پەیامی خۆی بەئاشکرا بڵاو کردەوە}[٨].

***

٢- دیرۆکی هۆنینەوەی کۆنترین بەشی ئاڤێستا واتە گاتاکان لەگەڵ مێژووی ژیانی زەردەشتدا یەکێکە و دەکرێ هەر بەو بەراوردەی پێشوو، ١٥٠٠ تا ٨٠٠ ی پێش زایینی بۆ دابنێین. بەڵام هێشتاش بۆمان دەرنەکەوتووە کە ئەم سروودانە یەکەمجار لە چ کاتێکدا و بە چ شێوە نووسینێک نووسراونەتەوە، هێندێک لە ئاڤێستا ناسەکان پێیان وایە کە لە سەردەمی زەردەشت واتە سەدەکانی ١٦ تا ٩ی پێش زایین هێشتا لە ئێراندا خەتی ئەلفوبێ نەبووە و سروودەکانی زەردەشت هەروەک دیکەی دەق و داستانە کۆنەکان چەندین سەدە هەر لەبەر کراون و سنگ بەسنگ گەیشتوونەتە بەرەی دواتر، تا ئەوەی کە لە سەردەمی هەخامەنشییەکاندا بەشێوە خەتێک نووسرانەوە کە خەتی -ئارامی-ی پێ وتراوە کە لە هۆزەنیشتەجێییەکانی بابل و فینیقیەوە وەرگیراوە. دەستەیەکیش دژ بەو ڕایە دەوەستن و دەڵێن خەت و ئەلفوبێی نووسین پێش هەخامەنشییەکانیش لە ئێراندا هەبووە و بۆ سەلماندنی قسەکانیشیان ئاسەواری کۆنی وەک - لەوحە سوومەری-یەکان بەبەڵگە دێننەوە. دەبێ بڵێین، ئەگەر ئەم ڕایەش بەڕاست بزانرێت و بسەلمێنرێت، دیسانەوە ناتوانێ دیرۆکی نووسینەوەی گاتاکان یان دیکەی بەشەکانی ئاڤێستا بۆ یەکەمجار دیاری بکات، ئاشکرایشە کە لە هیچ کام لە بەڵگە کۆنەکانیشدا ئاماژە نەکراوە بەسەردەمێکی پێشتر لە سەردەمی هەخامەنشییەکان بۆ نووسینەوەی ئەم کتێبە. لە ڕیوایەتە خۆماڵییەکان و دیکەی نووسراوە ئایینییەکانی زەردەشتیدا هاتووە کە: ئاڤێستا بەخەتی زێڕین لەسەر دە هەزار پێستی گا نووسراوە و خراوەتە «دژەنپێشت»ەوە[٩]، «بەلعەمی»[١٠]یش لەم بارەیەوە دەڵێت: «ئاگادار بە کە زەردەشت لە سەردەمی پاشایەتیی (گشتاسب)دا سەری هەڵدا و پێغەمبەرایەتیی خۆی لە لایەن خواوەندی مەزنەوە ڕاگەیاند و شەریعەتی (موغان)ی دامەزراند و شا گشتاسب بەرێزەوە وەری گرت، کاتێ زەردەشت هاتە لای، سی ساڵ لە پاشایەتیی شا گشتاسب تێپەڕیبوو و دوای ئەویش دە ساڵی تر پاشایەتیی کرد. کاتێ زەردەشت تێگەیشت کە لە دڵی پاشادا جێی بۆتەوە و پاشا پەسندی کردووە، ڕای گەیاند کە لە ئاسمانەوە- وەحی-ی بۆ دێت. گشتاسب هەموو نووسەرەکانی کۆ کردنەوە کە هەرچی زەردەشت دەیگوت (لەوەی کە لە ئاسمانەوە وەحیی پێ کرابوو) بەزێڕ دەیاننووسییەوە، شا پێستی گای ئامادە کرد و کردنیە وەک لاپەڕە و کتێبی لێ دروست کردن و فەرمووی هەرچی زەردەشت دەیلێت کە وەحیی بۆ هاتووە لە ئاسمانەوە لەسەریان بینووسنەوە تا گەیشتە دوازدە هەزار پێست کە بەشێوەیەکی جوان ڕازابوونەوە و ئامادە کرابوون و قسەکانی زەردەشتیان بەئاوی زێڕ لەسەر دەنووسین و خۆی هەمووی لەبەر کردن و خەڵکانی دیکەشی هان دەدان بۆ فێربوون و لەبەرکردنیان.

ئەمڕۆ هەندێ لەو نووسراوانە لە دەستی مۆغەکاندا ماونەتەوە کە دەیانزانن و دەیانخوێننەوە. دواتر گشتاسب کتێبەکەی لە گەنجخانەی خۆیدا دانا کە خانوویەک بوو لە بەرد دروست کرابوو و پاسەوانی بۆ

دانا و نوسخەی لەناو ڕەمەکی خەڵکدا لێ بڵاو نەکردەوە و بەکەسی نەدان بێجگە لە زانایان، ئەمڕۆ هەمووی بەتەواوەتی لە دەستی مۆغەکاندا نییە و ئەوەش کە لەلای هەندێکیان دەست دەکەوێت، تەواو نییە»(١١).

بەپێی گێڕانەوەی زەردەشتییەکان و نووسراوی کتێبە پالەویەکان وەکو (بوندەهش) و (دینکەرد) و (ئەرداویرافنامە)(١٢) ئەسکەندەر لە کاتی هێرشەکەیدا بۆ سەر ئێران ئاڤێستای سووتاند و هەر بەم بۆنەیەوە ناوی «گەجستەک» واتە «مەلعوون»یان لێ نا. لە سەردەمی ئەشکانیەکاندا سەرلەنوێ ئاڤێستایان کۆکردەوە و «بلاش»ی یەکەم (ئەشکی بیست و دووەم)ی شای ئەشکانی کە لە ٥١ تا ٧٨ی پ.ز پاشایەتی کرد، فرمانێکی دەرکرد کە ئاڤێستا لە ڕووی نووسراوە پرژ و بڵاوکراوەکان و (زاربەزار)ەوە کۆبکەنەوە و بینووسنەوە. ئەردەشیری بابەکان، یەکەمین پاشای ساسانی (٢٤١-٢٢٦ز) بناغەی پاشایەتیی خۆی لەسەر ئایینی زەردەشتی دامەزراند هەر بۆیەش سەرنجێکی زۆری دەدایە ئاڤێستا. بەپێی نووسینی دینکەرد، ئەردەشیر ئەمری کرد کە (تەنسەر) هیربەدان هیربەدی(١٣) ئەو کاتە ئاڤێستا کۆبکاتەوە و بەڕێکوپێکی بینووسێتەوە کە بەپێی گێڕانەوە خۆماڵییەکانی زەردەشتی، ئەویش دەستەیەک لە مۆبەدەکانی کۆکردنەوە و پێکەوە دەستیان بەکار و کۆشش کرد. پاش ئەردەشیریش، جێنشینەکانی کارەکەیان بەگوڕ و تینەوە درێژە پێدا. لە سەردەمی شاپووری دووەم (٣٧٩-٣١٠ز) «ئازەرپادمێهر ئەسپەندان»ی مۆبەدان مۆبەدی ئەوکاتە شیکردنەوەیەکی لەسەر بەشەکانی ئاڤێستا نووسی و کتێبی «وردە ئاڤێستا»ی لەسەر هەموو ئاڤێستا دانا. سەرەنجام لە کۆتاییەکانی سەردەمی ساسانییەکان واتە سەدەکانی شەشەم یان حەوتەمی زایینی خەتێکی تایبەتی ئاڤێستایی داهێنرا بۆ نووسینەوەی ئاڤێستا کە ناوی «دین دەبیرە»یان لێ نا و سەرجەمی بەشەکانی ئاڤێستا بەم خەتە نووسرانەوە کە خەتێکی تەواو و ڕێکوپێک و دەوڵەمەندە(١٤). ئاڤێستای سەردەمی ساسانییەکان بریتی بووە لە ٣٤٥٧٠٠ وشە و - زەند - واتا شیکردنەوە پەهلەویەکەیشی ٢٠٩٤٢٠٠ وشە، بەڵام ئەمڕۆ بێجگە لە - گاتە- کان و - وەندیدات - کە بەتەواوەتی پارێزراون و ماونەتەوە چوار یەکێکی دیکەی بەشەکانی ئاڤێستا لەبەر دەستدایە بەشێوەیەک کە ئاڤێستای ئەمڕۆمان سەرجەم بریتییە لە ٨٣٠٠٠ وشە. لە کتێبە پەهلەویەکەی -دینکەرد-دا باس لە ٢١ (نەسکە)ی(١٥) ئاڤێستای کۆن کراوە و گوڵبژێرێک لە هەمووی و بەتایبەتی -نەسک-ە بزربووەکان نووسراوەتەوە. هەر ٢١ نەسکەکەی ئاڤێستا دابەش کراونەتە سەر سێ دەستە:

١- نەسکەی گاسانیک تایبەت بەزانیاری و کاروباری ڕۆحی و غەیرە مادی (مینویی)

٢- نەسکەی داتیک تایبەت بەزانیاری و داد و کاروباری جیهانی

٣- نەسکەی هات مانسریک تایبەت بەئاگایی و ناسینی سروود و پاڕانەوە ئایینییەکان(١٦).

ئاڤێستای ئەمڕۆکەش بۆتە شەش بەشەوە کە بریتین لە:

١- گاهان (گات - گاتا- گاسا- گاتە)

٢- یەسنە (یەسنا)

٣- یەشت (یەشتەکان)

٤- ویسپێرەد

٥- وردە ئاڤێستا

٦- ڤەندیداد (وەندیدات)

کە لەم دەروازەیەدا سەبارەت بەهەر کام لە بەشەکان و چۆنیەتی ناوەڕۆکەکانیان لە جێی خۆیدا باس دەکرێت.

***

٣- پاش هاتنی ئیسلام زۆربەی زۆری دەق و کتێبە کۆنەکانی ئێران و بەتایبەتیش ئاڤێستا بەهۆی نەهێشتنی زمان و ئەدەبیات و خەتی پالەوی و دین دەبیرە و هەرواش هەندێ ئاڵۆزی و ناتەبایی و دوژمنکاریی نێوان ئایینی نوێ و ڕێخراوە زەردەشتییەکان لەنێو چوون یان پرژوبڵاو کرانەوە بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەو زانیارییانەی لەبەر دەستماندان ئەوە دەگەیەنن کە تا سەدەکانی چوارەم و پێنجەمی کۆچی ئاڤێستا تاڕادەیەک وەکو خۆی مابوویەوە، لەم پێوەندییەدا نەک هەر بەپێی کتێبی دینکەرد کە مۆبەد (ئازەر فەرەنبەغ) لە سەردەمی خەلافەتی (مەئموون)ی خەلیفەی عەباسیدا واتە سەدەی سێیەمی کۆچی (نۆیەمی زایینی) نووسیویەتییەوە دەردەکەوێت کە سەرجەمی ئاڤێستای دێرینی لەبەر دەستدا بووە (هەر تەنیا دوو نەسکەی نەبێت)، بەڵکو ئاماژەکردنی کەسانێکی وەک «مەسعودی» و «ئەبووڕێحانی بیرونی» بەهەندێ لە ئوستوورە و دامەزراوە ئایینیەکانی مەزدا پەرستان پیشاندەری ئەوەیە کە ئەوان بەشێوەیەک (ڕاستەوخۆ یا ناڕاستەوخۆ) دەستیان بەهەندێ دەقی ئاڤێستایی گەیشتووە کە هەر کامەیان لە ئاڤێستای ئەمڕۆ زۆرتر و گەورەتر بوونە و شتی زۆرتریان تێدا بووە. بەڵام لە سەدەی شەشەمی کۆچی بەدواوە زۆر ئاستەم بوو کە کەس بتوانێ نیشانەیەک لە ئاڤێستا لە ئێراندا بەئاشکرا ببینێت، پاشماوەکانی ئەم کتێبە دێرینەیە وەکو دیکەی دەق و نووسراوەکانی مەزدا پەرستان لە ماڵ و ئاتەشگە شاردراوەکاندا شاردرانەوە و هەر تەنیا لە ڕەسم و یاسایەکی ئایینیدا و ئەویش بەدزی و ترس و دڵەڕاوکێ و لە ناو چەند کەسێکی کەمدا بەکار دەهات و هەلومەرجی ئاڵۆزی حکومەتی دینی نوێ و حاکمانی عەرەب ببوونە کۆسپێکی گەورە لەبەردەم زەردەشتیان و ئاڤێستادا بۆیە نەدەستی کەس دەکەوت و نە کەسیش دەیوێرا بەئاشکرا باسی بکات و ناوی بەرێت، لە لایەکی دیکەشەوە دەزانین کە هەندێک لەو ئێرانییانەی کە پابەندی ئایینەکەیان بوون و دەستیان لێی هەڵنەدەگرت و بەرگەی ئازار و ئەشکەنجەی حاکمانی دینی نوێیشیان نەدەگرت، هەر لە سەدەی یەکەمی کۆچی (حەوت و هەشتی زایینی)دا تەنیا ڕێگە چارەیان لە هەڵاتندا دیتەوە و بەدزییەوە بەرەو هیندستان کۆچیان کرد و لەوێ خۆیان شاردەوە،(١٧) ئەوان بێجگە لە ئاگری ئاتەشگەی «فەرن بەغ»ی فارس کە لەگەڵ خۆیان برد و لە هیندا گەشیان کردەوە، هەندێک نووسراوی ئایینی کۆن و لەوانەش چەند بەشێکی ئاڤێستایان لەگەڵ خۆ برد و لەوێ دڵسۆزانە پاراستیان. هەروەها هەر لە سەرەتای ئەو کۆچە نابەدڵییەوە تا ئێستاشی لەگەڵدا بێت ئەو گروپە کۆچبەرانە بەشێوەیەکی نهێنی و شاراوە و دوور لە چاوی حاکمانەوە پێوەندیان هەر لەگەڵ هاوکیش و هاو ڕەگەزەکانی خۆیان لە ئێراندا

و بەتایبەتی لەگەڵ شارەکانی یەزد و کرماندا هەر هەبووە، ئەم هاوڕەگەز و هاو ئایینانە لە ڕێی هاتوچۆی گەڕیدە و بازرگان و ...ەوە پێوەندییان بەیەکەوە گرتووە و زۆربەی نووسراوە ئایینییەکانی زەردەشت هەر لەم ڕێگەیەوە ڕزگار کران و ئاودیوی هیندستان کران و لەوێ لەلایەن پارسیەکانەوە پارێزران. کتێبەکانی «ڕیوایەت»یش کە بەشێک لە نووسراوە زەردەشتییەکان پێک دێنن هەر سەمەری ئەم پێوەندییە نهێنییانەن.(١٨) لە سەدەی ١٦ی زایینی بەدواوە چەندین توێژەر و زانای ئەورووپی ڕوویان کردە تۆژینەوە لەسەر ئاڤێستا و ئایینی دێرینی ئێران و بەتایبەتی لە سەدەی هەژدە تا بیستەم کەسانێکی وەکو «ئانکتیل دوپرۆن»، «دارمەستتر»، «جاکسۆن» و... تاد یەک بەدوای یەکدا ڕێگای هیندستانیان گرتەبەر تا لەگەڵ پارسیەکاندا ناسیاوی پەیدا بکەن و لەو ڕێگەیەوە دەستیان بگاتە سەرچاوەکانی ڕۆشنبیری و ئایینی مێژینەی ئێرانی. هەر لەم ڕێگەیەشەوە بوو کە – ئاڤێستاناسی – وەک بەشێک لە زانستی دێرینە ناسیی لێ هات و ڕۆژ بەرۆژ پەرەی سەند و لەم پەیوەندییەدا سەدان کتێب و گوتار و ڕاپۆرت و نامەی دکتۆرا بەزمانە جۆر بەجۆرەکانی دنیا چاپ و بڵاو کرانەوە.

***

دەستنووسەکانی ئاڤێستا، ئەوانەی کە تا ئێستا ماونەتەوە بەگشتی دابەش دەبنە سەر دوو چەشنە دەق:

أ: دەقە سادەکان کە لە مەراسیم و ڕاز و نیاز و نوێژی زەردەشتییەکاندا بەکار دێن و تەنیا بەشێک لە یەسنە و ویسپێرەد و ڤەندیداد بەخۆوە دەگرن.

ب: دەقە پەهلەوییەکان کە بریتین لە چەند بەشێکی زۆرتری ئاڤێستا لەگەڵ ڕاپۆرتە پەهلەوییەکەیاندا. زۆربەی دەستنووسەکانی ئاڤێستا، ئێستاکە لە ئەرشیفە جۆربەجۆرەکانی هیندستان و ئەورووپادا هەڵگیراون و لە وڵاتی ڕووسیاشدا لە کتێبخانەی گشتیی «سالتیکۆف شچدرین»دا دەستنووسی چەند بەشێکی ئاڤێستا پارێزراون. دەتوانین بەم شێوەیەش ئاماژە بکەینە سەر ئەو چاپانەی کە لە دەقی ئاڤێستا کراون:

١– چاپی (spiejel.f) ساڵی ١٨٥٣–١٨٥٨ی.ز. بڵاو کرایەوە و وەرگێڕدراوی پەهلەوییەکی بەنرخی لەگەڵدایە.

٢– چاپی (Geldner.k) کە ساڵی ١٨٨٦–١٨٩٥ی.ز. لە ئشتوتگارددا بڵاوکرایەوە، ئەم کتێبە دەقێکی ڕەخنە ئامێزە و پشتی بەبەشێکی زۆر لە دەستنووسەکانی ئاڤێستا بەستووە و تا ئێستاش بەسەرچاوەیەکی بڕوا پێکراو لە لێکۆڵینەوە ئاڤێستا ناسییەکاندا دەژمێردرێت.

٣– چاپی (Reichelt.h) کە لە ساڵی ١٩١١ی.ز. لە ئسترازبۆرگدا بڵاو کرایەوە و دەقێکی وانەیی زۆر ڕێکوپێکی لە ئاڤێستا (گوڵبژێرێک لە بەشە جۆربەجۆرەکانی ئاڤێستا)ی تێدایە لەگەڵ ڕاپۆرت و شیکردنەوەی واتای وشەکاندا(١٩).

***

زمانی ئاڤێستایی لە زنجیرەی زمانە ئێرانییەکاندا

زمانی ئاڤێستایی یەکێکە لە زمانە –کۆن–ەکان لە بەشی زمانە ئێرانییەکانی سەر بەبنەماڵەی زمانی هیند و ئێرانی (ئارایی)ە کە خۆی بۆ خۆی بەشێکە لە زمانەکانی هیند و ئەورووپی. یەکێک لە کۆنترین زمانە هیند و ئێرانییەکان کە بەڵگەی نووسراویان لێ بەجێ ماوە زمانی ئاڤێستاییە کە لەم ماوەی سەد و پەنجا ساڵی دواییەدا نەک هەر سەرنجی ئێران ناسان بەڵکو بەگشتی سەرنجی زانایان و لێکۆڵەرەوەکانی زمانە هیند و ئەورووپییەکانی بۆ لای خۆی ڕاکێشاوە. سەرزەوی – دایک – و بنکەی بنەڕەتی هۆزە هیند و ئێرانیەکان دەبێ ناوچەکانی ئاسیای ناوەڕاست بوبێت، دابەشکردنی ئەم هۆزانە بەبەشەکانی هیند و ئێرانی لە پێوەندی کۆچە یەک لە دوای یەکەکانیانە، بۆ یەکەمجار دەستەیەکیان لە ڕێگای ئەفغانستانی ئێستاوە بەرەو هیند کۆچیان کرد (هۆزە هیندیەکان)، پاشان ئەو هۆزانەی کە لە ئاسیای ناوەڕاستدا مابوونەوە ڕوویان کردە سەر زەویەکانی ئێران و ئەفغانستانی ئێستا (هۆزە ئێرانیەکان)(٢٠) ژیواری دیاریکراوی هۆزە ئێرانییەکان لە کێوەکانی قەفقاز و دەشتاییەکانی ئاسیای ناوەڕاست لە باکوورەوە تا لێوارەکانی دەریای عومان و دووگەی فارس لە باشوور و هەروەها لە باشووری ئەفغانستان و بەشێک لە بیابانەکانی پامیر و ڕۆخانەی – سەند – لە ڕۆژهەڵاتەوە تا سەر زەویەکانی – میان ڕوودان (بەین نەهرەین) لە ڕۆژئاوادابوو هەر بۆیەش دەبووە هۆی پێکهێنانی زاراوەی جۆراوجۆر کە دواتر قۆناغەکانی پێگەیشتنیان دەبڕی و دەبوونە زمانی پوختە و سەربەخۆ. ئەمڕۆ لە هەندێک لەو زاراوانەی پێشوو هیچ زانیارییەک لەبەردەستدا نییە و لە هەندێکی دیکەشیان (ئەوانەی کە بوونە بنەمایەک بۆ داهێنانی زمانەکانی مادی و سەکایی) هەر تەنیا شوێنەوارێکی لاواز ئەویش لە سەر ناوی کەس و شوێن و ناوچەکان بەجێ ماوە کە لەوانەوە هاتۆتە ناو زمانەکانی دیکەوە. تەنیا لە دوو زمانی –کۆن–ی ئێرانی چەند نووسراوێک کەوتوونەتە دەست کە ئەوانیش زمانەکانی (ئاڤێستایی) و (پارسیی کۆنە)ە. یەک لەم دوو زمانە لە نووسراوە بەردینەکاندا بەختەی بزماری هەر لە– داریوشی یەکەم – و – خەشایارشا – و دیکەی پاشایەکانی ئێران لە سەدەکانی شەشەم تا چوارەمی پ. ز. ماوەتەوە. زمانی ئەم نووسراوە بەردینانە زمانی زگماکی (خۆماڵی)ی ئەو پاشایانە بووە کە لە – پارس – ەوە سەریان هەڵدابوو هەر بۆیەش ئەم زمانە ناوی –پارسی کۆن–ی لێ نراوە. ئەو بەڵگانەی بەو زمانە نووسراون و تا ئێستاش ماونەتەوە گەلێک گرینگ و بایەخدارن بەڵام بەداخەوە کەمن. زمانەکەی دیکە تەنیا لە ڕێی بەشە پارێزراوەکانی ئاڤێستاوە گەیشتۆتە دەستی ئێمە کە لە کۆمەڵێک دەقی ئایینی و یادگاری ئوستورەیی دێرینەی ئێرانییەکان پێک هاتوون. دێرینە بوونی دەستنووسەکانی ئاڤێستا تەنیا بۆ سەدەکانی سێزدە و چواردەی ز. دەگەڕێتەوە نەک لەوە پێشتر(٢١) چونکە وەکو پێشتر باسمان کرد، ئاڤێستا لە سەرەتادا تا دێرزەمانێک هەر سینگ بەسینگ و زاربەزار دەوترایەوە ئەنجا گەیشتە قۆناغی نووسینەوە کە دیاریکردنی یەکەم خاڵی سەرەتایی دەست پێکردنی ئەم نووسینە گەلێک ئاستەمە، بەم زمانەش دەڵێن «زمانی ئاڤێستا» یانخود «زمانی ئاڤێستایی». زمانی ئاڤێستایی، وەک لە توێژینەوەی زمانەوانان و ئاڤێستا ناسەکاندا دەردەکەوێت زمانی زیندوو (برەوداری) بەشێکی سەر زەویی ڕۆژهەڵاتی

ئێرانزەمین بووە، بەڵام هیچ بەڵگە و نیشانەیەک لەبەر دەستدا نییە کە پشتی پێ ببەستین و بتوانین بڵێین ئەم زمانە ڕاستەوخۆ لە چ کات و سات و لە کامە شوێنی ڕۆژهەڵاتی ئێراندا برەوی هەبووە. وەکو پێشتر وتمان بێجگە لە ئاڤێستا هیچ نیشانە و بەڵگەیەکی دیکە لەم زمانە بەجێ نەماوە و شێوازی نووسین و چۆنیەتی زمانی ئەو بەشانەی ئاڤێستاش یەک ناگرێتەوە و ئەوەمان پیشان دەدات کە بەجیاواز و لە کات و سەردەمی جیاجیادا نووسراوەتەوە. «گاتە پێنجینەکانی زەردەشت» کۆنترین بەشی ئەم کتێبە و نوێنەری کۆنترین شێوەزاری ئاڤێستایین، بەڵام دیکەی بەشەکانی ئاڤێستا زمانێکی تا ڕادەیەک نوێتریان تیادا بەدی دەکرێت کە ئەگەر لەگەڵ گاتەکاندا بەراورد بکرێت جیاوازیەکی بەرچاویان هەیە.
دواتر نووسەران هەوڵیان داوە بەشە دواییەکانی ئاڤێستا بەشێوازی شێوەزاری گاتەکان بنووسنەوە بەڵام بەسەرنجێکی ورد دەناسرێنەوە و جیا دەکرێنەوە. زمانەکانی ئێرانی کۆن کە بەرچاوترینیان ئاڤێستایە لەگەڵ زمانە - کۆن-ەکانی هیندستان و بەتایبەت لەگەڵ زمانی - سانسکریت-دا کە سروودەکانی - ڤیدا - (کۆنترین نامە و نووسراوی بەجێ ماوە لە هیندی کۆن)ی پێ نووسراونەتەوە نزیکی و لێکچوونی بەرچاویان هەیە، زۆربەی وشەکان بۆ کار و ناو و پێشگر و پاشگر لەم دوو زمانەدا بنەمایەکی هاوبەشیان هەیە. بۆ ئاشنایی زۆرتر لەم لێکچوونە زۆرە دەتوانین وەکو نموونە سەرنجی ئەو وشانە بدەین کە لە زمانەکانی - ئاڤێستا - سەنسکریت - فارسی ئەمڕۆ - و - کوردی-دا بۆ ژماردن (پیشاندانی ژمارەکانی یەک تا دە) بەکاردێن: زمانە کۆنەکانی ئێران و هیندی دێرین لە بواری بزوێن و قەواعیدە

ئاڤیستایی	سانسکریت	فارسی	کوردی
aêua	êka	یك	یەك/ یوە
dua	duâ	دو	دوو/ دوێ
thri	tri	سه	سێ/ یەرێ
čathwar	čatuar	چهار	چوار
Panča	Páńča	پنج	پینج/ پەنج
xŠuaŠ	ŞaŞ	شش	شەش/ شش
hapta	saptā	هفت	حەوت
ašta	aşţa	هشت	هەشت
naua	nāua	نه	نۆ
dasa	dāśa	ده	دە

سیرفەکانیشدا لێکدەچن[٢٢] بەڵام لەگەڵ ڕێزمانی فارسیی ئێستادا زۆر لێک جیاوازن. ناو لە زمانە کۆنە ئێرانییەکان و لەوانەش لە ئاڤێستادا هەشت دۆخی سیرف بەخۆیەوە دەگرێت وەکو:

١- دۆخی بکەری کارا Nominatif

٢- دۆخی بەرکار Accusatif

٣- دۆخی ئاوازدار/ بانگەوازی Vocatif

٤- دۆخی یاریدەدەر/ تەواوکەر Instrumental

٥- دۆخی بەرکاری ناڕاستەوخۆ Datif

٦- دۆخی کارا بزر Ablatif

٧- دۆخی دیارخەر Genitif

٨- دۆخی ئاوەڵکاری جێگا Locatif

لە هەر کام لەم هەشت دۆخەدا کۆتایی هەر ناو و جێناو و ڕاناوێک لێک جیان، سەرەڕای ئەوەش بەپێی چۆنیەتی وشەکە (گەر وشەکە تاک بێت یان بۆ دوو کەس یان کۆ یان نێر یان مێ یانخود بێ لایەن بێت) کۆتاییەکەی تووشی هەندێ گۆڕانکاریی دیکەش دەبێتەوە بۆ نموونە دەتوانین سەرنجی وشەی تاکی (دەست) بدەین لە سێ زمانی پارسیی کۆن، ئاڤێستایی و سانسکریتدا:

خەت و ئەلفوبێی ئاڤێستایی (دین دەبیرە): هەروەک پێشتر ئاماژەمان پێ کرد، ئاڤێستا لە کۆتاییەکانی سەردەمی ساسانیدا خەتێکی تایبەتی بۆ داهێنرا و هەر بەو خەتەش نووسرایەوە. لەو

دۆخ	پارسیی کۆن	ئاڤیستایی	سانسکریت
کارا	Dast-ah	Zast-ō	hast-άāsά
بەرکار	Dast-am	Zast-am	Hast-ām
بانگەواز	Dast-ā	Zast-a	Hāst-a
یاریدەدەر	Dast-a	Zast-a	Hast-â
بەرکاری ناراستەوخۆ	Dast-ahgā	Zast-ai	Hast-âya
کارابزر	Dast-at	Zast-at	Hast-āt
دیار خەر	Dast-ahgā	Zast-ahe	Hast-āsga
ئاوەلکاری جیگا	Dast-aig	Zast-e	Hast-ě

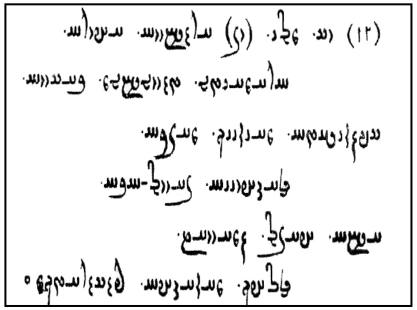

سەردەمەدا چەند شێوە نووسین بۆ نووسینەوەی زمانی پارسیی ناوەڕاست (پالەوی) بەکاردەبران کە هەر کام ناو و چۆنیەتیی جیاواز و تایبەت بەخۆیان هەبوو[٢٣] گشتگیرترین و بەرەودارترینی ئەو شێوە نووسینانە خەتی – ئام دەبیـــرە– (هام دەبیـــرە) بوو کـــە ئەویش بۆ پیشاندانی هەموو پیتە بزوێندار و بێ بزوێنەکانی زمان هەر تەنیـا سـێـزدە نیـشـانە (بزوێن)ی هەبوون، ئاواخـەتێکی ناتەواویش بەهیچ جـۆرێک نەیدەتوانی سرووده پیرۆز و دێرینە ئایینییەکان بپارێزێت کە بەپێی بڕوای مەزدا پەرستان دەبوو دەقاودەق هەروەکو ئەسلە بنەڕەتییـەکەی خۆیان بگوترێنەوە و بنووسرێن. هەر بەم بۆنەیەوە زانایان و پسـپـۆڕانی خەت و زمانەوانی دەستـیـان کردە لێکۆڵینەوە بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشەیە و لەسەر خەتی – ئام دەبیرە– خەتێکی نوێیان داهێنا کە تەواوی بزوێن و نیشانەکانی تێدا بوون و تائێستاشی لە گەڵدا بێت یەکێکە لە ڕێکوپێکترین و دەوڵەمەندترین خەتەکانی جیهان. لەبەر ئەوەی کە ئەم خەتە هەرتەنیا بۆ نووسینەوەی دەقە ئایینییەکان (ئاڤێستا) کاری پێ دەکرا، ناوی خەتی – دین دەبیرە– (دین دەبیری)یان لێ نا و دواتریش بێجگە لە دەقەکانی خودی ئاڤێستا دەقەکانی –پازەند– (شەرحی ئاڤێستا)یشیان پێ نووسییەوە. ئەلفوبێی ئاڤێستایی (دین دەبیرە) وەکو دیکەی خەتە ئێرانییەکان (بێجگە لە خەتی بزماری کە لە نووسراوە بەردینییەکانی هەخامەنشیدا بەکاربراوە) لە ڕاستەوە بۆ چەپ دەنووسرێت، ٤٩ پیتی هەیە و جگە لە هەندێ دۆخی تایبەت هەمیـشـە بەجیاجیـا دەنووسرێت و هەر ئەوەشە کە هیچ هەڵەیەکی تێ ناکـەوێت (لەو هەڵانەی کـە بەهۆی پێکەوە لکانی پیـتـەکـان دەکـەونە ناو دیکەی خـەتە ئێرانییەکانەوە). کلێشەی ئەلفوبێی دین دەبیرە بەم شێوەیەی خوارەوەیە:[٢٤]

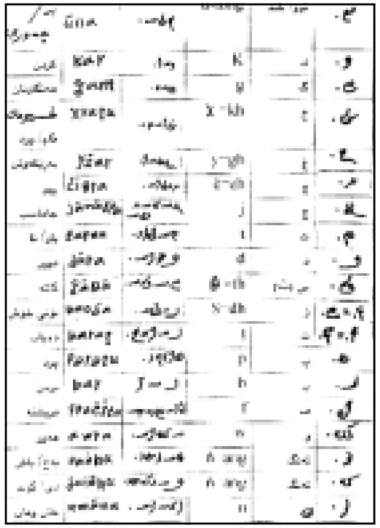

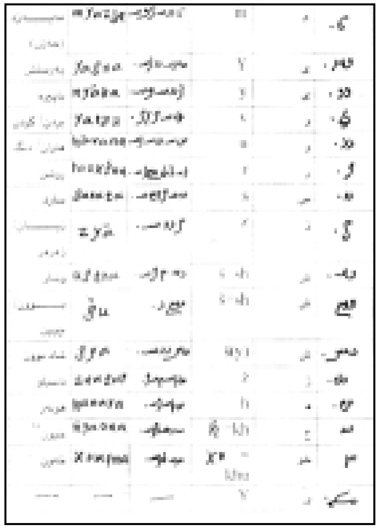

ئێـستـاش پاش ئاشنابوون لە گەڵ ئەلفوبێی دین دەبیرە (ئاڤێستـایی)، لێرەدا بەنموونە و بۆ ئاشنایی زۆرتر و چڕوپڕتری خـوێنەری بەڕێز، هاتی چل و پێنجـەمی یەسنا بەخـەتی دین دەبیـــرە و پاشــان بەنووسینەوەی لاتین پیشـان دەدەین، دیارە واتاکەشی لە جێی خۆیدا و بەکاتی خۆی دەنووسرێتەوە، لەم بەشەدا تەنیا مەبەست ئەوەیە کە بۆ تەواوکردنی باسی خەت و ئەلفوبێیەکە نموونەیەکمان لەبەر دەستدا بێت. پێـویـسـتـە بڵێم هاتی چل و پێنجەمی یەسنا دووەمین سـروودی پێنجینەی ئەشـو زەردەشـتە و بەشێکە لە (ئوشتەوەد گـات) کە بریتییـە لە یازدە کۆپلە و هەر کـۆپلەیەک پێنج دێڕ و هەر دێڕێکیش بریتییە لە یازدە بڕگە ٢٩ .

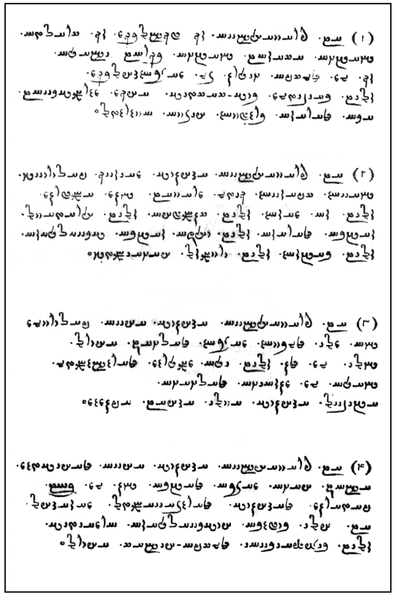

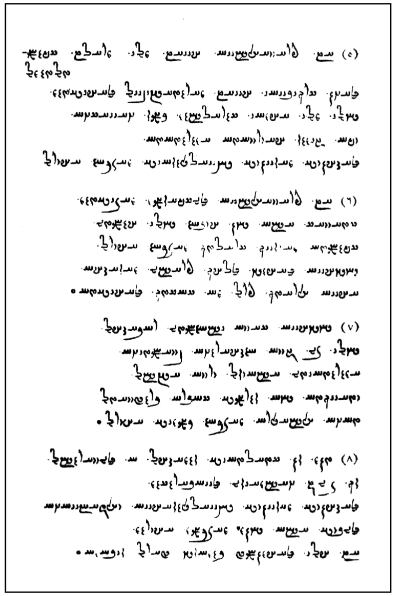

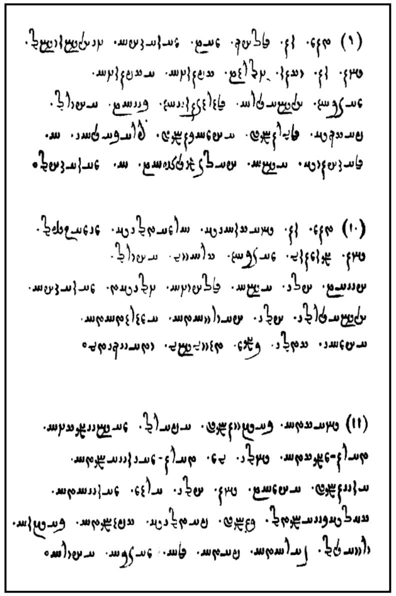

۱

aṯ. fravaxšyā. nū. gūšōdūm. nū. sraotā.
yaēčā. asanāṯ. yaēčā. dūrāṯ. išathā.
nū. īm. vīspā. čithrə. zī. mazdawṅhōdūm.
nōiṯ. daibitīm. duš-sastiš. ahūm. mərąšyāt.
akā. varanā. drəgvaw. hizvā. āvərətō

۲

aṯ. fravaxšyā. aṅhəuš. mainyū. paouruye.
yavaw. spanyaw. ūitī. maravaṯ. yəm. aṇgrəm
nōiṯ. nā. manaw. nōiṯ. səṇghā. nōiṯ. xratavō.
naēdā. varanā. nōiṯ. uxdhā. naēdā. šyaothənā.
nōiṯ. daēnaw. nōiṯ. urvąnō. hačaiṇte.

۳

aṯ. fravaxšyā. aṅhəuš. ahyā. paourvīm.
yā. mōi. vīdvaw. mazdaw. vaočaṯ. ahurō.
yōi. īm. və. nōiṯ. ithā. mąthrəm. varəšeṇtī.
yathā. īm. mənāičā. vaočačā.
ēaibyō. aṅhəuš. avōi. aṅhaṯ. apəməm.

۴

aṯ. fravaxšyā. aṅhəuš. ahyā. vahištəm.
ašāṯ. hačā. mazdaw. vaēdā. yə. īm. dāṯ.
ptarəm. vaṅhəuš. varəzayaṇtō. manaṅhō.
aṯ. hōi. dugədā. hušyaothənā. āramaitiš.
nōiṯ. diwžaidyāi. vīspā-hišas. ahurō.

aṯ. fravaxšyā. hyaṯ. mōi. mraoṯ. spəntōtəmō.
vačə. srūidyāi. hyaṯ. marətaēibyō. vahištəm.
yōi. mōi. ahmāi. səraošəm. kąn. čayasčā.
upā. jimən. haurvātā. amərətātā.
vaṅhəuš. manyəuš. šyaothənāiš. mazdaw. ahurō.

۶

aṯ. fravaxšyā. vīspanąm. mazištəm.
stavas. aša. yə. hudaw. yoi. həṇti.
spəṇtā. mainyū. sraotū. mazdaw. ahurō.
yehyā. vahme. vohū. frašī. manaṅhā.
ahyā. xratū. frō. mā. sāstū. vahištā.

۷

yehyā. savā. išawṇti. rādaṅhō.
yōi. zī. jvā. awṅharəčā. bvaṇtičā.
amərətāitī. ašāinō. urvā. aēšō.
utayūtā. yā. nərąš. sādrā. drəgvatō.
tāčā. xšathrā. mazdaw. dąmiš. ahurō.

۸

təm. nə. staotāiš. nemaṅhō. ā. vīvarəšō.
nū. zīṯ. čašmainī. vyādarəsəm.
vaṅhəuš. manyəuš. šyaothənahyā. uxdhaṅyāčā.
vīduš. ašā. yəm. mazdąm. ahurəm.
aṯ. hōi. vahməṇg. dəmāne. garō. nidāmā.

۹

təm. nə. vohū. maṯ. manaṅhā. čixšnušō.
yə. nə. usən. čōrəṯ. spənčā. aspənčā.
mazdaw. xšathrā. vərəzənyaw. dyāṯ. ahurō.
pasūš. vīrəṇg. ahmākṇg. fradathāi. ā.
vaṅhəuš. ašā. haoząthwāṯ. ā. manaṅhō.

۱۰

təm. nə. yasnāiš. āramatōiš. mimaghžō.
yə. ąnmənī. mazdaw. srāvī. ahurō.
hyaṯ. hōi. ašā. vohučā. čōišt. manaṅhā.
xšathrōi. hōi. haurvātā. amərətātā.
ahmāi. stōi. dąn. təvīšī. utayūitī.

۱۱

yastā. daəvəṇg. aparō. mašyąsčā.
tarə-mąstā. yōi. īm. tarə-mainyaṇtā.
anyəṇg. ahmaṯ. yə. hōi. arəm. manyātā.
saošyaṇtō. dəṇg. patōiš. spəṇtā. daēnā.
urvathō. rātā. ptā. vā. mazdā. ahurā.

باس لێکردنی بەشەکانی ئاڤێستا بەجیا و سەرنجێک لە ئایینی زەردەشت و جیهانبینیی مەزداپەرستان:

(گات): گاتە پێنجینەکانی زەردەشت کۆنترین بەشی ئاڤێستان. ئەم بەشە بۆ خۆی بەشێکە لە (یەسنا) بەڵام بەهۆی ئەوەی کە بەهی خودی زەردەشت زانراوە و ئەوەش کە بەشێوەی شیعرە، هەمیشە جیا لە یەسنا ناوی براوە و بۆ خۆی بەبەشێکی جیاواز ناسراوە. زمانی گاتەکان لەگەڵ زمانی بەشەکانی دیکەی ئاڤێستا و تەنانەت یەسناشدا لە بواری موسیقای کەلام و ڕستەسازی و شێوازی نووسین و داڕشتنەوە جیاوازە و ئەم گەلێ کۆنتر و لەمێژینەترە لەوان. بەهەر بەشێکی یەسنا لە ئاڤێستادا «هایتی» و لە پالەوی و فارسیدا (هات) یا (ها) دەگوترێت. سەرجەمی یەسناش دەبێتە ۷۲ هات و گاتەکان بۆ خۆیان ۱۷ هات لەو ۷۲- هات-ەن. هەر کام لەو ۱۷ هاتەی گاتاکان خاوەنی چەندین کۆپلەیە و لە رووی ژمارە و کێشی شیعرەکانەوە دابەش کراونەتە سەر پێنج دەستە کە هەر دەستەیەک دەبێتە «گا» یان «گات، گاتە، گاتا» یەک و هەر گاتەیەکیش ناوێکی سەربەخۆی لێ نراوە کە ناوی هەر کامیش لە یەکەم وشەیەک وەرگیراوە کە گاتەکەی پێ دەست پێ دەکات تەنیا ناوی گاتی یەکەم (ئەهنەوەد گات) نەبێت کە پێوەندی بەناوی نزای «یەسا ئەهوەیریۆ»(۲٦) یەوە هەیە، ئەم نزایە سەردەمانێک لە سەرەتای ئەم گاتەیەوە بووە بەڵام ئێستا کەوتووەتە ناو هاتی ۲۷ کۆپلەی ۱۳ی یەسنەوە.

وشەی (گاە) لە ئاڤێستادا «گاسا» بەواتای شیعر، سروود هاتووە. (گێڵدنەر) و (مییە) واتای (شیعر)ی بۆ دادەنێن کە لە ناو نووسراوی (نەسر) (دەق) داهاتووە و بڕگەکانی پێکەوە بەستۆتەوە و لاشیان وایە هۆی ئەو ئاڵۆزییە کە ئەمڕۆ لە نێوان بەشێکی «گاهانی»دا بەرچاو دەکەوێت دەگەڕێتەوە بۆ نەمانی دەقەکان و مانەوەی شیعرەکان بەجیا بەڵام (نیبێرگ) لەگەڵ ئەو بۆچوونەدا نییە و بەرپەرچی دەداتەوە و دەڵێ هیچ بەڵگەیەک بۆ سەلماندنی ئەو بۆچوونە لە ئارادا نییە.(۲۷) ئەم وشەیە لە زمانی - سانسکریت - یشدا هەر بەم واتایە هاتووە، لە زمانی پارسی ناونجی (پالەوی)دا -گاس-ە و کۆی دەبێتە - گاسان -، لە فارسی ئەمڕۆدا هەندێ جار -گات-ە بەکۆی - گاتەکان - و هەندێ جاریش - گاە-ە و کۆی دەبێتە - گاهان -. هەر کام لەو پێنج گاتە دەبێتە یەک یا چەند - هات - و هەر -هات- ێکیش دەبێتە چەند بەند (کۆپلە) کە لێرەدا ئەو چەند و چوونەیان دەخەینە ڕوو:

۱- (ئەهونەوەدگات): حەوت -هات-ە (هاتی ۲۸ تا ۳٤ی یەسنا)، سەد کۆپلەیە و هەر کۆپلەیەک سێ ڕستە (دێر)ی ۱٦بڕگەیی هەیە و وەستان لە نێوان بڕگەکاندا پاش حەوتەمین بڕگەیە واتە (۹+۷).

۲- (ئوشتەوەدگات): چوار هاتە(هاتی ٤۳تا ٤٦ی یەسنا)، ٦٦ کۆپلەیە و هەر کۆپلەیەک دەبێتە ۵ دێڕی ۱۱بڕگەیی، وەستان لە نێوان بڕگەکاندا پاش چوارەمین بڕگەیە (٤+۷).

۳- (سپە نتمەدگات): چوار هات (هاتی ٤۷ تا ۵۰ی یەسنا)، چل و یەک کۆپلەیە و هەر کۆپلەیەک چوار دێڕی یازدە بڕگەییە و پشووی نێوان بڕگەکان لە پاش بڕگەی چوارەمدایە(٤+۷).

٤- (ڤوهووخشتەرگات): یەک هات (هاتی ۵۱ی یەسنا)، ۲۲ کۆپلەیە و هەر کۆپلەی ۳دێڕی چواردە

بڕگەیی و پشووی نێوانیان پاش حەوتەمین بڕگەیە(٧+٧).

٥- (ڤوهیشتویەشت گات): یەک هات (هاتی ٥٣ی یەسنا) و نۆ کۆپلەیە و هەر کۆپلە چوار دێڕە کە دووانیان کورت و دووانیان درێژترن. دێڕە درێژەکان ١٩ بڕگەن و پشووی نێوان بڕگەکان دووجارە واتە جارێک پاش حەوتەم و جارێکیش پاش بڕگەی چواردەهەمە (٧+٧+٥)، دێڕە کورتەکانیش ٢١بڕگەیین و پشووی نێوانیان لە پاش حەوتەمین بڕگەیەیە (٧+٥).[٢٨] بەم پێیە ئەوەمان بۆ دەرکەوت کە شێوەی دەربڕینی گاتەکان بەشێوازی شیعری بڕگەیی (SyllAbic)ە، هەرچەند هەندێ لێکۆڵەر هێشتاش قەناعەتیان بەم ڕاستییە نییە. بێجگە لەو ١٧هات-ەی گاتەکان کە گوتمان گەرچی لە ناو یەسنادان بەڵام بەجیاواز ناو دەبرێن، لە ٥٥ هاتەکەی تری یەسنادا بەهاتی ٣٥ تا ٤١ دەوترێت (هەپتەنگ هایتی) واتا -حەوت هات- و ناوی ئەوانیش بەجیا دێت چونکە ئەوانیش لە بواری زمانەوە هەروەکو گاتەکانن و گەرچی ئەمان دەق ئامێزن بەڵام پێ دەچێت دیرۆکیان لەگەڵ گاتەکاندا نزیک بێت. هەندێ توێژینەر هاتی ٤٢یش هەر لە سەر ئەو حەوت هاتە دادەنێن، کەچی هەم زمان و هەم ناوەرۆکیشی لەگەڵ ئەواندا جیاوازە و لەوانەیە دوای ئەوان نووسرابێت. بەهەر حاڵ ئەم هەشت هاتە کەوتوونەتە نێوان هاتی ٣٤ کە دەکاتە کۆتایی ئەهوونەوەدگات و هاتی ٤٣ کە دەکاتە سەرەتای ئوشتەوەدگات.هەروەها هاتی ٥٢ کەوتووەتە نێوان گاتەی چوارەم و پێنجەم و ناوی (هوشبام)ە کە ئەویش پاڕانەوەیەکی کاتی بەیانیانە[٢٩].

یەسنا: لە ئاڤێستادا (یەسنە) لە سانسکریتدا (یەجنە) وە لە پالەویشدا «یەزیشنە»یە کە بەواتای ستایش و پاڕانەوە و پەرەستن و قوربانییە، وشەکانی - یەزد - و - یەزدان - و - ئیزەد - وجێژن - کە لە فارسی و کوردیدا هاوبەشن هەر لە ڕیشەی ئەو وشەیەوە گیراون.

یەشت: سێیەمین و درێژترین بەشی ئاڤێستا «یەشت»ەکانن. ئەم وشەیە هەر واتای - یەسنە - دەدات و گەر جیاوازییەک لە نێوانیاندا هەبێت ئەوەیە کە واتای - یەسنە - گشتگیرە بەڵام واتای یەشت تایبەتییە واتە ستایش و پاڕانەوە و پەرستن و قوربانیی تایبەتی ئیزەدەکان و ڕوحانییەکان. ئەم بەشەی ئاڤێستا دەبێتە ٢١ یەشت کە ناوی زۆربەیان لە ناوی ئەو ئیزەدانەوە وەرگیراوە کە ڕۆژەکانی مانگ لە ئێرانی کۆندا بەناوی ئەوانەوە ناونراون و وەکو وترا تایبەتی ستایش و پاڕانەوەی ئەوانە. ڕێژەی -یەشت-ەکان پێشتر زۆربوون و لە نێوچوون و هەرتەنیا ئەو ٢١ یەشتە و ناوی چەند یەشتێکی دیکەیش ماوەتەوە کە لە نێو ئەمانیشدا ئاڵۆزییەک بەدی دەکرێت و بەتایبەت لە بواری داڕشتنەوە یەک ناگرنەوە بۆیە پێویستە ئەو ٢١ یەشتە دابەش بکەینە سەر دوو بەش (درێژ و کورت) لە یەشتە کورتەکاندا شێوازی نووسینەوە تازە و ناتەواوە بەڵام یەشتە درێژەکان زمانێکی دێرینە و پوخت و پاراویان هەیە لەگەڵ ئەو هەموو جوانییەی زمان و ڕازاندنەوەیان لە بواری مەعنەویدا و ئەوەی کە بەکۆنترین و پاراوترین پەخشانەکانی ئێرانی دێرین {کورد} دەژمێردرێن. -یەشت-یش هەروەکو -گاتە-کان شیعرە بەڵام کێشی شیعرەکانی وەک یەک نییە و ئازادترە. دەتوانین بڵێین زمانی ئاڤێستایی لە کاتی هۆنینەوەی یەشتەکاندا زۆر پاراوتر و دەوڵەمەندتر بووە لە هی سەردەمی گاتەکان و توانیویەتی واتا و ناوەرۆکێکی زۆرتر بەخۆیەوە بگرێت و لە بواری گەشەی شیعر و کێشی شیعریشدا چەند هەنگاوێک بەرەو پێشتر چووبێت.

هەربەشێک لە یەشتەکان پێی دەوترێت «کردە» (بەش، وەرز) و هەر کردەیەکیش چەندین بەند (کۆپلە) دەگرێتە خۆی.

(ویسپێرەد):

بەشێکی کورتی ئاڤێستا ناوی لێ نراوە «ویسپیرەتۆ» (ویس-پێرەد).[٣٠] ئەم بەشەیش لە شێوازی داڕشتن و ناوەرۆکیشدا زۆرلە یەسنەوە نزیکە و بریتییە لە چەند سروودێکی کورت لەمەڕ ستایشی چاکە و پاک داوێنی و هەموو مەخلوقێکی چاکی ئەهوورایی. هەندێ کەس پێیان وایە ویسپێرەد لە بنەڕەتدا دەفتەرێکی جیاوازی ئاڤێستا نەبووبێت بەڵکو هەر لە سەر یەسنە بووبێت، بەتایبەتیش کە دەزانین لە جەژن و بۆنە ئایینییەکانی زەردەشتیدا ویسپێرەد بەجیا ناخوێنرێتەوە بەڵکو هەر لەگەڵ یەسنەدا دەخوێنرێتەوە، تەنانەت لە زۆر بۆنەشدا -ڤەندیداد-یشی دەخرێتە سەر. بەڵام کات و ساتی تریش لە ساڵدا هەیە کە بەتەنیا و بەتایبەتی هەر ویسپێرەد دەخوێنرێت کە ئەویش کاتی هەر کامە لە شەش -گەهەنبار-ی ساڵە و بۆ خوێندنەوەی ویسپێرەد لەو کاتانەدا وشەی (گەهەنباران ویسپێرەد) بەکار دێت[٣١]، بەشەکانی ویسپێرەدیش هەروەکو یەشت بە(کەردە - بەش-) ناو دەبرێن کە هەر کامە چەند کۆپلەیەک لە خۆ دەگرن. بۆچوونی ئاڤێستا ناسەکان بۆ دابەشکردنی بەشەکانی ویسپێرەد لێک جیایە و بەگشتی ٢٣و٢٤و٢٦و٢٧ کەردەیان بۆ داناوە.

ڤەندیداد: ڤەندیداد کورتکراوەی وشەی ئاڤێستایی (ڤی دەیوداتە)یە کە لە سێ بەش پێک هاتووە: (ڤی+دەئو+دات)، ڤی بەواتای دژ - دژایەتی، دەئو بەواتای دێو، دات بەواتای داد - یاسا، بەگشتی واتای (یاسای دژی دێو) دەدات. ئەم بەشەی ئاڤێستا باسی یاسا و داب و دەستووری ژیانی تاک و کۆمەڵ و سزا و پاداشتی ئیشوکارەکان دەکات و دەتوانین بڵێین بەشی قانوون و(فیقهە) لە ئاڤێستادا کە بەپێی نووسراوەکانی - مەزدیەسنا - دەبێتە نۆزدەهەمین نەسکە (کتێب)ی ئاڤێستای سەردەمی ساسانییەکان، گەرچی ئەمیش لە شێوانکاری و ئاڵۆزکاوی بێ بەش نەبووە بەڵام هەر بەو ئەندازەیەی جارانی لێ ماوەتەوە. ڤەندیدات دابەش دەبێتە سەر ٢٢ (فەرگەرد) واتە بەش و هەر فەرگەردێک باسی داب و دەستوور و دیاردەیەکی ژیان دەکات، بۆ وێنە لە بەشی یەکەمدا باسی ١٦ وڵاتی ئاهوورایی و ئەو زیانە دەکات کە ئەهریمەن پێی گەیاندوون، بەشی دووەم باسی ڕۆژگاری - جەمشید - و وێران بوونی جیهان، بەشی سێیەم کشتوکاڵ و بووژاندنەوە و گەشانەوەی زەوی بەچاندن و کشتوکاڵ و زویر بوونیشی لە پیس بوونی بەهۆی لاشەی مردووەکانەوە، بەشی هەژدەهەم باسی -مۆبەد-ی ڕاستەقینە و درۆیین و... تاد. لە ناو هەموو ڤەندیداتدا دەکرێ بەبەشەکانی چوارەم تا حەڤدەهەم بڵێین (یاسا) و (داد) کە زۆرتر باسی داب و دەستووری ژیان و کاروباری مرۆڤ دەکات.

خوردە ئاڤێستا: بەشی شەشەمی ئاڤێستای ئەمڕۆ بە(خوردە ئاڤێستا) یا بەپێی زمانی پالەوی (خورتەک ئەڤێستاک) واتە ئاڤێستای بچووک ناسراوە. ئەم بەشە خۆی بەشێکی سەربەخۆ و جیاوازی ئاڤێستا نییە بەڵکو گوڵبژێرێکە لە سەرجەمی ئەم کتێبە پیرۆزە کە لە ڕەسم و یاسا جیاجیاکان وەک

زەماوەند و ساڵیادی مردووان و...دا دەخوێندرێتەوە. چەند بەشێکی ئەم کتێبە لەناو ئاڤێستای ئەمڕۆدا بەدی دەکرێت بەڵام زۆربەی بەشەکانی دیکەی دەگەڕێنەوە بۆ بەشە فەوتاوەکانی ئاڤێستای گەورە.

پاش ئەم کورتە پێناسەیەی بەشەکانی ئاڤێستا، ئێستاش سەرنجێکی ناوەرۆکی ئەم ئاسەوارە مێژینەیە دەدەین تاوەکو پانتایی فیکر و ڕۆشنبیری {کوردو} ئێرانی دێرینمان بۆ دەربکەوێت، لەم سەرنجەشدا یەکەمجار ئاوڕ لە (گات)ەکان دەدەینەوە کە دەبنە یاسای بنەڕەتی و گەوهەرەی ڕاستەقینەی ئایینی مەزدا پەرستی:

(زەردەشت)ی بیرمەند و دادپەروەر لە -گاتە- پێنجینەکانی خۆیدا هەروەک شاعیرێکی بەتوانا و فەیلەسووفێکی وردبین، ئەو پرسیارە بنەڕەتییانە دێنێتە ئاراوە کە لە سەردەمی ئەودا ڕووبەڕووی مرۆڤ دەبوونەوە و - زۆربەیان تا ئێستاش هەر لە ئارادان - و وەکو دۆزەرەوەیەکی ماندوو نەناس و دڵفرەوان دەکەوێتە شاڕێگای دۆزینەوەی نهێنییەکانی ژیان. لە گاتەکاندا هیچ نیشانەیەک لە ئوستوورە و ئەفسانە ئارییاییە دێرینەکان و پەرستنی ئیزەدە جۆراوجۆرەکان و قوربانی بۆکردن و خوێن بۆ ڕشتنیان لە ئارادا نییە و ئاشکرایە کە پەیام هێنی مەزدا پەرستی دەیەوێت مرۆڤ لە پێچ و پەنای دام و دەزگای خواناسیی سەرەتایی چیاییەکان و دەشتەکییەکاندا ڕزگار بکات و بیخاتە سەر شاڕێی ئایینێکی ڕۆشن و ئاوەز پەسند و ئەقڵ گیرەوە. بەواتایەکی دیکە کاردانەوەی تەواوەتی پەیامی ئابووری و کۆمەڵایەتی زەردەشت هەمان تێپەڕکردنی ژیانی دەشتەکی و شوانیی پڕ لە شەڕ و شۆڕە و گەیشتنە بەقۆناغی دێ نشینی و کشتوکاڵ و ئاژەڵداریی هێمنانەی بەرەو شارستانییەت، ئەمە سەرەڕای بوارە ئایینی و ئەخلاقییەکانی پەیامەکەی. لە ڕاهێنانەکەی زەردەشتدا، مەبەست لە ئافراندن و ئەنجامی ژیان ئەوەیە کە مرۆڤ بۆ ئاوەدانکردنەوەی جیهان و شادی و بەختیاری خۆی و دیتران تێبکۆشێت و لە ڕێگای «بیری چاک» و «کردەوەی چاک» و «گفتی چاک» ەوە شایستەیی خۆی بۆ گەیشتن بەلووتکەی -کامڵ-بوون و بەختەوەری هەمیشەیی بسەلمێنێت. زەردەشت مەنعی پەیڕەوانی خۆی ناکات لە خۆشویستنی دنیا و شادی کردن و ژیانی شکۆدار و بەختیار، هەرگیز ئەم جیهانەشی بەبیانووی کورتبوونی تەمەن و زوو تێپەڕبوونی ژیان لە ناویدا، سەرکۆنە نەکردووە. سەرنجێکی ورد لە گاتەکان ئەو ڕاستییە دەردەخات کە هۆنەری ئەم شیعرە نایابە مێژینەیە ڕێ پیشاندەری بەختیاری و بەختەوەریی مرۆڤ بووە لە ژیانی تاک و کۆمەڵدا و لەگەڵ گۆشەگیری و بێ موبالاتی بەجیهان هیچ پێوەندییەکی نەبووە. بەتەعبیرێکی تر، زەردەشت هەرتەنیا چاو نابڕێتە کورتبوونی ژیان بۆ تاکێکی کۆمەڵ بەڵکو لە ژیانی بەکۆمەڵی مرۆڤ و کار و تێکۆشانی هەمیشەیی و زنجیرەیی ئەوان دەڕوانێت و دەڵێت لەم بوارەدایە کە هەموو کەسێک هەبوون و هاوکاریی خۆی پیشان دەدات و ڕۆڵی تایبەتی خۆی لەم شانۆ مەزنەدا دەگێڕێت. پەیامی زەردەشت، مرۆڤ بەمەخلوقێکی پاک و بێگەردی ئەهوورا مەزدا و هاوکار و یاریدەدەری خواوەند لە کاری پەرەپێدان و - کامڵ - کردنی خیلقەت و بەربەرەکانێ لەگەڵ هێزە ئەهریمەنییەکاندا دەزانێت نەک بەتاوانبارێکی ئەزەلی کە دەبێ هەمیشە ڕووی خۆی لە هەر چەشنە خۆشی و چێژ و شادییەک وەربگێڕێت و نەفس و حەزی خۆی بکوژێت و هەمیشە لە ترس و خۆف و ئازار و ئەشکەنجەی دەروونیدا بژی تا

ببەخشرێت و بکەوێتە بەر ڕەحم و بەزەیی خوا و ڕزگاری ببێت! زەردەشت وەکو (بوودا) ناڵێت " ڕزگاریی هەر کەسێک لە نەمانی ئەو کەسەدایە" و ناڵێت کە دەبێ مرۆڤ دەست لە هەموو لەزەت و چێژەکانی ئەم جیهانە هەڵبگرێت و لە سووچێکی تەنگ و تاریکدا خۆی بەخەڵوەکێشان؟! بخافڵێنێ. بەڵکو دەڵێت مرۆڤ بۆ کامەرانیی کۆمەڵایەتی و تاکەکەسییش دروست کراوە، ژیان شەڕ و بەرهەڵستکارییەکی درێژخایەنی نێوان چاکە و خراپەیە و ئێمەش دەبێ پشتیوانی ڕاستی و دروستی و ڕێبواری ڕێبازی چاکە بین، لەگەڵ خراپە و ئاڵۆزی و ناشیرینی و دزێویدا بەربەرەکانێ بکەین.[٣٢] یەکێک لە پرشنگدارترین نیشانەکانی پەیام و ڕاهێنانی زەردەشت ئەوەیە کە هیچ نیشانەیەک لە عەبدایەتی و تەسلیم بوونی کوێرکوێرانەی تێدا نییە. زەردەشت پەیڕەوانی خۆی لە ژێردەستەیی و ئیتاعەی کوێرانە و نەزانانە مەنع دەکات و دەڵێت: «هەرچییەک لە من دەبیسن بەئاوەزی تەواو و ئەقڵ و تێڕوانینی پاک و ڕووناکی خۆتان هەڵیسەنگێنن ئەنجا لێمی وەربگرن.»[٣٣] چوارچێوەی ڕاهێنان و پەیامی زەردەشت لە گاتەکاندا بڕوا هێنانە بەخواوەندیی مەزدا ئەهوورا وەک خولقێنەری تاقانە و پاشانیش هەبوونی دوو (ڕەوان)ی دووانە یانخود دوو ڕۆحی سەرەتایی خیلقەت لە بەرانبەری یەکدیدا واتە «سپەنتا مینو» ڕەوانی پایە بڵندی خیلقەت و «ئەنگەرە مینو» ڕەوانی دژ و شەڕاشۆ[٣٤]. دیاردە حەوتینەکان (حەوت نیشانە)ی مەزدا ئەهوورا کە سپەند مینو مەزنترینیانە دەبنە ڕێ پیشاندەری هەموو دروستکراوەکان (مەخلوقات) بۆ گەیشتنە ڕزگاری و بەختەوەری، لەم پێوەندییەدا (ئەشە)[٣٥] لە هەموویان دیارترە و (ئەشەوەن)ەکان - پێڕەوانی ڕێگای ئەشە - لە شەڕ و ناکۆکیی هەمیشەییدان لەگەڵ (دروەندان) - پێڕەوانی دروەج-دا. لە زۆربەی کۆپلەی گاتەکاندا باسی ئەشە دەکرێت. جیهان بینیی بنەڕەتیی زەردەشت لە سەر ناکۆکیی ئەم دوو مینویە و هاریکاری و یەکبوونی نیشانە حەوتینەکان و سێ خاڵی بنەڕەتی (ئەندێشەی چاک، گفتەی چاک، کردەی چاک) دامەزراوە و شەڕی نێوان - مینو - ناکۆک و دژ بەیەکەکان بابەتی سەرەکی - هەبوون - و دەروونمایەی خیلقەت پێک دێنن. لەم گێرە و کێشە ئاڵۆزەدا هەموو مەخلوقە چاکەکان هاوکار و پشتیوانی - سپەندمینو-ن و لە بەرانبەری -ئەنگەرەمینو-دا یاریدەی دەدەن تا کاتی سەرکەوتنی یەکجارەکی. فەلسەفە و ڕاهێنانی زەردەشت لە بناغەدا جیاوازی و دژایەتییەکی نەبڕاوەی هەبوو لە گەڵ بیروبڕوای کۆنی ئارییاییەکاندا کە دەگەڕایەوە بۆ سەردەمی ژیانی پێکەوە و هاوبەشی هیندی و ئێرانییەکان. زەردەشت بیرمەندێکی داهێنەر و ئازا بوو کە ئەندێشە و بیروبڕوا شۆڕشگێڕانەکانی خۆی وەک فەیلەسووفێکی وردبینی دەروونزان و کۆمەڵناس و بیرمەندێکی بەرزە فڕی دووربین و شاعیرێکی پڕ خولیا و لێهاتوو لە پێنج سروودی هەمیشە زیندوودا گەیاندە نەوەکانی دواتریش. زۆربەی زانایان و ئاڤێستا ناسەکان لەسەر ئەو ڕایەن کە - ئەمشاسپەند - ە حەوتینەکانی ئاڤێستای نوێ دەبێ بەنیشانەی زیندووی سیفەت و فەزیلەتی ئەبستراکتی مەزدا ئەهوورا و تیشکی هەبوونی داهێنەر - خالق - بزانرێن کە لە - وانە-ی گاتەکاندا دەیانبینین. لە گاتەکاندا بەهیچ شێوەیەک هەبوونێکی دیاریکراو بەناونیشانی - ئەمشاسپەندان - نابینرێت و تەنانەت هیچ نیشانەیەکیش لە پێکەوە بەسترانی ئەمشاسپەند لەو سروودانەدا بەدی ناکرێت. قایل بوون بە -هەبوون-ی ئەوتۆ لە گاتەکاندا پێچەوانەی

گەوهەری بنەڕەتیی پەیام و ڕاهێنانی زەردەشتە و هەر ئەوەشە کە سەری لە هەندێ لە تۆژێنەرانی ئەم بەشە شێواندووە و چەواشەی کردوون. «تاراپووروالا» لە لێکۆڵینەوەکەی خۆیدا هیچ ناوێک لە سپەند مینوو نابات و نیشانەکانی مەزدا ئەهوورا دابەش دەکاتە سەر دوو دەستەی سێ سێیی کە هەر دەستەیەک لەویدی کە جیاوازە. بەپێی لێکۆڵینەوەکەی ئەو، دەستەی یەکەم واتە سێ نیشانەی یەکەم (ئەشەڤەهیشتە، ڤوهوومەنە، خشەترەڤەئیریە) نێرینەن و سێ نیشانەی دووەمیش واتە (سپەنتە ئارمەیتی، هەورڤەتاتە، ئەمێرەتاتە)(٣٦) مێینەن، ئەم دەستەیەش پیشاندەری لایەنەکانی باوکێتی و دایکێتی داهێنەری جیهانن سەبارەت بەجیهان و بوون. لە بواری باوکێتی خوداوە - ئوردی بەهەشت - نوێنەری ڕاستی و چاکە و ئیرادە و خواست و ئەندێشەی خوایە کە لە سەرتاسەری جیهان و بووندا دەبێت و دەمێنێ، مرۆڤیش بەتێپەڕکردنی ڕێگای زانین و فێرکاری و بەکارهێنانی بیر و ئەندێشە دەیگاتێ. «بەهمەن» نوێنەری ئەندێشە و کەسایەتی چاک و ئاگای فێرکاری خوایە و مرۆڤ دەتوانێت لە ڕێگای خۆش ویستنی هەموو دیاردە چاکەکانی خیلقەت بیگاتێ. - شەهریوەر - نوێنەری کار و هێزی خیلقەت و توانای زاڵبوون بەسەر جیهان و بوون لەلای خواوەندەوە و مرۆڤ بەدۆزینەوەی شوێنی تایبەتی خۆی لە پانتایی - بوون-دا و خزمەتکردن بەهێزەکانی چاکە و ڕووناکی دەیگاتێ. لە بواری دایکێتی خوداوەش - سپەندارمەز - نوێنەری ڕاوەستان و خۆڕاگری خوا و وێنەی ئیمان و تێکۆشانە بۆ ئاوەدانکردنەوەی جیهان - خورداد - نوێنەری هەوڵی هەمیشەیی ئاهوورا مەزدا و وێنەی جموجوڵ و تێکۆشانە لە ڕێبازی - کامل - بووندا - ئەمورداد - نوێنەری گەوهەرەی ئەبەدیی جیهان و جاویدانیی خیلقەتی مەزدایە و مرۆڤ دەتوانێ بەوەدەست هێنانی تێگەیشتنی قووڵ لە بوون و وێنە و سیمبولەکانی خیلقەت بگاتە جاویدانی. سێ نیشانەی یەکەم نیشانەی سیفەتەکانی ئەهورامەزدان وەک خولقێنەری - ڕۆح - «ڕەوان» و سێ نیشانەی دووەمیش پیشاندەری ئەو سیفەتانەن وەک خولقێنەری - مادە -(٣٧). مرۆڤ دەتوانێت - ئوردیبەهەشت - و - بەهمەن - و - شەهریوەر - لە ڕێگای زانیاری و خۆشەویستی و خزمەتکردنەوە بناسێت، ئەم سێ نیشانەیە پێوەندییان بە- سەر- و - دڵ - و - دەست-ی مرۆڤەوە هەیە بەڵام بۆ گەیشتن بەئەهوورا مەزدا و ناسینی تەواوی ئەو دەبێ زانیاری و زانایی مرۆڤ لەگەڵ خۆشەویستی و حەزی ژیاندا تێکەڵاو بن و لە بەرهەمی ئەو تێکەڵبوونەش خزمەتکردن بەسەرجەم مرۆڤایەتی بەدی بێت. تەنیا لەم ڕێگەیەوەیە کە مرۆڤ دەتوانێ بگاتە بڕوای پتەو (سپەندارمەز) و کاملبوون (خورداد) و جاویدانی (ئەمورداد). بەپێی ئەو لێکۆڵینەوەی تارا پوروالا خرۆکەیەک دروست دەبێت کە دەتوانێن پێی بڵێین خرۆکەی

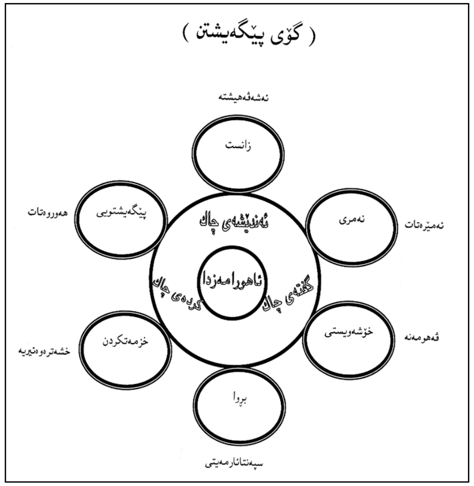

کاملبوون (دایرەی کەماڵ)(٣٨):

ئەندێشە و ڕاهێنانەکانی زەردەشت لە قوتابخانە فەلسەفی و شوێنە ئایینییە جۆربەجۆرەکانی سەردەمانی کۆندا کاردانەوەی فراوانی بووە و کاریگەری ئاشکرا و بەرچاوی بەجێ هێشتووە، هەر لەم پێوەندییەشدا بەڕادەیەکی زۆر کتێب و دەق و نووسراو چاپ و بڵاوکرانەتەوە کە باسکردنیان لەم دەرفەتەدا ناگونجێت. هەر لەم سەردەمەی ئێستاشدا هەرچەند هەزاران ساڵ بەسەر ڕۆژگاری ژیانی زەردەشتدا تێپەڕیوە و بارودۆخی فیکری و کۆمەڵایەتی لە کۆمەڵگەی مرۆڤایەتیدا ئاڵوگۆڕ و بەرەو پێشچوونی زۆری بەخۆیەوە دیتووە، هێشتا هەر زۆربەی زانایان و خاوەن ڕایانی جیهان بەچاوی ڕێز و حورمەت و لە هەمان کاتدا سەرسووڕمانەوە لەم شیعرە هەرە قووڵ و پڕ ناوەڕۆکانەی سەردەمی کۆنی ئێران دەڕوانن و هەر کامە بەچەشنێک لێی دەکۆڵنەوە و نووسینی تێگەیشتووانە و ژیرانەیان لەسەر دەنووسن کە ناسینی هەندێک لەو نووسین و لێکۆڵینەوانە بۆ خوێنەری هێژای ئەم بەرهەمە سوود و بەهرەی زۆری تێدا دەبێت بۆیە ئاماژەیەکی کورت دەکەینە سەر گرینگترینیان:

(G, dumezil)، زەردەشت بەمەزنترین -چاکساز-ی ئایینی و کۆمەڵایەتی دەزانێت کە لە مێژووی ئایینییەکاندا سەری هەڵداوە، لەم بارەیەوە دەنووسێت «کردەوە چاکسازییەکانی زەردەشت لە ئایینی کۆنی ئێرانییەکاندا لە لووتکەدابوو، لایەنە ئابوورییەکەی ئەم چاکسازییە گەلێک بەهێز و بەرچاو بوو، هەر لە ئەنجامی ئەو چاکسازییەشدا بوو کە هۆزە ئارییاییەکان دۆخی ژیانی دەشتەکییان وەلانا و ڕوویان کردە شارنشینی و گوندنشینی و ئیدی سنووری لەوەڕی ڕانەکانی هەر هۆزێک دیاری کرا. لە بنەما ئەخلاقی و ئایینییەکانی زەردەشتدا، کێشمە کێشە کاتییەکانی دێو و ئیزەدەکان دەبنە پێکدادان و بەربەرەکانێیەکی بنەڕەتی و هەمیشەیی نێوان هێزەکانی چاکە و خراپە. سەرتاسەری ژیانی هەر پەیڕەوێکی زەردەشت دەبێتە بەرهەڵستکارییەکی دەروونی لە دژی هێزەکانی خراپە تا کاتی سەرکەوتن بەسەریاندا، ئەم بەرهەڵستکارییەیش بەشێکە لەو شەڕە گەورەیەی کە هەر لە ئەزەڵەوە لەنێوان هەردوو - ڕەوان-ی چاکە و خراپەدا سەری هەڵداوە و تا -ئەبەد-یش دەخایەنێت. زەردەشت بەشێوەیەکی هەرە بەرچاو، لێهاتووانە ڕەسم و یاسا ئایینییەکانی کەم کردنەوە، کاروباری قوربانیکردن و شەرابخواردنەوەی بەناڕەوا لە قەڵەم دا و سێ بنەمای ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی (ئەندێشەی چاک و گوفتەی چاک و کرداری چاک) ی کردە چرایەکی ڕووناک بۆ ڕێپیشاندانی مرۆڤ لە شەڕی نێوان دوو ڕێبازی چاکە و خراپەدا(٣٩) یاسای دژایەتی و شەڕ و پێکدادان و دوورخستنەوە و پێکهێنان و هەوڵ و کۆشش، تا جیهان بمێنێ هەر دەمێنێت. هێزی بەگەڕ خستنی ڕەوڕەوەکانی گەردوونەی خیلقەت و بنەمای شۆڕش و سەرهەڵدان و کاملبوونی سروشت هەر ئەم یاسایەیە و لە هیچ کام لە ئایینە بەناوبانگ و ناسراوەکانیشدا هێندەی ئایینی زەردەشت، حوکمی ئەم یاسایە بەهەند نەگیراوە و ڕێزی لێ نەگیراوە، دەتوانین بڵێین بنەمای فەلسەفەی ئەخلاقی و حەیاتی لە ئایینی زەردەشتدا هەر ئەم یاسایەیە.(٤٠)

(P.J.demenasce) دەڵێت: زەردەشت لە ئەندێشە و گفتە و کرداردا خوازیار و پەیڕەوی چاکەیە و دوژمنی خراپەیە و پاسەوانی بێ نەوایان و ستەم لێکراوانە لە بەرامبەری ستەمکاراندا و پارێزەری -

گا[٤١] واتە ئاژەڵی ئاژەڵدارانی شار و گوندە لە بەرانبەری جەردەیی و تاڵان و بڕۆی دەشتەکییەکاندا و دەنووسێت «پەیامی زەردەشت زۆر سادەیە و ئەگەر دۆخە ئاڵۆزە سەرەتاییەکەی وەلا نێین، گەلێک ئاستەمە کە بیبەستینەوە بەسەردەم و کات و شوێنێکی تایبەتییەوە»[٤٢]

(Donald, n, wilber) دەڵێت: «ئێرانییەکانی سەردەمی کۆن ئاوڕیان لە مەبەست و مەعنای ژیانیش داوەتەوە. دەتوانین بڵێین ئەوپەڕی ئارەزووی ئەوان لە ژیاندا ئەندێشەی چاک و گفتەی چاک و کردەی چاکە کە ئەویش بنەمای داهێنانەکانی ئایینی مەزدا یانخود زەردەشتە، ئەم ئایینە یەکێکە لە مەزنترین ئایینە فەلسەفییەکانی جیهانی مرۆڤایەتی کە بناغەی بڕوای - لاهووت-ی و ئەخلاقی کرداریی دارشتووە، بەپێی ئەو بناغەیە کە دواتر هەموو جیهانی گرتەوە، مرۆڤ دەبێ هەمیشە لە ڕێبازی ڕاستی و چاکەدا و لە دژی خراپە و درۆ بجەنگێت»[٤٣]

(A,V,williams jackson) لە کتێبەکەی خۆی (تۆژینەوە زەردەشتییەکان)دا دەنووسێت: «ئایینی ئێرانی کۆن یەک لەو ئایینە هەرە گرینگانەی جیهانە کە نرخ و بایەخێکی -زاتی-ی هەیە. لەناو هەموو کتێبە ئایینییەکانی گەلاندا کەم کتێب هەیە کە وەکو کتێبی زەردەشتییان (ئاڤێستا) ئاوەها ڕوانگەیەکی هەرە ڕۆشنی لە مەڕ چاکە و خراپەوە هەبێت و ئاوەهاش وانەی پیرۆزی ئەخلاقی سەبارەت بەئەرکۆمەندیی مرۆڤی تێدا بێت. کەم ئایین هەیە کە وەکو ئایینی ئێرانییەکان ئەوەندە داکۆکی بکاتە سەر خاوێن هێشتنەوە و پاراستنی لەش و ڕۆحی مرۆڤ...، زەردەشت کەسایەتییەکی مێژووییە. کتێبی - گاتە - کان کە کۆنترین بەشی ئاڤێستایە، پیشاندەری ئەو ڕاستییەیە کە زەردەشت مرۆڤێکی کاریگەر و کارا و لێهاتووە کە دەستی داوەتە ڕاهێنان و بارهێنانی مرۆڤ و هەر کەسێک کە هەست بەهەبوونی بکات شەیدای دەبێت و شوێنی دەکەوێت...، ئایینی زەردەشت، کە وەکو شۆڵەیەکی هەرە ڕووناک سەر زەویی پان و بەرینی ئێرانی ڕووناک کردەوە، کتوپڕ و لە خۆڕا سەری هەڵنەدا بەڵکو ئاکامی کامڵبوون و پێگەیشتنی بیروبڕوا ئایینییەکانی پێشووی ئێران بوو. لە سەرچاوەکانی ئایینی زەردەشت وەک لە - دینکەرد - دا دەردەکەوێت کە زەردەشت بەگژ ئەو جادوو و جەمبەڵ و خورافاتەدا چوو کە لە دێرزەمانەوە مابۆوە و ئایینی ئێرانییەکانی هێنایەوە سەر دۆخی خاوێن و مینوویی و ڕاستەقینە و بوویە ڕابەری جەماوەر لە ڕێبازی ڕزگاری و ئاسوودەییدا...، ڕاهێنانە ئەخلاقییەکانی زەردەشت لەسەر هەبوونی دوو - مینوو - ی دژبەیەک (سپەنتامینو+ ئەنگەرەمینو) وەستاوە و جیاوازییەکی قووڵی هەیە لەگەڵ ڕاهێنانەکانی (ئوبانیشاد)ی هیندووەکاندا و ئەویش ئەوەیە کە لەوێ مرۆڤ هان دەدرێت بۆ خەڵوەکێشان و دوورکەوتنەوە لە جیهان و دابڕان لە ژیانی کرداری بەڵام لە ئایینی زەردەشتدا هەموو ڕاهێنانەکان لەسەر کۆشش و هەنگاوهاویشتنە بۆ بەرەوپێشەوەبردنی ژیان و ئاسوودەیی و دابینکردنی بەختیاریی مرۆڤ. یەکێک لە خاڵە هەرە بنەڕەتییەکانی ئەم ئایینە فێرکاریی - ئەختیار - ە، بەپێی ئەو خاڵە بنەڕەتییە مرۆڤ سەربەست و سەربەخۆیە لە هەڵبژاردنی چاکە یانخود خراپەدا، هەڵبەت ئەوەش ڕوون دەکاتەوە کە بەختیاری هی کەسێکە کە ڕێباز و لایەنی چاکە هەڵدەبژێرێت و بەگژی ئەهریمەندا دەچێتەوە...، بەپێی ڕاهێنانەکانی زەردەشت باشترین ڕێگای ژیان، میانەڕەوی - یە. واتە نە پشتکردن لە خۆشی و

لەزەتەکانی ژیان پەسەند دەکرێت و نەش نوقم بوون تێیاندا. دامەزراندنی ژیانی هاوبەش و خێزانی و بارهێنانی منداڵی چاک و لێهاتوو، پێڕەویکردن لە ڕاستی و دروستی و کار و کۆشش، کشتوکاڵ و ئاودێری و باخەوانی و ئاژەڵداری و لەنێوبردنی جرووجانەوەری زەرەرمەند، هەموویان بەشێکن لە ڕاهێنانەکانی ئایینی زەردەشتی»[٤٤].

(A.T. olmstead) دەڵێت: «داهێنەری ڕاهێنانە ئایینییەکانی زەردەشتی، هەر زەردەشت خۆی و خەڵکی نەژادی ئارییایین. ئەم ڕاهێنانە کە لە سادەترین بیروبڕوای کۆنی ئارییاییەوە سەرچاوەی گرتووە، بەرەبەرە پێگەیشتووە تا گەیشتۆتە قۆناغێک کە هیچ ئەندێشەیەکی ئایینیی کۆمەڵانی دیکە ناگاتە بەرزی و مەزنایەتی و ناسکیی ئەو»[٤٥] (Georgefootmoore) لە کتێبی «مێژووی ئایینەکان»دا دەنووسێت «هیندووەکان هەر لە دێرزەمانەوە واتە لە سەردەمی «بەرەهمەن»ەکانەوە[٤٦] بەلای چەشنە یەکبوونێکدا دەشکانەوە کە جاروبار بەشێوەیەکی فەلسەفی و جاروباریش وەک یەکبوونێکی وجوودی خۆی دەنواند. ئەوان ئەم جیهانەیان بەهەند نەدەگرت و بۆ ڕزگاربوونیان چارەیان لە دابڕان لەم جیهانە و مراندنی خواست و ئارەزوو و دڵ بەستەییەکاندا دەبینی و بڕوایان بەگۆشەگیری و خەڵوەکێشان و هەوڵدان بۆ لە خۆدابڕان هەبوو. بەڵام ئێرانییەکان جیا بوون. بەتایبەتی ناوچەی سەرما و گەرمای لەڕادەبەدەر و دیکەی دیاردە ئاڵۆزە سروشتییەکان بوونە هۆی ئەوەی کە ئێرانییەکان بەلای شۆڕش و بەربەرەکانێ لەگەڵ ئەو دیاردە گەلەدا بکشێن و ئەوەش کە ڕۆحی ئێرانی بەپێچەوانەی ڕۆحی هیندی زۆرتر ئاوڕ لە ژیانی کرداری بداتەوە، هەموو ئەو تایبەتمەندیانەش لە ئایینەکەیانەوە سەری هەڵداوە. هەر بۆیەشە کە هەمیشە شەڕێکی قورس لە نێوان هێزەکانی چاکە و خراپە لە گۆڕێدایە و گەرچی لە سەرەتاکانەوە هێزی خراپە زاڵ دەبێت و خۆی دادەسەپێنێ، بەڵام ئێرانییەکان بڕوایان هەیە بەسەرکەوتنی چاکە بەسەر خراپەدا و هیچ کات هیوایان لە دەست نادەن و دەست لە بەربەرەکانێ هەڵناگرن. ڕێگای ڕزگاربوونی مرۆڤ نەبەستراوە بەهەڵاتن و دابڕان لەم جیهانە بەڵکو مرۆڤ دەبێ بێتە مەیدان و لەگەڵ خراپەدا بجەنگێت تاکو سەرکەوتن. زاڵبوونی ئەم ڕۆحی مەردایەتی و جوامێرییە بوو لە سەر ناخ و بناغەی بیروبڕوای ئێرانییەکانەوە کە ئایینی زەردەشتی کامڵ کرد و پێی گەیاند»[٤٧] (Lawrence, Heyworth, mills) دەربارەی -گاتا-کان دەنووسێت: «زەردەشت هەندێ قسە و دەستەواژەی بۆ ئێمە هێناوە کە هەر وشەیەکیان لێوڕێژە لە بیر و ئەندێشە، قووڵبوون و وردیی ئەم ئەندێشەیەش لە قسەکاندا بێ وێنە و بێ هاوتایە. ئەم یاسایەی سێ هەزار ساڵ لەمەو پێش ئەمڕۆ ئێمە لە کۆت و زنجیر ڕزگار دەکات. ئەو پەڕی حەق نەناسی و پێ نەزانینە ئەگەر ئاوڕیان لێ نەدەینەوە یانخود بیانکەینە ژێر لێوەوە...، دەتوانین و حەقی خۆشمانە بڵێین: ئاڤێستا مێژینەترین بەڵگە و فاکتەری دینی دەروونییە کە سەرنجی قووڵی داوەتە ئەندێشە و گفتە و کردەی چاک...، زەردەشت خواوەندێکمان پێ دەناسێنێت کە سیفەتە چاکەکانی دەوریان داوە و هەر لەم ڕێگەیەشەوە زاتی پەروەردگاری مەزن لە تاوانی هێنانەدی و ورووژاندنی خراپە دوور دەخاتەوە. بەم پێیە - خودای چاک-ی ئەو (زەردەشت) هەر تەنیا لە ئەندێشەدا لە هەمووان بەتواناترە نەک لە هێزی بێ قەید و بەندی - مادی - کە هەبوون تێک بدات و داب و

دەستوورەکەی خۆی لەنێو بەرێت. ئەوەش هەوڵێکی گرینگ بوو بۆ پاراستنی (حەیا)ی خوا. ئەمەش بیرێکی ورد و قووڵ بوو بۆ ئەو سەردەمە و ئەگەر بتوانین چاوی خۆمان بکەینەوە بۆ ناسین و دەرک پێکردنی، بۆمان دەردەکەوێت کە بۆ ئێستا و ئایندەش هەر ورد و قووڵ و هەژێنەرە...، ئەگەر چیرۆکی ئەندێشەی مرۆڤ بایەخێکی هەبێت، ئاڤێستا پایەیەکی بەرز و مەزنی هەیە لەم نرخ و بایەخەدا. ئاڤێستا دێرینترین بەڵگەی بەدواداچوونی مەعنەوییە و بەپێی ئەو کاریگەرییە هەرە بەرچاوەی کە لەسەر خودا ناسیی یەهوودی و مەسیحی و {ئیسلامیی} داناوە، لە سەر و سامان بەخشین بەئایین و دیاریکردنی چارەنووس لە ڕەوانی مرۆڤدا جێگا و شوێن پەنجە و کاریگەرییەکی لە ڕادەبەدەری هەیە. هیچ کات، هیچ کەس و بەهیچ زمان و تەعبیرێک بەرزی و مەزنایەتیی هەژێنەری کۆنترین بەشی ئاڤێستا (گاتا)کانی ئینکار نەکردووە، کێ و لە کوێ ئەندێشەی مرۆڤ توانیویەتی ئاوەها شکۆمەندی و مەزنایەتییەک لە خۆ بگرێت؟»(٤٨) مێژوونووسەکانی سۆڤیەت لە کتێبی (مێژووی ئێران لە سەردەمی کۆنەوە تا کۆتایی سەدەی هەژدەهەم)دا لە مەڕ تۆژینەوە لە سەرچاوەکانی مێژوو و ڕۆشنبیریی ئێران دەنووسن: «لە بواری سەرچاوە نووسراوەکاندا پێش هەموو شتێک دەبێ ناوی ئاڤێستا بەرین، ئەم کتێبە کۆنترین بەرهەم و سەرچاوە و یادگاری هۆزە ئارياییيەکانە کە ژیانی سەرەتایی و قۆناغەکانی پێگەیشتنی کۆمەڵایەتیی تێدا بەدیار دەکەوێت...، ئاڤێستا کتێبێکی یەکدەست نییە بەڵکو هەر بەشێکی ئاوڕ لە کات و سەردەمێکی جیا دەداتەوە هەر بەم بۆنەشەوە خوێندنەوە و ناسینی ئەم کتێبە گەلێ ئاستەمە. کۆنترین بەشی ئەم بەرهەمە (گاتا)کان سەردەمی کۆمەڵایەتیی سەرەتایی و بێ (تەبەقە)مان پیشان دەدات» (Emillbenveniste) دەنووسێت: «مەزدا پەرستی شێوازە ئێرانییەکەی ئایینێکی دێرینەیە کە لە سەردەمانێکدا ئایینی هاوبەشی هۆزی هیند و ئێرانی بووە. هەر بۆیەش هەم لە (ریگ ڤێدا)ی کتێبی کۆنی ئایینی هیندووەکان و هەم لە ئاڤێستاشدا بیروبڕوای وەک یەک بەدی دەکرێن کە تەنانەت جاروبار بەشێواز و دەستەواژەیەکی وەک یەکیش دەربڕدراون و ناوی زۆربەی خوا (ئیزەد)ەکانیش جاروبار لێک نزیکن...، مەزدا پەرستی ئایینێکی کردارییە و واتای ڕاستەقینەیشی لە دیکەی ئایینەکان زۆرتر و فراوانترە. ڕاهێنانەکانی ئەم ئایینە، وانە ئەخلاقییەکانی لە خۆ گرتووە و لە هەمان حاڵیشدا ئاوڕی لە ئەفسانە و ئوستوورەکانیش داوەتەوە. ناکۆکی و کێشمەکێشی نێوان دێو و ئیزەد (هێزەکانی چاکە و خراپە) پیشاندەری شێوەی ژیانی هۆزە سەرەتاییيەکانە کە هەمیشە پێکەوە لە ئاژاوەدا بوون و پێویست بوو پارێزگاری لە زەوییەکانی خۆیان بکەن یانخود بۆ ئاژەڵەکانی خۆیان لەوەڕگەی زۆرتر دەستەبەر بکەن و زەویوزاری زۆرتر بخەنە دەستی خۆیان»(٤٩) هەر خودی ئەمیل بنونیست لەمەڕ جیاوازیی نێوان ناوەرۆکی فەلسەفیی گاتەکان و ئاڤێستای نوێ و تێکەڵاوبوونی ئەم بەشەی دوایی لەگەڵ بیروبڕواکانی کۆنی ئارياییيەکاندا دەنووسێت: «بەپێچەوانەی کۆنینەیی گاتاکان کە شێوازی هەرە دێرینی زمانی گاتایی پیشانی دەدات ئەم سروودانە سەرەتاییترین قۆناغی ئایینی ئێرانی پیشان نادەن. زەردەشت بەهێنانی ئەو پەیامەی دەیویست ستایشی بنەما ئەخلاقییەکان بخاتە جێی پەرستشی ئیزەدەکانی جیهان واتە هەر ئەو ئیزەدانەی کە شکۆ و مەزنایەتیان لە (یەشت)ەکاندا ستایش دەکرێن. یەشتەکان، گەرچی

دواتر کۆکراونەتەوە بەڵام نوێنەری ئەم بیر و بڕوایەن کە تایبەتی سەردەمانێکی پێشتر لە (گاتا)کان بووە. ئایینی زەردەشتی هەوڵی زۆری دا بۆ بنەبڕکردن و سڕینەوەی ئەو چەشنە بیر و بڕوایە کەچی دواتریش ناچار بوو بەوەی لەناو داب و دەستووری خۆیدا جێیان بکاتەوە. بەهۆی نەبوونی زانیارییەکی مێژوویی تەواو، هێشتاش ناتوانین لە ڕووی تەفسیر و شیکردنەوەی ئاڤێستاوە، سەردەم و شوێنی سەرهەڵدانی ئایینی زەردەشت بەتەواوەتی دیاری بکەین یانخود لەسەر چۆنیەتی بڵاوبوونەوە و گەشەی ئایینی مەزد یەسنا لە ئێرانی کۆندا دوایین حووکم بدەین»(٥٠). دیسانەوە هەر ئەو لە شوێنێکی دیکەدا لەمەڕ چۆنیەتی پێکگەیشتنی پەیامی زەردەشت و ئایینە باوەکانی تری ئەو سەردەمە و تێکەڵبوونی بیر و بڕوا کۆنەکان لەگەڵ ئەم ئایینە کۆنەدا باسمان بۆ دەکات:

«زۆر وێدەچێ کە ئایینی زەردەشتی لە سەرەتادا شۆڕش و سەرهەڵدانێکی ناوچەیی بووبێت لە گۆشەی ئێرانی ڕۆژهەڵاتیدا کە هەنووکەش سنوورە جوگرافیەکانی دەرنەکەوتوون. ئەم ئایینە نوێیە ڕووبەڕووی دژایەتی و بەربەرەکانێی دیکەی ئایینە باوەکان دەبێتەوە و بۆ ماوەیەک پێشی گەشە و سەرکەوتن و زاڵبوونی دەگیرێت هەر بۆیە کاتێ پەرەی سەند تووشی گۆڕانکاری هات. ئایینی زەردەشت لە ئاکامدا لەگەڵ ئەو ئایینانەدا تێکەڵ بوو کە سەرەتا هەوڵی سڕینەوەیان دەدا و دواییش (مەزدیەسنا) بەشێوازێکی جیاواز و گۆڕدراو گەیشتە ئێرانی خۆرئاوا.» (L.H.MELSE) جیاوازی نێوان گاتاکان و دیکەی بەشەکانی ئاڤێستای نوێ بەشێوەیەکی ورد و ڕەخنە گرانە بەراورد دەکات و دەڵێت: «ئەگەر کەسێکی ئاڤێستاناس یەکەم جار گاتاکان و پاشان یەشت و ڤەندیداد بخوێنێتەوە وەکو ئەوەیە لە جیهانی ڕاستی و حەقیقەتەوە ڕۆیشتبێتە سەر زەمینی ئەفسانە و ئوستوورەوە. چونکە لە گاتاکاندا پێغەمبەرێک دەبینێ کە هەمیشە لە حاڵی کار و کۆشش و هەوڵ و تەقەلا و سەختی و مەینەت کێشاندایە کەچی هەر ئەو کەسە لە یەشتەکاندا وەکو نیمچە خودایەکی ئەفسانەیی دێتە بەرچاوت. گەرچی فکرە بنەڕەتییەکان لە ئەفسانەکانی یەشت و ڤەندیداددا کۆنن و هەندێکیشیان لە ڕاستیدا لە گاتاکان و ریگ ڤیدای هیندووەکانیش کۆنترن بەڵام سەرجەم و بەگشتی دەبێ بڵێین دیرۆکی نووسینەوەی یەشت و ڤەندیداد گەلێک لە دوای گاتەکانەوەیە». بەپێی ئەو نووسراوانەی کە ئاماژەیان پێ کرا دەگەینە ئەو ئەنجامەی کە بڵێین: ڕاهێنانە بنەڕەتییەکانی زەردەشت، سەرپاک وانەی بیر و هزر و فەلسەفە و داب و دەستووری ژیانی کردارییی مرۆڤە و لەگەڵ ئەو شتەی ناو ئاڤێستای نوێ جیاوازییەکی بنەڕەتیی هەیە. هەر بۆیەشە لە گاتەکاندا هیچ ئاماژەیەک بەمۆجیزە و کەرامەت و کاری جادوویی و خورافات و قوربانی و نەزر و نیاز و پەرستش و بڕوای کوێر کوێرانە و تەسلیم بوون بەگرووپی ئیزەد و خوا و ئەمشاسپەندەکان نابینرێت و هەرچی هەیە هەمان ڕابەریی مرۆڤە بۆ بیرکردنەوە و ئەقڵانییەت و ڕامان و تۆژینەوە و ناسین و هەڵبژاردنی سەربەستانەی ڕێگای (ئەشە) و چاکە و هەوڵدان لە پێناوی پێشکەوت و گەشە و ئاوەدانکردنەوەی جیهاندا.

***

سەرەڕای گاتەکان و ئەو هەموو جیاوازییەش کە باسمان کرد، پێنج بەشەکەی تری ئاڤێستا دەبێ وەک

گەنجینەیەکی پڕ و دەوڵەمەند سەیر بکرێت کە پێویستە بۆ ناسینی ئوستوورەکان و ئەندێشە و ڕۆشنبیریی کۆنی ئێرانی باسیان لێوە بکرێت و لێیان بکۆڵرێتەوە. دەزانین کە دیرۆکی هەندێ ئوستووره و چیرۆکی پاڵەوانێتی و داب و نەریت کە لە دیکەی بەشەکانی ئاڤێستادان یا لە هەندێ نووسراوەی ئایینی زەردەشتی بەزمانی پالەوی ماونەتەوە، دەگەڕێتەوە بۆ ڕۆشنبیری و شارستانەتی هاوبەشی هیندو ئێرانی و پیشاندەری ئاسەواری سەرەتاییترین سەردەمی ژیانی کۆمەڵایەتیی ئەم تیرانەیە. ئەم شتانە پاش گۆڕانی گرووپە خێڵەکییەکان باشتر پێگەیشتن و پەرەیان سەند و وەک چیرۆک و حیکایەتی سەرزارەکی بەجیاواز لە لای هیندی و ئێرانییەکان مانەوە و هەندێکیشیان کە نووسرابوونەوە و پارێزرابوون لە قۆناغێکی دیاریکراودا کەوتنە ناو دەقە ئایینییەکان و وەک بەشێک لەو دەقانە وەرگیران. ئێستاش ئەو داستان و ڕیوایەت و داب و نەریتەی کە لە سروودەکانی -ڤیدا-ی هیندووەکاندا ماونەتەوە هەر لەو ڕەگەز و پاشماوەیەن، بەتایبەتی لێکچوونی زۆربەی ناوی پاڵەوانەکان و داب و نەریتەکانی لەگەڵ ئەوەی لای ئێرانییەکاندا پیشاندەری یەکبوونی بنج و بناوانی ئەو یادگارانەی سەدەکانی ڕابردوویە. لە ئێرانیشدا لە بواری پەرەسەندن و گەشەکردن و پاشان نووسینەوە و تۆمارکردنی ئەم میراتە دێرینەیەدا هەر ئەو بارودۆخەی هیند لە ئارادا بووە و گەرچی بەشی ئێمە بەنیسبەتی هیندووەکان کەمترە بەڵام لەگەڵ ئەمەشدا هەر دەبێ خۆشحاڵ بین بەوەی کە هیچ نەبێ بەشێکی کەمی کۆنترین میرات و یادگاری ڕۆشنبیری و شارستانییەتی باپیرانی خۆمان گەیشتۆتە دەستمان. زەردەشت لە پەیام و ڕاهێنانەکانیدا هەر هەموو داب و نەریت و ئەفسانە و ئوستووره کۆنە ئارياييیەکانی وەلا نان کەچی دوای خۆی و بەدرێژی ڕۆژگارانی بڵاو بوونەوە و جێگیربوونی ئایینی زەردەشتی لە دیکەی ناوچەکانی ئێران بەتایبەتی لە بەشی ڕۆژاوایدا، ئەو ئایین و بیروبڕوا پێشوویانە جێگای خۆیان کردەوە و ئاوێتەی زەردەشتییەت بوون. بەشێکی سەرگوزەشتە مێژینە ئارياييیەکان ئاوێتەی دەقە نوێکان کران و لە ئەنجامدا تێکەڵاوییەکی سەرسوڕهێنەر لە ڕاهێنان و هزری گاتایی زەردەشت و ئوستووره و ئەفسانە باوەکانی سەردەمی خۆی و تەنانەت ڕۆژگارانی پێش خۆیشی بەناوی ئایینی زەردەشتی یا مەزدا پەرستی لەناو کۆمەڵە نووسراوێکدا بەناوی ئاڤێستا کۆکرایەوە و خرایە بەردەست. بەم پێیە پێویستە بەچاوی ئەم ئاوێتەییەوە بڕوانینە جیاوازییەکانی نێوان گاتەکان و دیکەی بەشەکانی ئاڤێستا، بەخوێندنەوەی وردی هەموو بەشەکانی ئاڤێستا و دەستەبەندیی ئوستووره و بیروبڕواکان و تۆژینەوە لەسەر بەرهەمی ئاڤێستا ناسەکان تا ڕادەیەک دەتوانین ئەم سامانە تایبەتە و ناوەرۆکی هەر کام لە بەشەکانی و پێوەندییان بەبەشەکانی ترەوە دەرک پێ بکەین و ڕێگای دوورودرێژی پێگەیشتنی ئەم سەروەت و سامانە لە مێژینەیەمان بناسینەوە. لە ڕاستیدا تێڕامان و وردبوونەوە و تۆژینەوە لەسەر ئاڤێستا (هەربەم شێوازەی کە لەبەر دەستماندایە) خۆی بۆخۆی دەسکەوتێکی گەورە و پڕ بایەخە. لەسەر کۆنترین بەشی ئاڤێستا (گاتەکان) بەجیاواز و بەدوور و درێژی باسمان کرد، لە (یەسنە و ویسپێرەد و خوردە ئاڤێستا)شدا سەرەڕای ئاشنابوون لەگەڵ نوێژ و ڕازونیازەکانی مەزدا پەرستان، زۆر باس و بابەتی ئایینی و ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتیمان بەرچاو دەکەوێت کە بۆ ناسینی قووڵی سەرپاکی مێژوو و ڕۆشنبیریی ئێرانی کۆن

گەلێک بەنرخ و سوودمەندن.

(یەشت)ەکان لەسەر لایەنە جۆراوجۆرەکانی ژیانی ئێرانیانی دێرین و ئوستووره و ئەفسانە پاڵەوانییەکان و کاتژمێری و ئەستێرەناسی و...ی ئەوان (ئەویش لە سەردەمێکدا کە مێژوو لە ئارادا نەبووە!) زانیارییەکی فراوانمان دەخەنە پێش چاو، هەرواش زۆربەی کون و قوژبنی تاریکی حەماسەتی نەتەوەیی و مێژوویی هۆز و ئاو و خاکمان بۆ ڕوون دەکەنەوە.

***

ئاوڕێک لەو کۆششانەی بۆ ناسینی قووڵتری ئاڤێستا کراون

یەکەمین کەس لە ئەورووپادا کە لەسەر زەردەشت و ئاڤێستای کۆڵییەوە - بریسۆن - بوو (barnabe bre-soon) کە کتێبەکەی ساڵی ۱۵۹۰ز. لە پاریسدا بڵاوبوویەوە پاش ئەویش (thomas hyde)ی ڕۆژهەڵاتناسی بەریتانی لەم بوارەدا هەنگاوی هاویشت و ساڵی ۱۷۰۰ز. کتێبێکی بەزمانی لاتین بڵاوکردەوە کە لە ڕووی نووسراوەکانی (یۆنانی، ڕۆمی، ئێرانی، عەرەبی)یەوە کۆی کردبووەوە. بڵاوبوونەوەی ئەم دوو کتێبە (A, anquetil du perron)ی فەرەنسیی هان دا و هاتە سەر ئەو ڕایەی کە پێویستە لە نزیکەوە پەیڕەوانی ئایینی زەردەشتی بناسێت. هەر بۆ ئەم مەبەستەش ساڵی ۱۷۵۵ز. بەرەو هیند وەڕێ کەوت و ساڵی ۱۷۵۸ گەیشتە شاری - سۆرات - لە بەندەرگەی ویلایەتی بەمبەیی کە ناوچەی -پارسی-یەکان بوو، هەر لەوێ تا ساڵی ۱۷٦۱ مایەوە و لە لای زانایەکی پارسی بەناوی - دەستوور داراب - خەریکی فێربوونی - ئاڤێستا - بوو. ئاناکۆتیل دوو پێرۆن (کە کەم و کورتێک شارەزایی لە زمانە ئێرانییەکاندا هەبوو)، هەرچی لە مامۆستاکەی دەبیست دەینووسیەوە و بەم شێوەیە پاش سێ ساڵ لێکۆڵینەوەکەی (زەند ئاڤێستا) کۆتایی پێ هات. دوپێرۆن پاش تەواوبوونی کارەکەی لە -سۆرات-دا واتە ساڵی ۱۷٦۱ڕووی لە -ئاکسفۆرد- کرد و هەموو ئەو دەستنووسانەی لە ئاڤێستا و پالەوی کۆی کردبوونەوە لەگەڵ دەستنووسەکانی ئاڤێستا و پالەوی کتێبخانەی -بادلیان-دا بەراورد کردن و پاشان ساڵی ۱۷٦۲ گەڕایەوە پاریس و ئەو ۱۸۰ بەیازەی (ئاڤێستا و پالەوی و سانسکریت و فارسی)یەی لەگەڵ خۆی هێنابوون خستنە کتێبخانەی پاشایەتی (کتێبخانەی میللی ئێستای پاریس) و پاش ئەوەش بۆ ماوەی ۱۰ ساڵی تەواو خەریکی تۆژینەوە بوو لەسەر بەیازەکان و لە ئەنجامدا ساڵی ۱۷۷۱ وەرگێڕانی ئاڤێستای لە دوو بەرگدا بەناونیشانی (زەندی ئاڤێستا) لە پاریسدا بڵاوکردەوە کە یەکەمین وەرگێڕانی ئاڤێستا بوو بەزمانێکی زیندووی جیهان. دۆپێرۆن لە ساڵی ۱۸۰۵ی ز. کۆچی دوایی کرد، دوای ئەو بۆ ماوەی ٦۰ ساڵێک لە ئەورووپادا هیچ کارێکی نوێ لە بواری ئاڤێستا ناسیدا نەکرا بێجگە لەوەی کە (کلوکیر)ی ئاڵمانی زەند ئاڤێستاکەی دوپێرۆنی وەرگێڕایە سەر زمانی ئاڵمانی و ساڵی ۱۷۷٦تا ۷۷ لە (ڕیگا)دا بڵاوی کردەوە(٥١) ئاڤێستاناسی بەهۆی (ئۆژن بۆرنۆف)ەوە گەیشتە قۆناغێکی پتەوی زانستییانە. ئەم ڕۆژهەڵاتناسە فەرەنسییە هەروەک زۆربەی زانایانی سەدەی نۆزدەهەم دەرکی بەوە کرد کە زمانی سانسکریت خزمایەتییەکی نزیکی لەگەڵ زمانی ئاڤێستاییدا هەیە و پێویستە

بۆ ڕزگاربوون لە چوارچێوەی بەرتەسکی گێڕانەوە و ڕیوایەتە خۆماڵییەکانی ئایینی کۆنی ئێرانی (کە بناغەیەکی پتەویشیان نییە) ڕوو بکەینە کتێبی مێژینەی هیندووەکان (ڤیدا) و دیکەی دەقە سانسکریتەکان. بۆرنۆف ساڵی ١٨٣٣ هاتی یەکەمی یەسنای بەلەسەر نووسینێکی زۆرەوە بڵاوکردەوە و دواتریش لە ساڵەکانی ١٨٤٠ تا ١٨٤٦ هاتی نۆیەمی یەسنای بڵاو کردەوە کە بۆ ئەم کارەیشی لە وەرگێڕدراوی سانسکریتی ئاڤێستا بەرهەمی (نەریوسەنگ)ی کوڕی (دهاول)ی مۆبەدی پارسییەکانی هیندی کۆتایی سەدەی دوازدەهەم کەڵکی زۆری وەرگرت. بۆرنۆف پاش تۆژینەوە لەسەر وەرگێڕانە سانسکریتەکەی نەریوسەنگ کە دۆپێرۆن لە هیندەوە لەگەڵ خۆی هێنابوویە فەرەنسا، گەیشتە ئەو ئەنجامەی کە بڵێت ئەو وەرگێڕانە هیچ بنەمایەکی زانستیی نییە چونکە لەڕووی تەرجەمەیەکی لاوەکیی ئاڤێستای پالەوییەوە ئەنجام دراوە و هەرواش تەرجەمەی ئاڤێستاکەی خودی دۆپێرۆنیش هیچ نییە بێجگە شتێکی وەکو ئەو تەرجەمە لاوەکییە و هەرواش گێڕانەوەکانی دەستوور داراب و دیکەی مۆبەدەکانی (سۆرات). پاش کۆچی دوایی بۆرنۆف لە ساڵی ١٨٥٢ دا دەستەیەکی زۆر لە پسپۆڕان دەستیان دایە ناسینی زمانەکانی ئاڤێستا و پالەوی و سانسکریت و هەرکام بەش بەحاڵی خۆیان لەم بوارەدا هەوڵێکی پڕ بایەخیان دا کە لێرەدا بۆمان ناکرێت باسی کار و چالاکییەکانی هەموویان بکەین هەر بۆیە بەکورتی ئاماژە دەکەینە سەر گرینگترین و بەنرخترینیان:

(j,Darmesteter) لە ساڵی ١٨٨٦ تاوەکو ١٨٨٧ لە هیندستاندا ژیا و لەگەڵ هەندێ لە مۆبەد و دەستوور و پیاوماقوڵانی پارسییەکاندا ئاشنابوو و دواتر لە ساڵەکانی ٩٣-٨٩٢دا کتێبێکی لە سێ بەرگدا بەناونیشانی (زەندی ئاڤێستا) بڵاوکردەوە. لەم کارەیدا هەموو دەقە ئاسانەکانی ئاڤێستایی کردوونەتە فەرەنسی و دەقە دژوارەکانیشی هەر بەشێوەی «زەند» (شیکردنەوەی پالەوی ئاڤێستا) هێناونەتەوە.

(meillet) زمانزانی ناودار و قوتابی -دارمستەتەر- دەنووسێت «وەرگێرانەکەی دارمستەتەر کە لە ڕووی لێکۆڵینەوە پالەوییەکەوە کردوویەتی ڕاست نییە چونکە ئەو لێکۆڵینەوەیە بۆخۆی دروست نییە»(٥٢) بەرهەمە پڕ بایەخەکانی «بارتولمە» کە گرینگترینیان بریتین لە «پێشینەی زمانە ئێرانییەکان لە سەردەمی پێش مێژوودا» و «زمانە ئاڤێستایی و پارسییە مێژینەکان» و «ڕۆشنبیریی کۆنی ئێران»، بوونە هۆی وەرچەرخانێکی نوێ لە تۆژینەوەکانی ئاڤێستا ناسیدا و هەنووکەش بەگرینگترین سەرچاوەی ئەم بوارە دەژمێردرێن. هەروەها دەبێ ئاماژەیش بکەینە سەر تۆژینەوە بەنرخەکانی زانایانی وەک «دۆهارلە» و «مەنان»ی فەرەنسی و «وێست»ی بەریتانی و «هۆگ»ی ئەڵمانی و «جەکسۆن»ی ئەمریکی کە هەرکامە و هەوڵێکی بەرچاویان داوە لە بواری ئاڤێستا ناسیی زانستی و ئەکادیمیدا. لە سەدەی بیستەمیشدا هەر لێکۆڵینەوەی ئاڤێستا ناسی لە زۆربەی وڵاتانی جیهاندا بەشێوەیەکی بەرچاو درێژەی پێ دراوە و زۆر زانا و پسپۆڕ لە بوارە جیاجیاکانی زمان و ئەدەبیاتی ئاڤێستایی و ئایینی کۆنی ئێرانیدا کۆڵیویانەتەوە و خۆیان ماندوو کردووە و بەرهەمی ڕۆشنگەرانە و بەپێزیان ئەفراندووە کە دەتوانین ئاماژە بەچەند ناوێک بکەین وەک سەرکەوتووترین و زانستییانەترینی ئەو هەوڵ و کۆشش و

بەرهەمانە: «یۆنکەر» و «هەرتێل» و «هۆمباخ» لە ئەڵماندا، «بنۆنیست» و «دۆمێزیل» لە فەرەنسادا، «هەنینگ» و «بەیلی» و «گەرشویچ» لە بەریتانیا، «کۆریلویچ» لە لەهستان، «مۆرگەنشتیرن» و«کریستەن سەن» و«بار» و«نیبەرگ» لە وڵاتەکانی ئەسکەندیناڤی، «ئەنکلماساریا» و «تاوادیا» و «تاراپوروالا» و «بەد» و «کانگا» و «دهابێر» و «مەدی» و... لە هیندستان، «ئەسمیت» لە ئەمریکا، «فریمان» و «ئەبایۆف» و «بێرتێلس» لە سۆڤیەت و دەیان زانا و پسپۆڕی دیکە لە بوارە جۆربەجۆرەکانی ئاڤێستا ناسیدا(٥٣)، هەر لەم پێوەندیەدا ئاوڕێک لە ئێران دەدەینەوە و دەڵێین: لە ئێراندا، تا پێش بڵاوبوونەوەی دەورەکانی «ڕاپۆرتی ئاڤێستا»ی مامۆستا (ئیبراهیم پوورداود)، هیچ کارێک لە بواری ئاڤێستا ناسی و تۆژینەوەی زانستی لەسەر ئایین و ڕۆشنبیریی دێرینی ئێرانی کۆن نەکرابوو، ئێرانیەکان هێندە لەگەڵ ئەم سامانەی پێشینیانی خۆیاندا نامۆ بوون کە دەتگوت ئەم سامانە مێژینەیە بەو ناوبانگە جیهانییەیەوە هی ئەوان و سەر زەویەکەیان نییە! بەڵام پوورداود ئەو دیواری نامۆییەی تێکشکاند و بوو بەسەر قافڵەی زانستی ئاڤێستاناسی لە ئێراندا. مامۆستا ئیبراهیمی پورداوود بەر لە دەست پێکردنی شەڕی یەکەمی جیهانی، وەک قوتابی زانکۆ و بۆ درێژەدان بەخوێندن لە بەشی قانوندا ڕۆیشتە پاریس و پاش ماوەیەک سەردانێکی ئەڵمانیای کرد بەڵام بەهۆی هەلومەرجی سەرەتای شەڕەوە ڤیزەی چوونە دەرەوە لە ئەڵمانیایان پێ نەدا و ناچارکرا بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ لەو وڵاتەدا بمێنێتەوە. هەر ئەم مانەوەی بەناچارییە بووە خێر و پوورداود زۆر سەرچاوەی تۆژینەوەی ئاڤێستا ناسیی لە ئەڵماندا ناسی و هەر ئەو ناسینەش هانی دا کە لێکۆڵینەوەیەکی درێژخایەن لەسەر زمان و ئایین و شارستانییەتی ئێرانی کۆن دەست پێ بکات و بۆ ئەم کارەش ئاڤێستای کردە خاڵی سەرەکی و بنەڕەتیی تۆژینەوەکانی لەوەودوای خۆی.

دواتر لە ساڵی ١٩٢٥ز لەسەر داوای پارسییەکانی هیند سەردانی ئەو وڵاتەی کرد و لەگەڵ سەرچاوەی زۆرتری خۆماڵی لەسەر ئایینی کۆنی ئێرانی ئاشنا بوو و پاش وتوویژ و بیروڕا گۆڕینەوە لەگەڵ زانایان و ئاڤێستاناسە پارسییەکاندا تۆژینەوەکانی خۆی کە لە ئەورووپادا دەستی پێ کردبوو گەیاندە قۆناغی تەواو بوون و بەشێک لە دەورەکانی ئاڤێستای خۆی بەناونیشانی - ئەدەبیاتی مەزد یەسنا - هەر لە هیندا چاپ و بڵاوکردەوە.

پورداوود لە ساڵی ١٩٢٨دا گەڕایەوە ئەوروپا و لێکۆڵینەوەکانی خۆی وردتر و بەربڵاوتر لە جاران درێژە پێ دا و بەشەکانی دیکەی - ئەدەبیاتی مەزدیەسنا-ی لەچەند ساڵێکدا بڵاوکردنەوە. لە ساڵی ١٩٣٢دا لەسەر داوای «رابیندرانات تاگۆر» و بەمەبەستی وانەوتنەوە لەسەر «ڕۆشنبیری دێرینی ئێران» لە زانکۆی «شانتی نیکیتان»دا دیسانەوە ڕووی لە هیندستان کرد و ماوەی ساڵێک لەو وڵاتەدا مایەوە و هەر لەم ساڵەشدا بوو کە پارسییەکان داوایان لێ کرد کە لە ڕەسم و یاسای «یەزیشنە»دا بەشداری بکات(٥٤). پورداوود لە ساڵی ١٩٣٤ لە بەمبەیەوە گەڕایەوە ئەڵمانیا و کەوتە شوێن کارەکەی و تا ساڵی ١٩٣٧لێکۆڵینەوەکانی درێژە پێ دا بەڵام لەو کاتەدا گەرچی کارەکەی نیوە کارە مابووەوە ناچار گەڕایەوە تاران و ئیدی تا ساڵی ١٩٦٨ هەر مامۆستای زانکۆی تاران بوو بۆ وتنەوەی وانەی زانستی

زمان و ئەدەب و شارستانییەتی ئێرانی کۆن و هەر خەریکی خوێندنەوە و بەدواداچوون و لێکۆڵینەوە و بڵاوکردنەوەی بابەت و کتێب و بەرهەمی زۆر و زەوەند و بەنرخ بوو لەم بوارەدا. لەگەڵ ئەوەشدا جاروبار لەسەر داوای زانکۆ جۆربەجۆرەکانی جیهان بۆ بەشداری لە کۆڕ و کۆنگرەکانی لەمەڕ ئێران ناسی سەردانی وڵاتانی دیکەی کرد. پووردواود لە - ڕاپۆرتی ئاڤێستا-دا هیچ کات بەزانیاریی کەم و ئاسایی قەناعەتی نەکردووە و ئەوپەڕی هەوڵی خۆی داوە کە وردتر و چڕوپڕتر لەو مەودایەدا بکۆڵێتەوە و لەسەری بنووسێت و سووچ و قوژبنەکانی بگەڕێت و لایەنە شاردراوەکان بدۆزێتەوە و بیانخاتە ڕوو. یەکێک لە لایەنە بەسوودەکانی لێکۆڵینەوەکەی پووردواود سەرنجی وردە لە بوار و بەشە جیاجیاکانی کارەکە، ئەو هەر تەنیا بەوەوە نەوەستاوە کە لە چوارچێوەی بەڵگەکانی پێش ئیسلامدا بکۆڵێتەوە و گورج بەسەریاندا تێپەڕێت بەڵکو لە دەیان و سەدان دیوانی شیعر و کتێب و نووسراوی جۆربەجۆری مێژوویی و کۆمەڵایەتیی پاش ئیسلامیش چ عەرەبی و چ فارسی و...دا گەڕاوە بەدوای شوێنەوار و شوێن پێی شتەکەدا و وردبینانە دۆزیویەتیەوە و توانیویەتی سەرە داوی شاراوەی پێوەندیی فکریی زانایان و پسپۆڕانی ئەم بوارە لە سەدەکانی پێش و پاش ئیسلامیشدا ئاشکرا بکات. هەر ئەمەشە کە وامان لێ دەکات کە بڵێین ڕاپۆرتی ئاڤێستای پووردواود بێجگە لەوەی وەرگێڕانێکی ڕێکوپێک و تەڕوپاراوی ئاڤێستایە، هەرواش قامووسێکی دەوڵەمەندی مێژوو و هزر و ڕۆشنبیری و شارستانییەتی ئێرانی دێرینە و گەرچی هەندێ بابەت هەنە کە پاش کارەکەی ئەو گۆڕانیان بەسەردا هاتووە و ڕاست کراونەتەوە، بەڵام ئەمەش هیچ لە نرخ و بایەخی ئەو تۆژینەوەیە کەم ناکاتەوە و هەروا دەتوانێت ڕێ پیشاندەرێکی زۆر جوان و ڕێکوپێک بێت لەبەردەم ئەوانەی دەکەونە ڕێبازی لێکۆڵینەوە. پێویستە بڵێم کە مامۆستا ئیبراهیم-ی پووردواود مانگی دوازدەی ساڵی ١٨٨٥ لە شاری (ڕەشت)دا هاتۆتە دنیا و لە مانگی دەی ساڵی ١٩٦٨دا لە تاران کۆچی دوایی کردووە، یادی پیرۆز و ڕێگای پڕ ڕێبوار بێت.

ئەمە لە زمان و کتێبخانەکانی ئێران و جیهانیش، ئەی کتێبخانەی کوردی چێ؟ ئەی کورد بۆ ئەم لایەنە لە مێژووی دێرینی خۆی چیی کردووە؟ ئایا توانیویەتی بەش بەحاڵی خۆی و بەپێی توانا و بڕستی ڕۆشنبیر و مێژوونووسەکانی هەوڵ بدات بۆ ئاشکراکردنی لایەنە شاردراوەکانی مێژووی لە مێژینەی خۆی و هەوڵی داوە نەوەکانی بەبنەما کلتووری و کەلەپوورییە دێرینەکەی خۆی ئاشنا بکات و بسەلمێنێت کە ئەمیش وەک میللەتێک خاوەنی مێژوویەکی ڕووناک و شارستانەتێکی درەوشاوەی دێرینە و یەکێکە لە نەتەوە هەرە کۆن و دەوڵەمەندەکانی ناو جەرگەی مرۆڤایەتی؟! ئایا کورد توانیویەتی لەو خەرمانە بەپیتەی کەلەپووری دێرینی خۆی کەڵک وەربگرێ بۆ ناسین و ناساندنی ڕەسەنایەتی و سەرفرازی و...ی خۆی؟! زۆر بەداخەوە گەلی کورد بەشێوەیەکی ترسێنەر و تا ڕادەیەکیش ڕووخێنەر لەگەڵ ئەو کەلەپوورە هەرە مێژینەیەی خۆیدا نامۆ ماوەتەوە و لە ژێر کاریگەرێتیی هەندێ هەوڵی ناحەزانەی چەواشەکاراندا لەو سامانەی خۆی دابڕاوە و هەر دەڵێی ئاوەها شتێک لە مێژووی پڕ هەوراز و نشێوی هەبوونیدا نەبووە و ڕووی نەداوە، ئەمەش لە حاڵێکدایە کە بەسەدان و هەزاران بەڵگە و فاکتەری هەرە زیندووی مێژوویی دەرکەوتووە کە کورد خاوەنی ڕاستەقینەی ئەو سامانەیە و ئێستاشی لە گەڵدا بێت زۆرتر لە هەموو شوێن

و نەتەوەیەکیش ئاسەوار و شوێنەوارەکانی لە ناخی خۆی و چوارچێوەی ژیانیدا پاراستوون و هێشتوونیەتەوە، لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا دەبینین کتێبخانەی کوردی لەم بەڵگە هەرە مەزن و پیرۆزە و شارستانیەتی دێرینی خۆی بێ بەشە و بۆشاییەکی ترسێنەر بەدی دەکرێت و کەلێنێکی هیوابڕ بەرچاو دەکەوێت. هیچ نابێتە خۆ هەڵکێشان و خۆ فریودان گەر بڵێم: ئەم بەرهەمەی لەبەر دەستدایە کامڵترین و ڕێکوپێکترین و گشتگیرترین بەرهەمێکە کە تا ئێستا بەزمانی کوردی هاتۆتە کتێبخانەکەمانەوە، بەرهەمێک کە بتوانێت وەکو ئاوێنەیەکی باڵانوێن بەتەواوەتی ئاڤێستا و دیرۆکی ئایینی پیرۆزی ئەشوو زەردەشتی مەزن لە خۆیدا بنوێنێ. کە دەڵێم هەوڵ نەدراوە، مەبەستم ئەوە نییە کە هەر هیچ کارێک نەکراوە و هیچ هەنگاوێک نەنراوە بەڵکو لێرە و لەوێ چەند هەوڵێک دراون و چەند بەرهەمێک و چەند باس و بابەتی دیکە وەک وتار بڵاوکراونەتەوە بەڵام دەتوانم بڵێم کە گشتگیر و چڕوپڕ و پوخت و پاراو نین و نەیانتوانیوە وڵامی نیازی کتێبخانەی کوردی بدەنەوە. هیوادارم وەچەی ڕۆشنبیری ئەمڕۆ و سبەینێ گوڕ و تینێک بدەنە خۆیان و ئاوڕێکی دڵسۆزانە لەم لایەنە بدەنەوە[٥٥]. و لە ئاییندەدا کتێب و لێکۆڵینەوەی زۆرترمان بکەوێتە بەردەست لەمەڕ ئایینی پیرۆزی باپیرانمان و دیرۆکی لە مێژینەی کەلەپوور و ڕۆشنبیری و شارستانییەتی هەرە پێشکەوتووی پێشینانمان.

ئاڤێستا-یەسنا

گاتاکان

دەفتەری یەکەم -سروودی یەکەم

ئەهنەوەدگات: برتییە لە ٧ هات، واتە (هات)ەکانی ٢٨ تا ٣٤ لە یەسنادا، سەرجەم ١٠٠ کۆپلەیە، هەر کۆپلەیەک دەبێتە ٣ دێڕی ١٦ بڕگەیی.

یەسنا هاتی ٢٨

کۆپلەی یەکەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا (دین دەبیرە):

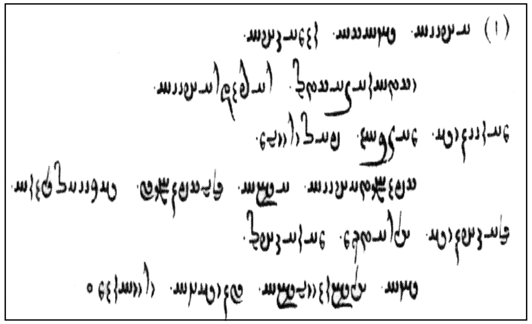

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- ئەهیا ٢- یاسا ٣- نەمەنگها ٤- ئوستانە ٥- زەستوو ٦- ڕەفەدرەهیا ٧- مەئینیەئوش ٨- مەزدا ٩- پەئورڤیم ١٠- سپەنتەهیا ١١- ئەشا ١٢- ویسپەنگ ١٣- شیەئوتەنا ١٤- ڤەنگهەئوش ١٥- خرەتووم ١٦- مەنەنگهو ١٧- یا ١٨- خشنەویشا ١٩- گەئوش چا ٢٠- ئوورڤانەم.

واتای وشە بەوشە:

١- ئێستە ٢- دەخوازم ٣- دەپەرستم ٤- کراوە ٥- دەستەکان ٦- بەختیاری ٧- نادیار ٨- زانای مەزن ٩- پێش هەموو شت ١٠- چاکە پارێز ١١- ڕاست و دروست ١٢- هەمووی ١٣- کارەکان ١٤- پاک ١٥- ئاوەز ١٦- ئەندێشە ١٧- بەم جۆرە ١٨- شاد بکەم ١٩- خیلقەت ٢٠- گیان.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، ئەی سپەند مینوو ئێستا هەردوو دەستم بەنیازی یاریدەی تۆ بۆ لات درێژکردووە، بەختیاری و هێمنی و زانایيم لە تۆ دەوێت هیوادارم بەکردەی چاک و بیری ڕووناک (ئەشە)، «گووش ئوروەن»(٥٦) شاد و ڕازی بکەم.

کۆپلەی دووەم

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

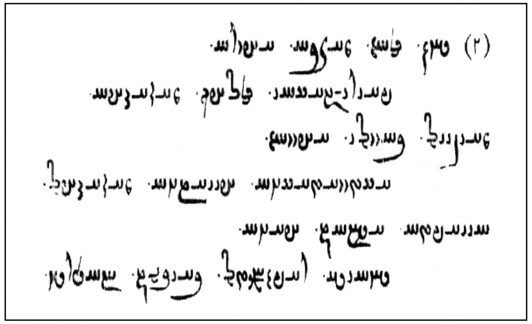

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنوسی کوردی:

١- یا ٢- ڤاوو ٣- مەزدا ٤- ئەهوورا ٥- پەئیری ٦- جەسایی ٧- ڤەهوو ٨- مەنەنگها ٩- مەئیبیو ١٠- داڤویی ١١- ئەهوائو ١٢- ئەستووەتەس ١٣- چا ١٤- هەیت ١٥- چا ١٦- مەنەنگهو ١٧- ئایەپتا ١٨- ئەشاتە ١٩- هەچا ٢٠- یائیش ٢١- ڕەپەنتوو ٢٢- دەئیدیت ٢٣- خواترە.

واتای وشە بەوشە: ١- وا ٢- بۆ تۆ ٣- زانای مەزن ٤- ژیانبەخش ٥- نزیک ٦- دەبمەوە ٧- پاک ٨- بەبیر ٩- بۆمن ١٠ - ببەخشرێ ١١- هەردوو جیهان ١٢- دینای مادی ١٣- هەم ١٤- جیهان ١٥- ئەو ١٦- مەعنەوی ١٧- پاداشت ١٨- ڕاستی - لە ٢٠- بەو جۆرە ٢١- بڕواداران ٢٢ ڕابەری ٢٣- خۆشبەختی.

واتای گشتی: ئەی مەزدا ئەهوورا، بەئەندێشەی چاکەوە ڕووت لێ دەکەم تا بەهۆی یاسای (ئەشا)وە خۆم بناسم و باری مادی و مەعنەویی خۆم بدۆزمەوە تاوەکو بتوانم ڕێگای بەختیاری و بەختەوەری پیشانی مرۆڤ بدەم.

کۆپلەی سێیەم

بەڕێنووسی ئاڤێستا (دین دەبیرە):

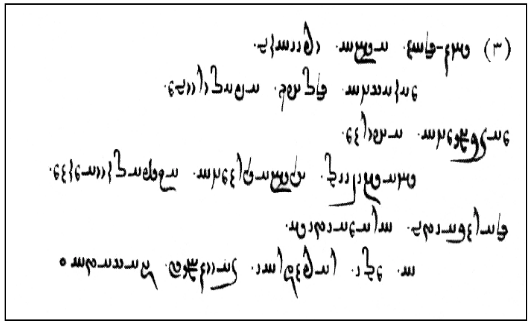

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- یە ٢- ڤائوو ٣- ئەشا ٤- ئوفیانی ٥- مەنەس ٦- چا ٧- ڤەهوو ٨- ئەپەئورڤیم ٩- مەزدامە ١٠- چا ١١- ئەهوورەمە ١٢- یائی بیو ١٣- خشەترەم(٥٧) ١٤- چا ١٥- ئەغجە ئونقەمنەم ١٦- ڤەردەیتی ١٧- ئا ١٨- موویی ١٩- ڕەفەزرانی ٢٠- زەوەنگ ٢١- جەستا.

واتای وشە بەوشە: ١- من ٢- بۆتۆ ٣- ئەی ڕاستی ٤- دڵێم ٥- بۆ ٦- و ٧- پاک ٨- کەس نەیگوتووە ٩- مەزدا ١٠- هەروایش ١١- ئەهوورا ١٢- بەهۆی تۆوە ١٣- مینوی نەمر ١٤- هەم ١٥- هەمیشەزیندوو ١٦- زیاد بکا ١٧- بۆ لامان ١٨- وەرن ١٩- بەختەوەری تەواو ٢٠- بەدوای ئێمە ٢١- لە ئێمەدا.

واتای گشتی: ئەی مەزدا ئەهوورا ئەم سرووده نوێیەم بۆ تۆ و ئەشە و ئەندێشەی پاکە بۆ ئەوەی (ئارمەیتی)(٥٨) و مەعنەوییەت لە جیهاندا بدرۆشێتەوە ئێستاکە بەم ستایشەوە بانگت دەکەم، ڕووم تێکە و کامەران و بەختەوەرم بکە.

کۆپلەی چوارەم

بەرێنووسی ئاڤێستا (دین دەبیرە):

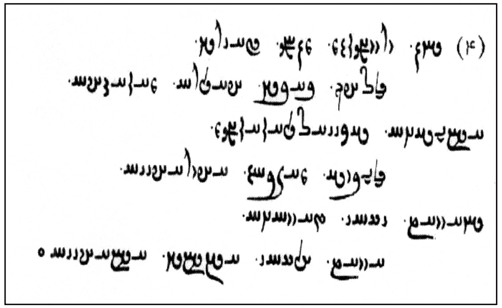

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- یە ٢- ئوروانەم ٣- من ٤- گەئیرە ٥- ڤەهوو ٦- دەد ٧- هەترا ٨- مەنەنگها ٩- ئەشیش ١٠- چا ١١- شیەئوتنەنام ١٢- ڤیدوەش ١٣- مەزدائو ١٤- ئەهورەهیا ١٥- ئەوەت ١٦- ئیسائی ١٧- تەڤا ١٨- چا ١٩- ئەوەت ٢٠- خەسائی ٢١- ئائەش ٢٢- ئەشەهیا.

واتای وشە بەوشە: ١- من ٢- گیانم ٣- جێگا ٤- بەرزترین ٥- چاک ٦- دەدەم ٧- جێی ٨- ئەندێشە ٩- پاداشت ١٠- هەم ١١- ئەوکارانە ١٢- لە ١٣- مەزدا ١٤- ئەهوورا ١٥- تائەوکاتە ١٦- خواست ١٧- هێز ١٨- و ١٩- هەبێت ٢٠- کەبۆ ٢١- هەوڵ ٢٢- بۆ ئەشا.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، من گیانی خۆم بەهۆی ئەندێشەی چاکەوە دەگەیەنمە بەرزترین جێگا چونکە ئاگاداری ئەو پاداشتەم کە تۆ (ئەهوورا) بەپیاو چاکانی دەبەخشی ئامادەیشم تا توانا و برستم مابێت خەڵک فێری ئەشە و رێگای راست بکەم.

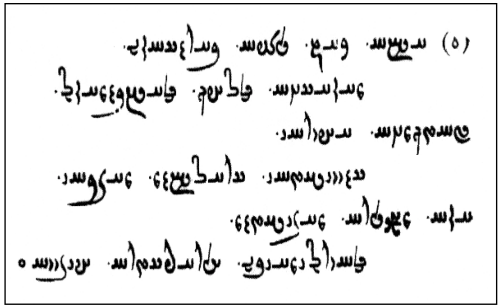

کۆپلەی پێنجەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- ئەشا ٢- کەت ٣- تەڤا ٤- دەرەسانی ٥- مەنەس ٦- چا ٧- ڤەهوو ٨- ڤەدیمنو ٩- گاتوم ١٠- چا ١١- ئەهوورائی ١٢- سەویشتائی ١٣- سەرەئوشەم ١٤- مەزدائی ١٥- ئانە ١٦- مانتەرە١٧- مەزیەشتەمە ١٨- ڤائەورڤەئی ١٩- مەئیدیە ٢٠- خرەفستەرە٢١- هیەزڤە.

واتای وشە بەوشە: ١- راستی ٢- کەی ٣- تۆ ٤- دەبینم ٥- بۆ ٦- هەم ٧- پاک ٨- وەدەستهێنان ٩- رێگە ١٠- هەم ١١- ئەهوورای ١٢- بەتوانا ١٣- بەگوێکردن ١٤- لەمەزدایە ١٥- بەم ١٦- قسەپیروزە١٧- باشترین رێ ١٨- رابەری دەکەم ١٩- گومرایەکان ٢٠- بەزمانی ٢١- خۆم.

واتای گشتی: ئەی ئەشە! کەی بێ بتبینم و ببمە خاوەنی ئەندێشەی چاک؟

کەی بێ بگەمە بارەگای مەزنت و شیرینترین قسەکانت بەگوێی گیانم ببیسم؟
تا بەهۆی ئەو قسە شیرینانەوە بەزمانی خۆم گومراکان بۆ رێی راستی و چاکە رێنوێنی بکەم.

کۆپلەی شەشەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

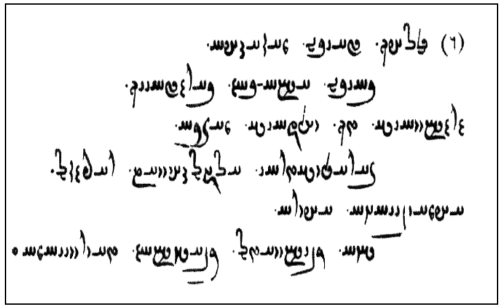

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی: ١- ڤەهوو ٢- گەئیدی ٣- مەنەنگها ٤- دەئیدی ٥- ئەشا ٦- دائو ٧- دەرەگایوو ٨- ئەرەشڤائیش ٩- تەڤە ١٠- ئوخزائیش ١١- مەزدا ١٢- زەرەتەشترائی ١٣- ئەئوجونگهڤەت ١٤- رەفەنو١٥- ئەهمەئێبیا ١٦- چا ١٧- ئەهورا ١٨- یا ١٩- دای بیشڤەتو ٢٠- دەبەئەشائو ٢١- ئەئورڤەیاما.

واتای وشە بەوشە: ١- پاک ٢- لەپەنای ٣- ئەندێشە ٤- بدەن ٥- راستی ٦- بەخشش ٧- ژیانی هەتایی ٨- راستەقینە ٩- تۆ ١٠- گوتەکانت١١- مەزدا ١٢- بەزەردەشت١٣- مەعنەوی ١٤- شادی ١٥- بۆ هەمومان ١٦- هەم ١٧- ئەی ژیانبەخش ١٨- هەتا ١٩- دوژمنان ٢٠- نەفرەت ٢١- سەرکەوین.

واتای گشتی: ئەی مەزدا ئەهوورا! بە(ئەشە)وە روویان لێکە و بەگوتە راستەکانی خۆت من و هەمووانیش بەژیانێکی نەمر و بەختیار ئومێدەوار بکە هێزی شادمانی و مینووییمان پێ ببەخشە تا بەسەر شەڕ و قین و ئازاردا سەرکەوین.

کۆپلەی حەوتەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

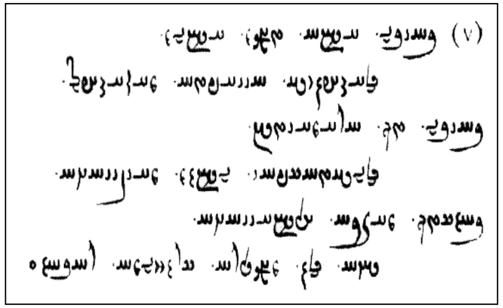

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- دائیدی ٢- ئەشا ٣- تەم ٤- ئەشێم ٥- ڤەنگهەئوش ٦- ئایەپتا ٧- مەنەنگهو ٨- دەئیدی ٩- تەڤە ١٠- ئارمەئیت ١١- ڤەشتاسپائی ١٢- ئیشەم١٣- مائی بیا ١٤- چا١٥- داوەس ١٦- تەڤە ١٧- مەزدا ١٨- خەشیا ١٩- چا ٢٠- یا٢١- ڤە ٢٢- مانتەرە ٢٣- سرەڤیما ٢٤- رادائو.

واتای وشە بەوشە: ١- بدە ٢- ئەی ئەشا ٣- ئەوە ٤- بەخشراو ٥- پاکە ٦- بەرهەم ٧- ئەندێشە ٨- بدەن ٩- تۆ ١٠- ئارمەیتی ١١- گشتاسپ ١٢- ئاوات ١٣- پێڕەوان ١٤- هەم ١٥- ببەخشە

١٦- تۆ١٧- مەزدا ١٨- هێز ١٩- هەم ٢٠- هەتا٢١- تۆ ٢٢- قسەی پیرۆز ٢٣- فێر بکەم ٢٤- ستایشکاران.

واتای گشتی: ئەی ئەشە! پاداشتی ئەندێشەی چاکمان خەڵات بکە. ئەی ئارمەیتی! ئاواتی من و «گشتاسپ»(٥٩) و یاوەرەکانم بەجێ بهێنە. ئەی مەزدا! یاریدەی ستایشگەرانی خۆت بدە تاکو بتوانن خەڵک فێری «مەنسەرە»(٦٠) کەت بکەن.

کۆپلەی هەشتەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

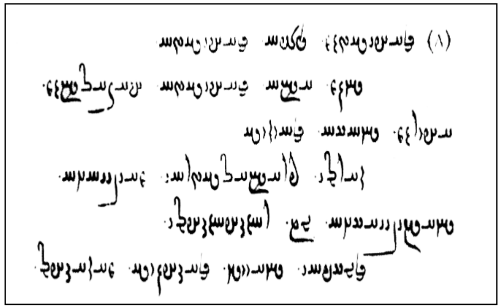

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- ڤەهیشتەم ٢- تەڤا٣- ڤەهیشتا ٤- یەم ٥- ئەشا ٦- ڤەهیشتا ٧- هەزەئووشەم ٨- ئەهوورەم ٩- یاسا ١٠- ڤائونووس ١١- نەرووئی ١٢- فرەشەئوشترائی ١٣- مائی بیا ١٤- چا ١٥- یائی بیەس ١٦- چا ١٧- ئیت ١٨- راوەنگ هەنگهۆی ١٩- ڤیسپایی ٢٠- یەڤە ٢١- ڤەنگەهیوش ٢٢- مەنەنگهو.

واتای وشە بەوشە: ١- بەهەشت ٢- تۆ ٣- لە هەموو چاکتر ٤- لە تۆ ٥- ڕاستی ٦- چاکترین ٧- هاوئیرادە ٨- ئەی ئەهوورا ٩- دەمەوێ ١٠- بەمشتاقی ١١- ناودار ١٢- بۆ فەرشوشتەر ١٣- پیڕەوان ١٤- هەم ١٥- ئەوانەی کە ١٦- هەم ١٧- بێگومان ١٨- دەبەخشیت ١٩- بۆ هەمووان ٢٠- کات ٢١- چاک ٢٢- ئەندێشە.

واتای گشتی: ئەی ئەهوورەی هاودەمی باشترین ئەشە! بەئاواتەوەم کە ژیانێکی بەختەوەرانە ببەخشێ بە«فەرەشووشتەر»(٦١)ی دلێر و دیکەی یاوەرەکانم ئەوانەی کە دڵنیام بۆ تا هەتایە ئەندێشەی چاکت پێ بەخشیون.

کۆپلەی نۆیەم

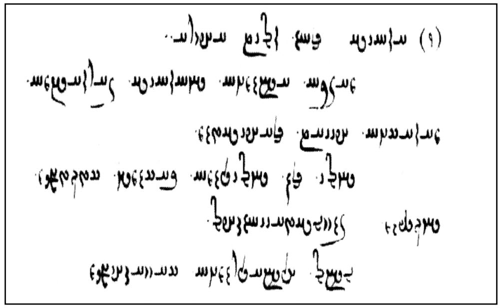

بەرێنووسی ئاڤێستا: بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی: ١- ئەنائیش ٢- ڤائۆ ٣- نوئیت ٤- ئەهورا ٥- مەزدا ٦- ئەشێم ٧- چا ٨- یانائیش ٩- زەرەنەئەما ١٠- مەنەس ١١- چا ١٢- هیەت ١٣- ڤەهیشتەم ١٤- یوئی ١٥- ڤەیوتێما ١٦- دەسەم ١٧- ستووتەم ١٨- یوژەم ١٩- زەڤیشتایەڤەنگهۆ ٢٠- ئیشۆ ٢١- خشەترەم ٢٢- چا ٢٣-

سەرڤەنگهام.

واتای وشە بەوشە: ١- بەم بەخشینە ٢- تۆ ٣- قەد ٤- وە ٥- ئەی پەروەردگار ٦- ڕاستی ٧- وە ٨- بەخشین ٩- نارەنجێنن ١٠- بیرێک ١١- وە ١٢- کە ١٣- باشترین ١٤- ئێمە ١٥- بۆتان دەکۆشین ١٦- نیازمان بێت ١٧- ستایش ١٨- ئێوە ١٩- شایستەی ستایشن ٢٠- توانا ٢١- مینووی نەمر ٢٢- وە ٢٣- ڕاز و نیاز.

واتای گشتی: ئەی مەزدا ئەهوورا! لە بەرانبەری ئەو بەخشینەدا هەرگیز تۆ و ئەشە و ئەندێشەی چاک نارەنجێنم هەردەم هەوڵ دەدەم ستایشی تۆ بکەم چونکە تۆ و هێزی مینوویی شایستەی ستایشن.

کۆپلەی دەیەم

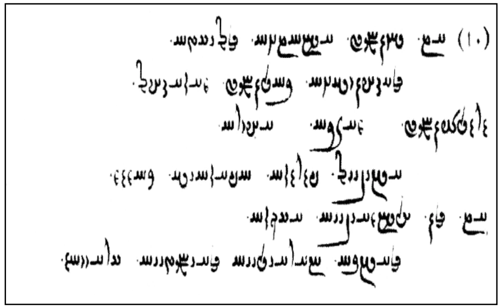

بەرێنووسی ئاڤێستا: بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی: ١- ئەت ٢- یەنگ ٣- ئەشا ئەت ٤- چا ٥- ڤوئیستا ٦- ڤەنگەهیوش ٧- چا ٨- داتەنگ ٩- مەنەنگهو ١٠- ئەرەتڤەنگ ١١- مەزدا١٢- ئەهورا ١٣- ئائا ئەی بیو ١٤- پەرەنە ١٥- ئاپەنائیش ١٦- کامەم ١٧- ئەت ١٨- ڤە ١٩- خشمەئی بیا ٢٠- ئەسوونا ٢١- ڤەئێدا ٢٢- خەڤەرایتیا ٢٣- ڤەین تیا ٢٤- سەرەڤائۆ.

واتای وشە بەوشە: ١- بەڕاستی ٢- کەسانێک ٣- لە ڕووی ڕاستییەوە ٤- وە ٥- دەناسی ٦- پاک ٧- وە ٨- ڕۆشن بین ٩- ئەندێشە ١٠- دروست کارن ١١وە ١٢- ئەی خاوەند ١٣- ئەوان ١٤- بەجێ بێنە١٥- بەچاکی ١٦- ئاوات ١٧- چونکە ١٨- بەڕاستی ١٩- لە لای تۆ ٢٠- بێ وڵام ٢١- دەزانم ٢٢- بەنیەتی پاک ٢٣- بەپاکی ٢٤- ستایشەکان.

واتای گشتی: ئەی یەزدان! ئەو مرۆڤە شەریفانە بەختەوەر بکە کە دەزانی شوێنکەوتووی ئەشەن چونکە ئاگادارم لەوەی کە کرداری چاک و ئارەزوی دڵ لە لایەن تۆوە بێ وڵام و پاداشت نامێننەوە.

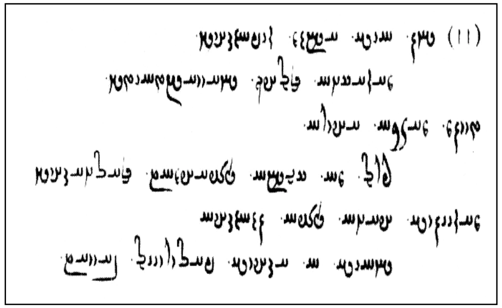

کۆپلەی یازدەهەم

بەرێنووسی ئاڤێستا: بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی: ١- یە ٢- ئائیش

٣- ئەشێم ٤- نیپاڤەنگهە ٥- مەنەس ٦- چا ٧- ڤەهوو ٨- یەڤاتائیت ٩- تڤەم ١٠- مەزدا ١١- ئەهوورا ١٢- فرڤوو ١٣- مە ١٤- سیەشا ١٥- تەڤەهمەئەت ١٦- ڤەئوچەنگهە ١٧- مەنی ئڤەش ١٨- هەچا ١٩- تەڤە ٢٠- ئائائەڤەنگها ٢١- یائیش ٢٢- ئا ٢٣- ئەنگهووش ٢٤- پەئورۆیۆ ٢٥- بەڤەت.

واتای وشه بەوشە: ١- وا ٢- بەم نزایە ٣- ڕاستی ٤- بهێڵێت ٥- ئەندێشە ٦- وە ٧- پاک ٨- تا هەتایە ٩- تۆ ئەی ١٠- وە ١١- یەزدان ١٢- فێرم بکە ١٣- من ١٤- خۆت ١٥- بەمەبەستی ١٦- ئاشکرا کردن ١٧- ئاوەز ١٨- بەهۆی ١٩- خۆتەوە ٢٠- هەردەم ٢١- چۆن ٢٢- وەدی ٢٣- خیلقەت ٢٤- ڕۆژی ئەزەل ٢٥- هات.

واتای گشتی: ئەی یەزدان! بەم ڕاز و نیازەوە هەردەم پارێزەرەی ئەشەو ئەندێشەی چاکم لەتۆم دەوێ بەهۆی (مینوویی) خۆتەوە پیشانم بدەیت کە (بوون) لە سەرەتادا چۆن وەدی هات؟[٦٢].

یەسنە هاتی ٢٩

کۆپلەی یەکەم

بەڕێنوسی ئاڤێستا:

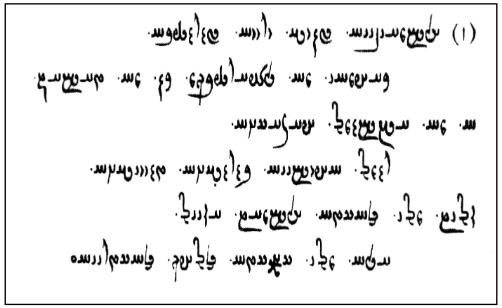

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنوسی کوردی:

١- خشمەئی بیا ٢- گەئووشە ٣- ئوروا ٤- گەرەژدا ٥- کەهمائی ٦- مە ٧- تڤەرۆژدووم ٨- کا ٩- مە ١٠- تەشەت ١١- ئا ١٢- مە ١٣- ئەئەشموو ١٤- هەزەس ١٥- چا ١٦- ڕەموو١٧- ئاهیشایا ١٨- دەرەش ١٩- چا ٢٠- تەڤیش٢١- چا ٢٢- نوئیت ٢٣- موئی ٢٤- ڤاستا ٢٥- خشمەت ٢٦- ئەنیۆ ٢٧- ئەتا ٢٨- موئی ٢٩- سانسەتا ٣٠- ڤەهوو ٣١- واسترەیا.

واتای وشه بەوشە: ١- لە تۆ ٢- خیلقەت ٣- گیان ٤- گلەیی ٥- بۆچی ٦- من ٧- هێنایە دی ٨- کە ٩- من ١٠- وەدی هێنا ١١- کێ ١٢- من ١٣- قین ١٤- غارەت ١٥- وە ١٦- ستەم ١٧- دەوری داوە ١٨- بێ حەیایی ١٩- وە ٢٠- دەسدرێژی ٢١- وە ٢٢- نییە ٢٣- بۆ من ٢٤- پشتیوان ٢٥- جگەلەتۆ ٢٦- هیتر ٢٧- بۆیە ٢٨- لەمن ٢٩- پیشان بدە ٣٠- شایستە ٣١- ڕزگاریدەر.

واتای گشتی: ئەی مەزدا! گیانی خیلقەت گلەیی لە تۆ دەکات: کە بۆ چی منت داهێنا، کێ منی وەدی هێنا؟ کینە و غارەت و بێ حەیایی چوار دەوری تەنیوم بێجگە لە تۆ پشتیوانێکی دیکەم نییە ڕزگاریدەرێکی شایستەم بۆ بنێرە[٦٣].

کۆپلەی دووەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

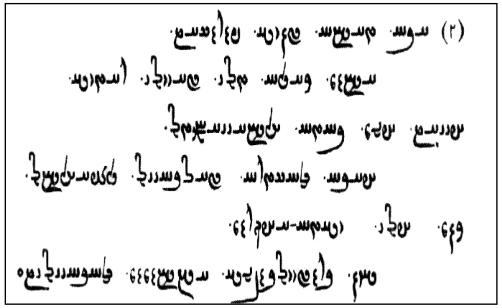

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- ئەدا ٢- تەشا ٣- گەئوشە ٤- پەرەسەت ٥- ئەشم ٦- کەتا ٧- تەڤەئی ٨- گەڤوئی ٩- ڕەتووش ١٠- هیەت ١١- هیم ١٢- داتا ١٣- خەشەیەنتوو ١٤- هەدا ١٥- واسترا ١٦- گەئودایوو ١٧- توەخشوو ١٨- کەمە ١٩- هەوئی ٢٠- ئوشتا ٢١- ئەهوورەم ٢٢- یەدرەگوود ٢٣- بیش ٢٤- ئەئەشمەم ٢٥- وادایوئیت.

واتای وشه بەوشە: ١- ئەوکاتە ٢- خالق ٣- خیلقەت ٤- پرسیی ٥- لە ڕاستیدا ٦- کێیە ٧- بۆتۆ ٨- بۆ جیهان ٩- پێشەوای ڕاستی ١٠- لە تۆ ١١- بۆ ئەو ١٢- بدرێت ١٣- تا بکرێ ١٤- لەگەڵ ١٥- پشتیوانی ١٦- گەشەی جیهان ١٧- خیرەت ١٨- کێ ١٩- ئەو بێت ٢٠- حەز دەکەیت ٢١- سەروەر ٢٢- کە بتوانێت ٢٣- دەربکات ٢٤- خوازیارانی ٢٥- قین و درۆ.

واتای گشتی: ئەنجا پەروەردگار لە ئەشای پرسی: کێ بەشایستەی سەروەری و ڕابەری جیهان دەزانی تا من بتوانم ڕابەریی هێزی چاکسازیی پێ ببەخشم حەزدەکەی کێ ڕابەری جیهان بێت تا خوازیارانی دێو و کینە و درۆ لە ناو بەرێت؟

کۆپلەی سێیەم

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

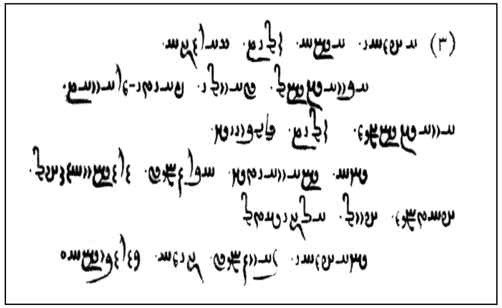

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- ئەهمائی ٢- ئەشا٣- نوئیت ٤- سەرەجا ٥- ئەدڤائەشو ٦- گەڤوئی ٧- پەئیتی ٨- مرەڤەت ٩- ئەڤەئەشەم ١٠- نوئیت ١١- ڤیدۆئی ١٢- یا ١٣- شەڤائیت ١٤- ئا ١٥- درەنگ ١٦- ئەرەشڤائەنگهو ١٧- هەڤوو ١٨- ئەئوجیشتو ١٩- هاتەم ٢٠- یەهمائی ٢١- زەڤەنگ ٢٢- جیما ٢٣- کەرەدووشا.

واتای وشه بەوشە: ١- بەو ٢- ئەشا ٣- نییە ٤- زاڵم ٥- بێ زیانە ٦- بۆ جیهان ٧- ڕابەر ٨- گوتی ٩- لە ناو ئەوان ١٠- نییە ١١- دەناسم ١٢- کە ١٣- ڕیز بەستن ١٤- لە ١٥- بەدکاران ١٦- پیاو چاکان ١٧- ئەو ١٨- بەتواناتر ١٩- لەواندا ٢٠- یارمەتی ٢١- داواکاری ٢٢- هۆی ٢٣- بۆ بکەین.

واتای گشتی: ئەشا لە وڵامدا گوتی، دەبێ مرۆڤێکی چاک و خێرخواز بێت نەک ستەمکار و چەوسێنەر، لە ناو ئەوانەدا کەس ناناسم کە بتوانێ چاکە خوازان لە بەرامبەر بەدکاراندا بپارێزێت، دەبێ بەتواناترین کەس بێت لە ناو خەڵکدا تا بتوانێ بانگی من بکات و منیش یاریدەی بدەم(٦٤).

کۆپلەی چوارەم

بەرێنوسی ئاڤێستا:

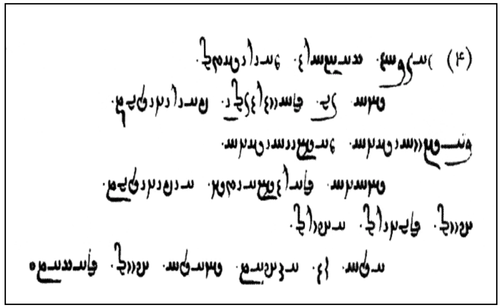

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- مەزدائو ٢- سەخارە ٣- مەئیریشتو ٤- یا ٥- زی ٦- ڤاڤەرەزوئی ٧- پەئیری ٨- چیت ٩- ئیت ١٠- دەیڤائیش١١- چا ١٢- مەشیائیش ١٣- چا ١٤- یا ١٥- چا ١٦- ڤەرەشەئیت ١٧- ئەئەی پی چیت ئیت ١٨- هەڤو ١٩- ڤیچیرۆ ٢٠- ئەهوورو ٢١- ئەتا ٢٢- نە٢٣- ئەنگهەت ٢٤- یەتا ٢٥- هەڤوو ٢٦- ڤەسەت.

واتای وشه بەوشە: ١- مەزدا ٢- ئەو کارانە ٣- باشتری لە یادە ٤- کە ٥- بێ شک ٦- کراون ٧- پێشتر ٨- دوور ٩- تەنانەت ١٠- دێوەکان١١- وە ١٢- خەڵک ١٣- وە ١٤- کە ١٥- هەم ١٦- دەکرێت ١٧- لە داهاتوویەکی دوور ١٨- تەنیا ١٩- داوەر ٢٠- ئەهوورا ٢١- پاشان ٢٢- بۆمان ٢٣- بێتە پێش ٢٤- ئەوەی ٢٥- ئەوە ٢٦- ئیرادە.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، بێ شک لەوە ئاگاداری کە دێوان و پێڕەوانی درۆ لە ڕابردوودا چیبیان کردووە و دەشزانی کە لە داهاتووشدا دەیانەوێ چی بکەن، تۆ (ئەهوورا) تاقانە دادپەروەری جیهانی هەربۆیەش خواست و ئیرادەی تۆ بۆ ڕزگارکردنی جیهان لە سەر هەر کەسێک بێت من پێی ڕازی و خۆشحاڵ دەبم.

کۆپلەی پێنجەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

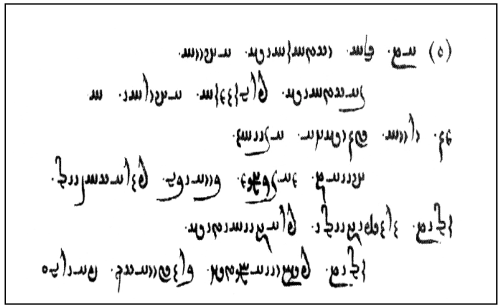

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- ئەت ٢- ڤا ٣- ئوستانائیش ٤- ئەهووا ٥- زەستائیش ٦- فری نەمنا ٧- ئەهورەهیا ٨- مە ٩- ئورڤا ١٠- گەئوشە ١١- چا ١٢- ئەزیائو ١٣- هیت ١٤- مەزدام ١٥- دەڤەئیدی ١٦- فەرەسابیو١٧- نوئی ١٨- ئەرەزی جیوئی ١٩- فرەجیا ئیتیش ٢٠- نوئیت ٢١- فشئیەنت ٢٢- درەگڤەسو ٢٣- پەئیری.

واتای وشه بەوشە: ١- ئەنجا ٢- ئێمە ٣- ئاوەڵا ٤- هەردووکمان ٥- دوودەست ٦- ستایش دەکەین ٧- ئەهوورا ٨- من ٩- گیان ١٠- جیهان ١١- وە ١٢- بەر دار ١٣- ئاوا ١٤- لە مەزدا ١٥- دەخوازین ١٦- داخوازیمان ١٧- قەد ١٨- بەپیاو چاکان ١٩- زەرەرو زیان ٢٠- قەد ٢١- خاوەنەکانیان ٢٢- بەد کاران ٢٣- لەلایەن.

واتای گشتی: من و گیانی خیلقەتی پڕ سەمەر بەرێزەوە دەستەکانمان بەرز دەکەینەوە و ستایشی ئەهوورا مەزدا دەکەین و لێی دەخوازین قەد زەرەر و زیانێک نەگاتە پیاوچاکان و مەخلوقاتی چاک هەمیشە دووربن لە زەرەروزیانی دوژمنان و بەدکاران.

کۆپلەی شەشەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

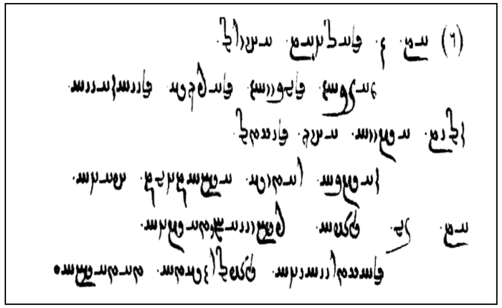

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- ئەت ٢- ئا ٣- ئێڤەچەت ٤- ئەهورو ٥- مەزدائو ٦- ڤیدوائو ٧- وەفووش ٨- ڤیانەیا ٩- نوئیت ١٠- ئەئێڤا ١١- ئەهڤو ١٢- ڤیستو ١٣- نەئێدا ١٤- ڕەتووش ١٥- ئەشەئەت ١٦- چیت ١٧- هەچا ١٨- ئەت ١٩- زی ٢٠- تەڤا ٢١- فشڤیەنتەئا ٢٢- چا ٢٣- ڤاستریائی ٢٤- چا ٢٥- توورەشتا ٢٦- تەتەشا.

واتای وشه بەوشە: ١- ئەنجا ٢- ئەو ٣- گوتی ٤وە ٥- ئەهورا مەزدای ٦- زانا ٧- ژیان ٨- بەزانایی ٩- نا ١٠- یەک کەس ١١- سەردار ١٢- دەناسی ١٣- نەش ١٤- ڕۆحانییەک ١٥- لە چاکە ١٦- پڕبێت ١٧- کە ١٨- بۆ ١٩- بەڕاستی ٢٠- کەتۆ ٢١- وەکو شوان ٢٢- وە ٢٣- پارێزەر ٢٤- وە ٢٥- بەدیهێنەر ٢٦- هەڵبژارد.

واتای گشتی: ئەنجا ئەهوورا مەزدای زانا کە بەزانایی خۆی ژیان و هێز دەبەخشێت گوتی ئایا تۆ کەسێک (سەروەرێ یا ڕۆحانییەک) دەناسی کە دڵی پڕبێت لە ڕاستی و چاکەخوازی؟

ئایا خواوەند تۆی هەڵنەبژاردووە بۆ ڕابەری و پاراستنی جیهان و خیلقەت؟.

کۆپلەی حەوتەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

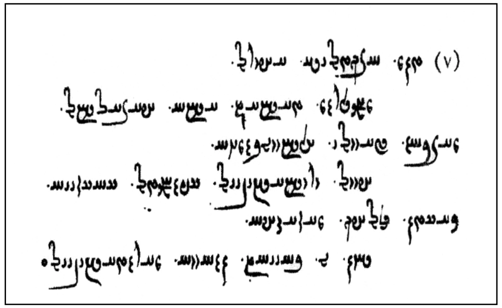

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- تەم ٢- ئازوتوئیش ٣- ئەهورو ٤-

مەنتەرەم ٥- تەشەت ٦- ئەشا ٧- هەزەئوشوو ٨- مەزدائو ٩- گەڤوئی ١٠- خش ڤیدەم ١١- چا ١٢- هەڤوو ١٣- ئوروش ئەئێبیو ١٤- سپەنتو ١٥- ساسنیا ١٦- کەس ١٧- ئەت ١٨- ڤەهو ١٩- مەنەنگها ٢٠- یە٢١- ئی ٢٢- دایات ٢٣- ئەئیٚ ئەڤا ٢٤- مەرەتەئە ئەیبیو.

واتای وشە بەوشە: ١- تۆ ٢- بەختەوەربی ٣- ئەهوورا ٤- قسەی پیرۆز ٥- بەدیهێنا ٦- ڕاستی ٧- یەک ئیرادە ٨- مەزدای ٩- جیهان ١٠- بۆ چاککردنی ١١- وە ١٢- خۆی ١٣- بۆ دروستکاران ١٤- پیرۆز ١٥- فێری کرد ١٦- کێیە ١٧- لەتۆ ١٨- ڤەهوومەن ١٩- ئەندێشە ٢٠- لە٢١- ئەی ٢٢- بدات ٢٣- یاریدە ٢٤- بەخەڵکان.

واتای گشتی: ئەهوورای هاو ئیرادەی ئەشە ئەو کەلامە پیرۆزەی ئەفراند و هەر مەزدای مەزنیش دروستکارانی فێر کرد بۆ چاککردنی بارودۆخی ژیانیان، ئەی ئەندێشەی پاک، ئەی ڤەهوومەن[٦٥] کێیە لەگەڵ تۆدایە و بەڕاستی یاریدەی خەڵک دەدات؟.

کۆپلەی هەشتەم

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

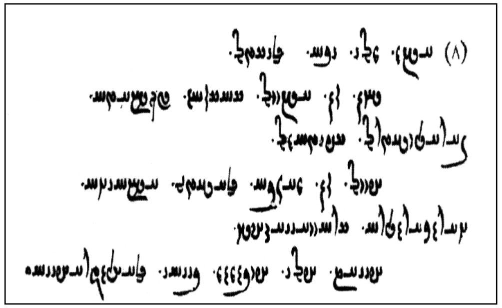

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- ئەئیٚم ٢- مووئی ٣- ئێدا ٤- ڤیستو ٥- یە ٦- نە ٧- ئەئێڤو ٨- ساسنائو ٩- گۆشەتا ١٠- زەرەتوشترو ١١- سپیتامو ١٢- هەڤو ١٣- نە ١٤- مەزدا ١٥- ڤەشتی ١٦- ئەشائی ١٧- چا ١٨- چەرێکە ڕێترا ١٩- سراڤەیەنگهە ٢٠- هیەت ٢١- هەڤوئی ٢٢- هودەمەم ٢٣- دیائی ٢٤- ڤەخێزرەهیا.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەو کەسەی ٢- بۆ من ٣- لێرەدا ٤- ناسراوە ٥- کە ٦- بە٧- تەنیا کەسێک ٨- بەئەمری ٩- گوێ دەدات ١٠- زەردەشتی ١١- سپیتمانە ١٢- خۆی ١٣- بە١٤- مەزدا ١٥- حەزدەکا ١٦- ئەشا ١٧- وە ١٨- بەسروودی ستایش ١٩- دەربخات ٢٠- بۆیە٢١- بۆئەو ٢٢- شیرینی ٢٣- دراوە ٢٤- بەیان - ئاخاوتن.

واتای گشتی: تەنیا کەسێک کە من دەیناسم و ڕاهێنانەکانی منی گرتۆتە گوێ هەر زەردەشتی سپیتمانە[٦٦] هەر ئەویش ئامادەیە سروودی ستایشی مەزدا و ئەشە بەخەڵک ڕابگەیەنێت هەر بۆیەش زمان و گفت و ئاخاوتنی ئەومان شیرین و خۆش و دڵگیر کردووە.

کۆپلەی نۆیەم:

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

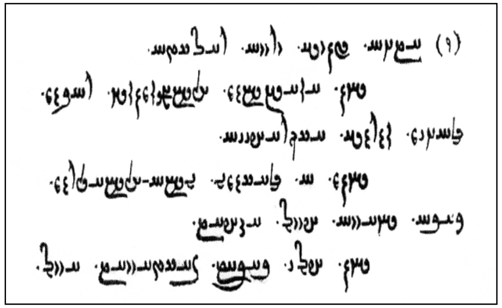

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- ئەت ٢- چا ٣- گەئوشە ٤- ئوروا ٥- ڕەئوستا ٦- یە ٧- ئەن ئەئێشێم ٨- خشان مەنە ٩- ڕادەم ١٠- واچیم ١١- نەرەش ١٢- ئەسوورەهیا ١٣- یەم ١٤- ئا ١٥- وەسێمی ١٦- ئیشا ١٧- خشەترەم ١٨- کەدا ١٩- یەوا ٢٠- هەڤوو ٢١- ئەنگهەت ٢٢- یا ٢٣- هەوئی ٢٤- دەدەت ٢٥- زەستەوەت ٢٦- ئەڤوو.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەنجا ٢- بەڵام ٣- خیلقەت ٤- گیان ٥- گوڕڕاندی ٦- کە ٧- بێ ئیرادەیەک ٨- پەسند بکەم ٩- پشتیوانی ١٠- قسەی ١١- پیاوێکی ١٢- لاواز ١٣- لەحاڵێکدا ١٤- بەڕاستی ١٥- ئاواتم بوو ١٦- توانایەک ١٧- سەروەر ١٨- کەی ١٩- کات ٢٠- ئاواکەسێک ٢١- بیەوێ ٢٢- کە ٢٣- من ٢٤- بدات ٢٥- بەهێزی ٢٦- یارمەتی.

واتای گشتی: ئەنجا گیانی خیلقەت هاواری کرد: ئایا دەبێ من چاو ببڕمە پشتیوانیی پیاوێکی لاواز و ناتەوان و بەگوێی ئەو بکەم؟ من لە ڕاستیدا چاوەنواڕی پشتیوانێکی بەهێزم دەکرد. کەی دەبێ یاوەر و پشتیوانێکی بەهێز ڕووم لێی بکات و بمپارێزێت.

کۆپلەی دەیەم:

بەرپێنوووسی ئاڤێستا:

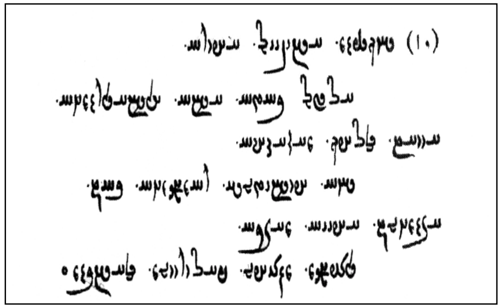

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- یووژەم ٢- ئەئائەیبیوو ٣- ئەهوورا ٤- ئەئوگو ٥- داتا ٦- ئەشا ٧- خشەترەم ٨- چا ٩- ئەوەت ١٠- ڤەهوو ١١- مەنەنگها ١٢- یا ١٣- هوشێتیش ١٤- ڕامەم ١٥- چا ١٦- دات ١٧- ئەزەم ١٨- چیت ١٩- ئەهیا ٢٠- مەزدا ٢١- تەوام ٢٢- مەنگهی ٢٣- پەئو ئورویم ٢٤- ڤەئێدیم.

واتای وشە بەوشە: ١- ئێرە ٢- ئەمانە ٣- ئەهوورا ٤- هێزی ڕۆح ٥- بدە ٦- ئەشا ٧- توانا ٨- وە ٩- ئەوە ١٠- ئەی ١١- ڤەهوومەن ١٢- کە ١٣- هێمنی ١٤- ئاسایش ١٥- وە ١٦- ببەخشێت ١٧- ئێمە ١٨- هەموو ١٩- ئەو ٢٠- مەزدا ٢١- تۆ ٢٢- دەناسین ٢٣- باشترین ٢٤- خیلقەت.

واتای گشتی: ئەی مەزدا ئەهوورا، ئەی ئەشە، هێز و بڕستی مینوویی بەوان (زەردەشت و پێڕەوانی) ببەخشن. ئەی ئەندێشەی چاک، تۆش هۆش و بیری ڕووناکیان پێ ببەخشە تا بینە هۆی هێمنی و ئاسایشی جیهان. ئەی مەزدا، ئێمەیش هەر ئەو بەچاکترین مەخلوقی تۆ دەزانین.

کۆپلەی یازدەهەم:

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

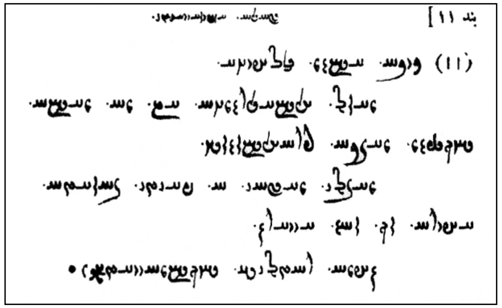

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- کوودا ٢- ئەشم ٣- ڤەهوو ٤- چا ٥- مەنو ٦- خشەترەم ٧- چا ٨- ئەت ٩- ما ١٠- مەشا ١١- یووژەم ١٢- مەزدا ١٣- فرەخشەنێنە ١٤- مەزوئی ١٥- مەگائی ١٦- ئا ١٧- پەئیتی ١٨- زانەتا ١٩- ئەهورا ٢٠- نوو٢١- نائوو ٢٢- ئەڤەرە ٢٣- ئەهما ٢٤- ڕاتووئیش ٢٥- یووشماوەتام.

واتای وشە بەوشە: ١- کەی ٢- ئەشا ٣- ڤەهوومەن ٤- وە ٥- بۆمان ٦- توانا ٧- وە ٨- ئێستە ٩- من ١٠- دێن ١١- ئێوە ١٢- مەزدا ١٣- ئایینی ١٤- مەزنی ١٥- مەگە ١٦- بەڕاست ١٧- ڕابەر ١٨- وەرگرن ١٩- ئەهوورا ٢٠- نووکە ٢١- بۆئێمە ٢٢- یاوەرێک ٢٣- بۆمان ٢٤- خزمەتکاری ٢٥- ئێوەین.

واتای گشتی: کەی ئەشە و ئەندێشەی چاک و هێزی مینوویی ڕوومان لێ دەکەن؟ من داواتان لێ دەکەم وانە و ڕاهێنانەکانی (مەگە)ی مەزن وەربگرن[٦٧] ئەی مەزدا، ئێستە کە پشتیوانێک بۆ ئێمە هاتووە ئێمەیش ئامادەی خزمەت کردنین.

یەسنا، هاتی-٣٠

کۆپلەی یەکەم

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

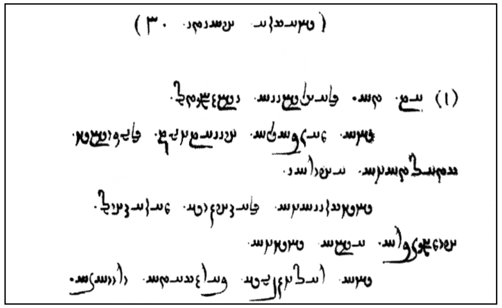

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- ئەت ٢- تا ٣- ڤەخشیا ٤- ئیشەنتو ٥- یا ٦- مەزداتا ٧- هیەت ٨- چیەت ٩- ڤیدوشە ١٠- ستەئۆتا١١- چا ١٢- ئەهوورا ١٣- یەسنیا ١٤- چا ١٥- ڤەنگهەئووش ١٦- مەنەنگهو١٧- هوومانزەدرا ١٨- ئەشائی ١٩- چا ٢٠- یا ٢١- ڕەئوچەبیش ٢٢- دەرێسەتا ٢٣- ئووروازا.

واتای وشە بەوشە: ١- ئێستە ٢- لەم ٣- قسەدەکەم ٤- خوازیاران ٥- کە ٦- دوودیاردەی مەزن ٧- بەڕاستی ٨- هەموو ٩- پیاوی زانا ١٠- ستایش ١١- وە ١٢- ئەهوورا ١٣- نیایش ١٤- وە ١٥- بۆ ڤەهومەن ١٦- ئەندێشە ١٧- زانیاری پیرۆز ١٨- بەهۆی ڕاستی ١٩- وە ٢٠- کە ٢١- بگاتە بارەگا ٢٢- دەرک پێکردن ٢٣- کامل.

واتای گشتی: ئێستا لە مەڕ ئەو دوو دیاردە مەزنە بۆ خوازیارانی ئەهوورە و ئەشا قسە دەکەم، ئەی خاوەنەکانی ئەندێشەی چاک، بەبیری ورد و هێزی دەرک پێکردن لەم قسەیە ڕامێنن، تا بەهۆی ئاوەز و ئەندێشەوە بگەنە ڕووناکیی ڕاستی و جیهانی بەختەوەری[٦٨].

کۆپلەی دووەم:

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

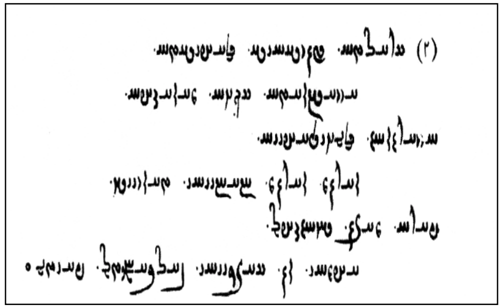

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- سرەئوتا ٢- گەئوش ئەئائیش ٣- ڤەهیشتا ٤- ئەڤەئەنەتا ٥- سووچا ٦- مەنەنگها ٧- ئاڤەرەنائو ٨- ڤیچی تەهیا ٩- نەریم نەریم ١٠- خڤەخیائی ١١- تەنوئی ١٢- پەدا ١٣- مەزە ١٤- یەڤەنگەهڤو ١٥- ئەهمائی ١٦- نە ١٧- سەزدیائی ١٨- بەئوودەنتو ١٩- پەئیتی.

واتای وشە بەوشە: ١- گوێ بدەن ٢- بەگوێیەکانتان ٣- باشترین ٤- سەیر بکەن ٥- تیژبین ٦- ئەندێشە ٧- دووڕێگا ٨- هەڵبژێرن ٩- هەریەک (ژن و پیاو) ١٠- بۆ خۆی ١١- خۆی ١٢- بەرلە ١٣- مەزن ١٤- ڕووداو ١٥- ئەم پەیامە ١٦- بەڕاستی ١٧- پەرەپێبدەن ١٨- ڕاچەنن ١٩- ڕابەری.

واتای گشتی: خەڵکینە، بەگوێی خۆتان قسەی ڕاست ببیسن و بەچاوی خۆتان ڕاستییەکان ببینن هەر کام لە ئێوە (ژن و پیاو) پێش ئەوەی کات لە دەست بچێت، لەم دوو ڕێبازە یەکێکیان بەخواستی خۆتان هەڵبژێرن. دیترانیش ڕابەری بکەن بۆ پێڕەوی لە بیر و ئەندێشەی چاک تاکو هەموان بەختەوەر بن.

کۆپلەی سێیەم:

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

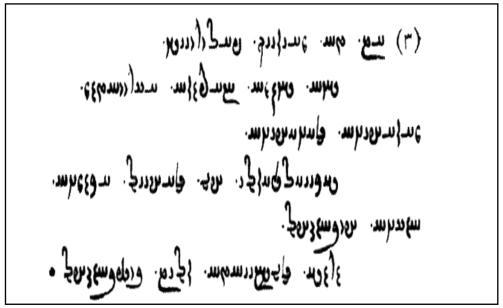

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- ئەت ٢- تا ٣- مەئینیو ٤- پەئوئەئورڤی

٥- یا ٦- یەما ٧- خڤەفەنا ٨- ئەسرەڤاتەم ٩- مەنەهی ١٠- چا ١١- ڤەچهی ١٢- چا ١٣- شیڤەتنەڤەئی ١٤- هی ١٥- ڤەهیو ١٦- ئەکەم ١٧- چا ١٨- ئاڤش ١٩- چا ٢٠- هڤودەڤەنگەهو ٢١- ئەرەش ٢٢- ڤشیاتا ٢٣- نوئیت ٢٤- دوژدەڤەنگەهو.

واتای وشه بەوشە: ١- ئێستە ٢- ئەو ٣- دووگەوهەر ٤- لە سەرەتادا ٥- کە ٦- دووانە٧- خەیاڵ ٨- بەدیهاتن ٩- لە ئەندێشە ١٠- وە ١١- گفتە ١٢- وە ١٣- کردە١٤- ئەوان ١٥- چاکە ١٦- خراپە ١٧- وە ١٨- لەوان ١٩- وە ٢٠- زانا ٢١- ڕاستی ٢٢- هەڵدەبژێرن ٢٣- نەوەکو ٢٤- نەزان.

واتای گشتی: ئەو دوو گەوهەرە دووانەیە کە سەرەتا لە دونیای خەیاڵدا وەدی هاتن یەکیان چاکەیە و ئەوی تریان خراپەیە لە ئەندێشە و گفتە و کردەوەدا. لەو نێوانەدا مرۆڤی زانا چاکەکەیان هەڵدەبژێرێت و نەزانیش خراپەکەیان(٦٩).

کۆپلەی چوارەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

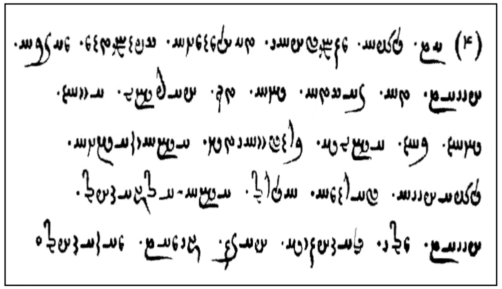

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەت ٢- چا ٣- هیەت ٤- تا ٥- هەم ٦- مەئینیو ٧- جەسەئەتێم ٨- پەئوئەورڤیم ٩- دەزدە ١٠- گەئێم ١١- چا ١٢- ئەجیا ئێتەم ١٣- چا ١٤- یەتا ١٥- چا ١٦- ئەنگهەت ١٧- ئەپەمێم ١٨- ئەنگهوش ١٩- ئەچیشتو ٢٠- درەگڤەتام ٢١- ئەت ٢٢- ئەشەئونە ٢٣- ڤەهیشتەم ٢٤- مەنو.

واتای وشه بەوشە: ١- ئەنجا ٢- وە ٣- کاتێ ٤- ئەم ٥- پێک ٦- دووگەوهەر٧- گەیشتن ٨- سەرەتا ٩- بەدیهێنا ١٠- ژیان ١١- وە ١٢- مەرگ ١٣- وە ١٤- ئاوەها ١٥- وە ١٦- ببێت ١٧- کۆتایی ١٨- ژیان ١٩- خراپترین ٢٠- درۆ بازان ٢١- بەڵام ٢٢- بۆ چاکە خوازان ٢٣- باشترین ٢٤- کەسایەتی.

واتای گشتی: ئەوکاتەش کە ئەم دوو گەوهەرە پێک گەیشتن (سەرەتای مان و نەمان) «ژیان» و«مەرگ»یان بەدی هێنا. تا ژیانیش هەبێت ئەم دۆخە هەر دەبێت و چاکەخوازان باشترین وەزع و خراپەکارانیش خراپترین ئاکام و ئەنجامیان دەبێت.

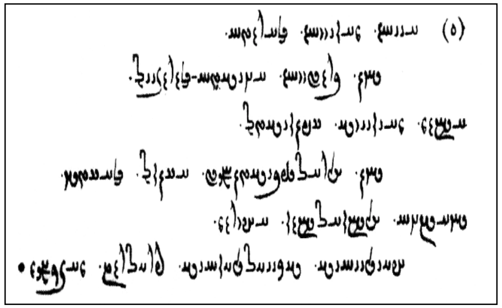

کۆپلەی پێنجەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- ئەیائو ٢- مەنی ڤائو ٣- وەرەتا ٤- یە ٥- درەگوائو ٦- ئەچیشتا ٧- وەرەزیو ٨- ئەشم ٩- مەئینیێ ١٠- سپەنیشتوو ١١- یە ١٢- خرەئود ژیدیش تەنگ ١٣- ئەسێنو١٤- وەستە ١٥- یەئەچا ١٦- خشنەئوشەن ١٧- ئەهورەم ١٨- هەئەیتیائیش ١٩- شیڤەتنەئیش ٢٠- فرەئورەت ٢١- مەزدام.

واتای وشه بەوشە: ١- لەم ٢- دووگەوهەرە ٣- هەڵبژارد ٤- ئەوەی ٥- درۆباز ٦- خراپترین ٧- کردار ٨- ڕاستی ٩- ڕۆح ١٠- پاکترین ١١- ئەوەی ١٢- نەمر ١٣- بەنووری ١٤- ڕازاوەتەوە ١٥- کەسێکە ١٦- خۆشحاڵ دەکات ١٧- ئەهوورا ١٨- دروست ١٩- کردار ٢٠- بەبڕوای تەواو ٢١- مەزدا.

واتای گشتی: لەو دوو گەوهەرەدا خوازیاری درۆ خراپەکاری هەڵبژارد و خوازیاری ڕاستی چاکەی هەڵبژارد کە بەپاکترین شێوە و کردار ڕازاوەتەوە. ئەوانەی کە بەسەربەستی و بیری پاک ئەهوورا خۆشحاڵ دەکەن، ئەشە هەڵدەبژێرن.

کۆپلەی شەشەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

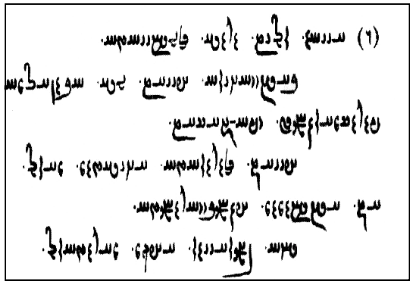

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- ئەیائوو ٢- نوئیت ٣- ئەرەشە ٤- ویشیاتا ٥- دەئیڤاچینا ٦- هیەت ٧- ئەئیش ٨- ئا دەبەئوما ٩- پەرەس مەنێنگ ١٠- ئوپیا١١- جەسەت ١٢- هیەت ١٣- ڤەرەنەتا ١٤- ئەچیشتەم ١٥- مەنوو ١٦- ئەت ١٧- ئەئەشمێم ١٨- هەن ١٩- دڤەئارەنتا ٢٠- یا ٢١- بەن نەیەن ٢٢- ئەهووم ٢٣- مەرەتانوو.

واتای وشه بەوشە: ١- لەم دووە ٢- نەکرد ٣- ڕاستی ٤- هەڵبژاردن ٥- درۆخوازان ٦- چونکە ٧- بۆئەوان ٨- فریوخواردن ٩- لەشک و گوماندا بوون ١٠- سەریان ١١- هات ١٢- بۆیە ١٣- شوێن کەوتن ١٤- خراپترین شێوە ١٥- سرشت ١٦- ئەبێ ١٧- بەرە و تووڕەیی ١٨- پێکەوە ١٩- ڕۆیشتن ٢٠- تاکوو ٢١- لەنێوبەران ٢٢- بوون ٢٣- خەڵک.

واتای گشتی: خوازیارانی درۆ چونکە فریویان خوارد، لەناو ئەو دووانەدا خراپەکەیان هەڵبژارد و بوونە خێوی خراپترین سرشت و کەسایەتی پاشان پێکەوە ڕوویان لە قین و تووڕەیی کرد بۆ لەنێوبردنی ژیانی خەڵک.

کۆپلەی حەوتەم:

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

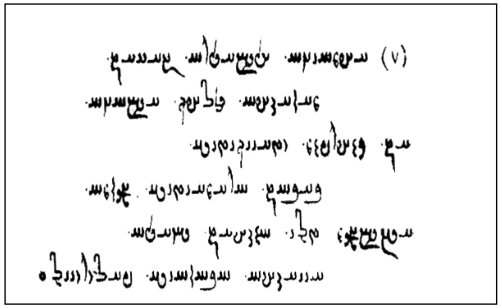

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەهمائی ٢- چا ٣- خشەترا ٤- جەسەت ٥- مەنەنگها ٦- ڤەهوو ٧- ئەشا ٨- چا ٩- ئەت ١٠- کەهرەپەم ١١- ئوتەیوئی تیش ١٢- دەدەئەت ١٣- ئارمە ئیتیش ١٤- ئەئما ١٥- ئەئەشام ١٦- تووئی ١٧- ئەڤ ئەنگهەت ١٨- یەتا ١٩- ئەیەنگها ٢٠- ئادانائیش ٢١- پەئو ئوریوو.

واتای وشە بەوشە: ١- بۆئەو ٢- وە ٣- هێزی ٤- دەگات ٥- ئەندێشە ٦- چاک ٧- ڕاستی ٨- وە ٩- ئەنجا ١٠- لاشە١١- خۆڕاگری ١٢- دەبەخشێت ١٣- ئارمەیتی ١٤- بەقا ١٥- ئەوان ١٦- هیی تۆ ١٧- لەڕاستیدا ١٨- وەک ١٩- دەرهاتوون ٢٠- لە تاقیکردنەوە ٢١- سەرکەوتوو.

واتای گشتی: هێزی هەتایی و سرشتی چاک و ڕاستی دەگاتە لای پێڕەوانی ئەشا، ئارمەیتی خۆڕاگری و توانا دەخاتە لەشیانەوە، بێ شک ئەوان لە تاقیکردنەوەکەدا سەربڵند دەردەچن و لای تۆ بەڕێز و خۆشەویستن.

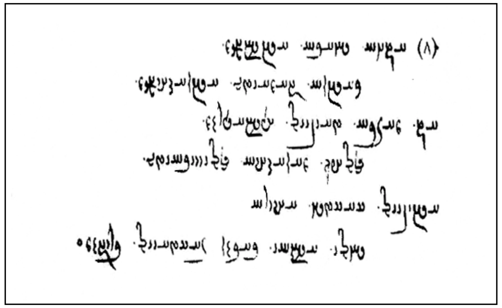

کۆپلەی هەشتەم:

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەت ٢- چا ٣- یەدەئا ٤- ئەئەشام ٥- کەئێنا ٦- جەمەئەیتی ٧- ئەئێنەنگهام ٨- ئەت ٩- مەزدا ١٠- تەئائەی بیوو ١١- خشەترەم ١٢- ڤەهوو ١٣- مەنەنگها ١٤- ڤوئی ڤیدەئەیتی ١٥- ئائەی بیوو ١٦- سەستە ١٧- ئەهوورا ١٨- یەڤەئی ١٩- ئەشائی ٢٠- دەدەن ٢١- زەستەیوو ٢٢- دورڤەجەم.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەوکاتە ٢- وە ٣- چوون ٤- بۆ ئەوان ٥- سزا ٦- بێتە بەرەوە ٧- تاوانەکانیان ٨- ئەنجا ٩- ئەی مەزدا ١٠- خواستی تۆ ١١- هێز ١٢- بەهۆی ١٣- ڤەهوومەن ١٤- ئاشکرا دەبێت ١٥- بەوان ١٦- دەوترێتەوە ١٧- ئەی ئەهوورا ١٨- هەتاکوو ١٩- ڕاستی ٢٠- بسپێرن ٢١- دەستی ئەوان ٢٢- درۆیەکان.

واتای گشتی: ئەو کاتەی کە تاوانباران گەیشتنە پادافرە(٧٠) لە ئەنجامی تاوانەکانیاندا هێز و سەروەریی تاهەتایی تۆ لەبەر تیشکی ئەندێشەی چاکدا ئاشکرا دەبێت و ئەوان فێردەبن چۆن تێبکۆشن بۆ نەهێشتنی درۆ و سەرخستنی ڕاستی و پاکی.

کۆپلەی نۆیەم:

بەرپێنووووسی ئاڤێستا:

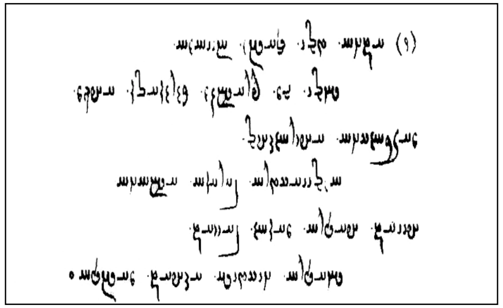

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنوسی کوردی:
١- ئەت ٢- چا ٣- توئی ٤- ڤەئەم ٥- خیاما ٦- یوئی ٧- ئەیەم ٨- فرەشەم ٩- کەرەنەئون ١٠- ئەهووم ١١- مەزدائوس ١٢- چا ١٣- ئەهورائەڤانگهو ١٤- ئا ١٥- مویەسترا ١٦- بەرەنا ١٧- ئەشا ١٨- چا ١٩- هیەت ٢٠- هەترا ٢١- مەنەئو ٢٢- یەڤەت ٢٣- یەترا ٢٤- چیس تیش ٢٥- ئەنگەهەت ٢٦- مەئەتا.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەنجا ٢- وە ٣- هی تۆ ٤- ئێمە ٥- هەبین ٦- ئەو کەسانە ٧- کە ٨- لە نوێ ٩- بنیات بنێن ١٠- جیهان ١١- ئەی خودای زانست ١٢- وە ١٣- ئەی ژیان بەخش ١٤- بۆ ١٥- یارمەتی ١٦- بگەیەنەرێی ١٧- ئەشا ١٨- وە ١٩- هەتا ٢٠- نزیک ٢١- فکرمان ٢٢- ببێ ٢٣- کاتێکە ٢٤- ئەقڵ لە شک ٢٥- ببێت ٢٦- گومان.

واتای گشتی: ئێمە دەمانەوێ هی ڕێبازی تۆ و لە زومرەی ئەو ئەهوورابیبیانە بین کە ژیان نوێ دەکەنەوە، تۆش لەبەر تیشکی ڕاستی و زانیاریدا یاریدەمان بدە بۆ ئەوەی کاتێ ئاوەزمان تووشی شک و گومان بوو، فکر و ئەندێشەمان لێک نزیک بن.

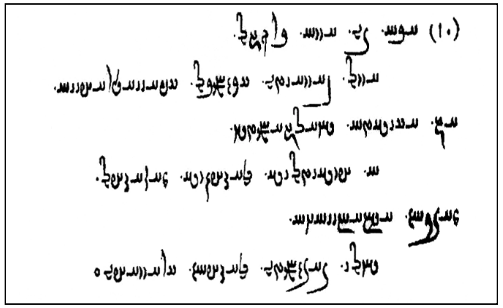

کۆپلەی دەیەم:

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنوسی کوردی:
١- ئەدا ٢- زی ٣ - ئەڤا ٤- دورڤەجو ٥- ئەڤو ٦- بەڤایتی ٧- سکەندوو ٨- سپەیەت ڕەهیا ٩- ئەت ١٠- ئەسیش تا ١١- یەئوجەنتە ١٢- ئا ١٣- هووشی توئیش ١٤- ڤەنگهەئووش ١٥- مەنەنگهو ١٦- مەزدائو ١٧- ئەشەخیا ١٨- چا ١٩- یوئی ٢٠- زەزەنتی ٢١- ڤەنگهائو ٢٢- سرە ڤەهی.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەوکات ٢- چونکە ٣- وەک ٤- درۆ ٥- هات ٦- خوار ٧- شکست ٨- نابوودی ٩- ئێستە ١٠- ئاواتەکان ١١- بناسن ١٢- بە١٣- شوێنی چاک ١٤- پاک و خاوێن ١٥- ئەندێشە ١٦- مەزدا ١٧- ڕاستەقینە ١٨- وە ١٩- ئەوانە ٢٠- ناسراون ٢١- بەخۆش ٢٢- ناو بوون.

واتای گشتی: ئەو کاتەی کە درۆ تووشی شکست و نابوودی هات ئەوانەی کە بەناوی چاک ناسراون دەگەنە ئاوات و ئارەزووەکانی خۆیان و دەگەنە جێ و شوێنی چاک لە لای مەزدا و جیهانی ئەشە.

کۆپلەی یازدەهەم

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

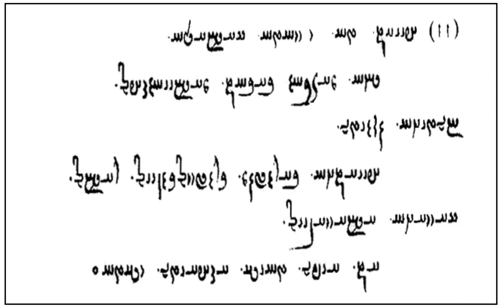

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنوسی کوردی:

١- هیەت ٢- تا ٣- ئوورڤاتا ٤- سەشەتا ٥- یا ٦- مەزدائو ٧- دەدەئەت ٨- مەشیائو ئەنگهو ٩- خڤیتی ١٠- چا ١١- ئەنەئیتی ١٢- هەئەیت ١٣- چا ١٤- دەرگەم ١٥- دەرەگڤەئودبیو ١٦- ڕەشوو ١٧- سەڤە ١٨- چا ١٩- ئەشەڤەبیو ٢٠- ئەت ٢١- ئائیپی ٢٢- تائیش ٢٣- ئەنگهەئەیتی ٢٤- ئووشتا.

واتای وشە بەوشە: ١- هەرکات ٢- ئەم ٣- ئایینە ٤- بناسن ٥- کە ٦- مەزدا ٧- هێنانە دی ٨- ئەی خەڵکینە ٩- شادی ١٠- وە١١- ڕەنج ١٢- واتە ١٣- وە ١٤- هەتایی ١٥- بۆ شوێنکەوتوانی درۆ ١٦- سزا ١٧- سوود ١٨- وە ١٩- بۆ شوێنکەوتوانی ڕاستی ٢٠- ئەنجا ٢١- بەڕاستی ٢٢- لە سایەیدا ٢٣- دەگەنە ڕاستەقینە ٢٤- شادمانی.

واتای گشتی: ئەی خەڵکینە، هەرکات فەلسەفەی شادی و ڕەنجتان ناسی کە لە ئایینی ئاهوورادا هاتووە و زانیتان کە بەدکاران سزا دەدرێن و چاکە خوازان ڕزگار و بەختیار دەبن بێشک لە سایەی ئەم ناسینەدا دەگەنە سەربەستی و بەختیاری.

یەسنا، هاتی ٣١

کۆپلەی یەکەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

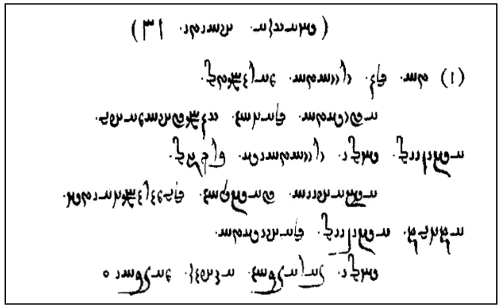

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- تا ٢- ڤە ٣- ئورڤاتا ٤- مەرەنتو ٥- ئەگوشتا ٦- ڤەچەئو ٧- سەنگها مەهی ٨- ئەئا ئەیبیو ٩- پوئی ١٠- ئورڤاتائیش١١- دروجۆ ١٢- ئەشەهیا ١٣- گەئێتائۆ ١٤- ڤی مەرەنچەئیت ١٥- ئەت ١٦- چیەت ١٧- ئائەئەیبیو ١٨- ڤەهیشتا ١٩- یوئی ٢٠- زەرەزدائۆ ٢١- ئەنگهەن ٢٢- مەزدائی.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەم ٢- بە ٣- ڕاهێنانە ٤- زانیاریخوازان ٥- نەبیستراو ٦- قسەی ٧- ئاشکرا دەکەم ٨- لەبۆ ٩- ئەوانەی ١٠- بەهۆی ڕاهێنانەکان ١١- درۆ ١٢- ڕاستی ١٣- جیهان ١٤- وێران بکەن ١٥- بەڵام ١٦- بێشک ١٧- بۆ ئەوان ١٨- باشترین ١٩- کە ٢٠- دڵدار ٢١- هەنە ٢٢- مەزدا.

واتای گشتی: ئەی خوازیارانی زانست، وانە و قسەیەکتان پێ دەڵێم کە پێشتر نەبیستراوە، بێ شک ئەم ڕاهێنانە بۆ شوێنکەوتووانی درۆ کە جیهان وێران دەکەن ناخۆشە و بۆ ئەویندارانی مەزداش خۆش و شیرینە.

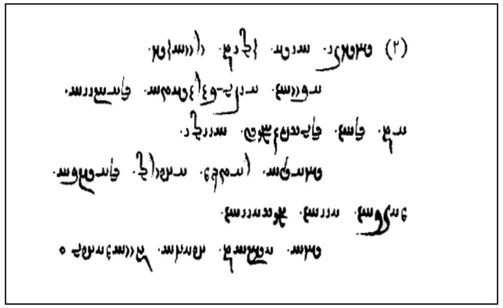

کۆپلەی دووەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- یەزی ٢- ئائیش ٣- نەڤەئیت ٤- ئورڤان ٥- ئەدڤائۆ ٦- ئەئیبی ٧- دەرەشتا ٨- ڤەخیائو ٩- ئەت ١٠- ڤائۆ١١- ڤەیەسپەنگە ١٢- ئاییوئی ١٣- یەتا ١٤- ڕەتووم ١٥- ئەهورو ١٦- ڤەئێدا ١٧- مەزدائۆ ١٨- ئەیائۆ ١٩- ئانسیائۆ ٢٠- یا ٢١- ئەشەئەت ٢٢- هەچا ٢٣- جڤامەهی.

واتای وشە بەوشە: ١- چونکە ٢- بۆئەم ئاڵۆزییانە ٣- نییە ٤- هەڵبژاردن ٥- ڕێگای ٦- بەدی ٧- ناکرێ ٨- باشتر ٩- بۆیە ١٠- ئێوە ١١- دێم بۆ ١٢- لاتان ١٣- چوون ١٤- مامۆستایەک ١٥- ئەهوورا ١٦- ناردوویەتی ١٧- مەزدا ١٨- بۆ هەردوو ١٩- دەستە ٢٠- تا ٢١- ڕاستی ٢٢- لە ڕووی ٢٣- بژین.

واتای گشتی: لەبەر ئەوەی بەهۆی درۆبازانەوە ڕێگای چاکتر بۆ هەڵبژاردن بەدی ناکرێت من وەک پێشەوایەک کە ئەهوورا دیاریی کردووە بۆ هەردوو دەستەکە بەرەو لاتان دێم تا پێکەوە فێر ببین بەپەیڕەوی لە ئەشە بژین و دیترانیش فێر بکەین.

کۆپلەی سێیەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

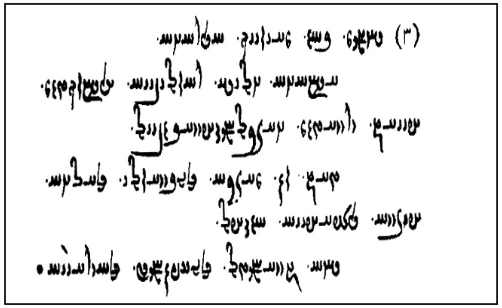

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- یام ٢- دائۆ ٣- مەئینیو ٤- ئاتەراچا ٥- ئەشا ٦- چا ٧- چوئیش ٨- ڕانویی بیا ٩- خشنە ئوتەم ١٠- هیەت ١١- ئورڤەتەم ١٢- چزدڤەنگهوەدەبیو ١٣- تەت ١٤- نە ١٥- مەزدا ١٦- ڤیدوەنوئی ١٧- ڤەئوچا ١٨- هیەزوا ١٩- تەڤەهیا ٢٠- ئائوئەنگهو ٢١- یا ٢٢- جڤەنتو ٢٣- ڤەیەسپەنگ ٢٤- ڤائورەیا.

واتای وشە بەوشە: ١- چی ٢- دەبەخشی ٣- ڕۆحی ٤- ئاگر ٥- ئەشا ٦- وە ٧- بەڵێنت داوە ٨- بەهەردوودەستە ٩- خۆشبەختییەک ١٠- کامە١١- یاسا ١٢- بۆ زانایان ١٣- ئەوە ١٤- من ١٥- مەزدا ١٦- بۆ زانایی ١٧- دەربخە ١٨- بەقسە ١٩- خۆت ٢٠- دەم و زمان ٢١- تا ٢٢- زیندوان ٢٣- هەموو بۆ لای ڕاست ٢٤- ڕابکێشم.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، بەقسەی خۆت و زمانی خۆت ئاگام بکەوە کە چی دەبەخشی بەهەرکام لەو دوو دەستەیە؟ ئەو یاسایەی بۆ زانایان دانراوە چییە؟ پێم بڵێ، تا منیش بتوانم هەموو خەڵکی بەرەو ئایینی تۆ ڕێنموونی بکەم.

کۆپلەی چوارەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

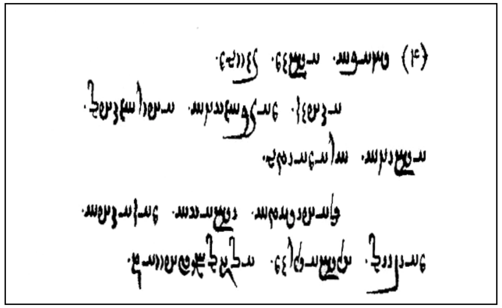

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- یەدا ٢- ئەشێم ٣- زەڤیم ٤- ئەنگهەن ٥- مەزدا ٦- ڤەسەچا ٧- ئەهورا ئوئەنگەهو ٨- ئەشی ٩- چا ١٠- ئارمەئیتی ١١- ڤەهیشتا ١٢- ئیشەسا ١٣- مەنەنگها ١٤- مەئاییبیو ١٥- خشەترەم ١٦- ئەئوجڤەنگهەڤەت ١٧- یەهیا ١٨- ڤەرێدا ١٩- ڤەنەئیما ٢٠- درووجەم.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەو کاتە ٢- لە سای ئەشا ٣- داواکاری ٤- بتانەوێ ٥- مەزدا ٦- ئەی ٧- ئەهورای مەزن و فریشتەکان ٨- پاک ٩- وە ١٠- ئارمەیتی ١١- باشترین ١٢- ئارەزوو ١٣- ئەندێشە ١٤- بۆ خۆمان ١٥- هێز ١٦- خاوەن دەسەڵات ١٧- تاوەکو ١٨- زۆر ١٩- سەرکەوین ٢٠- بەسەر درۆدا.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، ئەی ئەهوورابییان، ئەگەر وڵامی خواستمان بدەنەوە دەخوازین لە سایەی ئەشە و ئارمەیتی و سرشتی چاک و سەروەریی ڕاستەقینەدا بژین تا بەگەشەی ئەوانەوە سەرکەوین بەسەر درۆخوازاندا.

کۆپلەی پێنجەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

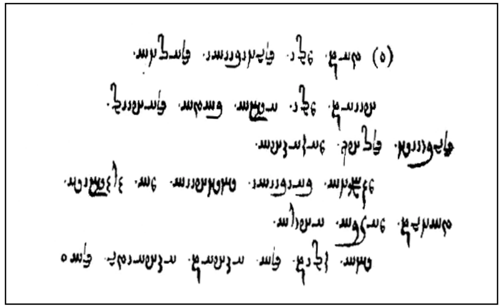

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەت ٢- مەوئی ٣- ڤیچی دیایی ٤- ڤەئوچا ٥- هیەت ٦- مووئی ٧- ئەشا ٨- داتا ٩- ڤەهیو ١٠- ڤیدۆی ١١- ڤەهوو ١٢- مەنەنگها ١٣- مەنە ١٤- چا ١٥- دەئیدیائی ١٦- یەهیا ١٧- ما ١٨- ئەرەشیش ١٩- تاچیت ٢٠- مەزدا ٢١- ئەهورا ٢٢- یا ٢٣- نوئیت ٢٤- ڤەتا ٢٥- ئەنگهەت ٢٦- ئەنگهەئەیتی ٢٧- ڤەئا.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەیدوون[٧١] ٢- من ٣- تا هەڵبژێرم ٤- پێم بڵێ ٥- ئەوەی ٦- بۆمن ٧- ڕاستی ٨- لە ئایینی ٩- باشتر ١٠- تابزانم ١١- بەهۆی ١٢- ئەندێشە ١٣- شادی ١٤- وە ١٥- بکەم ١٦- لەوەی ١٧- من ١٨- پاداشت ١٩- لەمانە هەمووی ٢٠وە ٢١- ئەی مەزدا ئەهورا ٢٢- تا ٢٣- ناکرێ ٢٤- تەنانەت ٢٥- ببێ ٢٦- دەبێت ٢٧- یانخود.

واتای گشتی: من ئاگا بکەرەوە لەوەی ڕووی داوە یا ڕوودەدات تا لە سایەی یاسای ئەشەدا باشترین ڕێگا هەڵبژێرم و وابێت کە بەو پاداشتەش کە پێم دەبەخشی شاد و بەختیار ببم.

کۆپلەی شەشەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

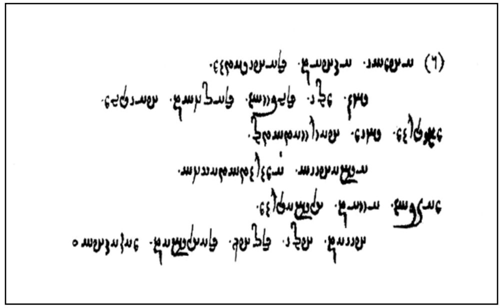

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەهمایی ٢- ئەنگهەت ٣- ڤەهیشتەم ٤- یە ٥- مووئی ٦- ڤیدڤائۆ ٧- ڤەئوچەت ٨- هەئیتیم ٩- مانترەم ١٠- یەیەم ١١- هەئورڤەتائو ١٢- ئەشەهیا ١٣- ئەمەرەتاتەس ١٤- چا ١٥- مەزدائو ١٦- ئەڤەت ١٧- خشەترەم ١٨- هیەت ١٩- هەڤەئی ٢٠- ڤەهوو ٢١- ڤەخشەت ٢٢- مەنەنگها.

واتای وشە بەوشە: ١- بۆتۆ ٢- دەبێ ٣- باشترین ٤- ئەوە ٥- بەمن ٦- زانایی ٧- ئاشکرا

بکات ٨- ئایینی ڕاست ٩- کەلامی پیرۆز ١٠- کە ١١- کامڵ بوون ١٢- پاکی ١٣- جاویدانی ١٤- وە ١٥- مەزدا ١٦- ئاوا ١٧- هێزی ١٨- ئەو ١٩- لەودا ٢٠- پاک ٢١- زیاد بوون ٢٢- ئەندێشە.

واتای گشتی: باشترین پاداشت بۆ زانایەکە کە مەنسەرە (کەلامی پیرۆز)و ئایینی ڕاستی پەرە پێ بدات و خەڵک لە سایەی ئەشەدا ڕێنموونی بکات بۆ کامڵبوون و جاویدانی. بێشک ئاوا کەسێک لە هێزی ئاهوورایی بەهرە دەبات کە هەردەم لە زیادبووندایە.

کۆپلەی حەوتەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

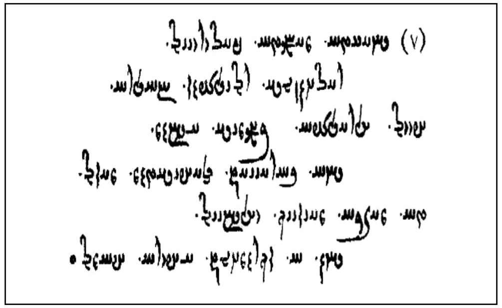

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- یەسنا ٢- مەنتا ٣- پەئوئورڤەیو ٤- ڕەئوچەبیش ٥- ڕوئیتڤەن ٦- خڤاترا ٧- هەڤوو ٨- خەرەتڤا ٩- دانمیش ١٠- ئەشێم ١١- یا ١٢- دارەیەت ١٣- ڤەهیشتەم ١٤- مەنوو ١٥- تا ١٦- مەزدا ١٧- مەئینیو ١٨- ئوخەشیو ١٩- یە ٢٠- ئا ٢١- نووردەم ٢٢- چیت ٢٣- ئەهوورا ٢٤- هاموو.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەوەیکە ٢- بیرمەند ٣- یەکەمین ٤- بەهۆی ڕووناکی ٥- دەدرۆشێت ٦- ڕووناکیی ٧- خۆی ٨- بەخیرەت ٩- خولقێنەر ١٠- یاسا ١١- بەو ١٢- پشتیوان ١٣- باشترین ١٤- فکر ١٥- ئەو ١٦- مەزدا ١٧- بەهێزی مینوویی ١٨- لەسەرووی ١٩- کە ٢٠- تا ٢١- ئێستە ٢٢- هەروا ٢٣- ئەی ئەهوورا ٢٤- وەک یەکە.

واتای گشتی: ئەو(مەزدا) یەکەم کەسی بیرمەندە کە جیهان بەنووری ئەو درەوشایەوە، ئەوە کە بەزانایی خۆی ئەشەی داهێنا تا پشتیوانی باشترین ئەندێشە بێت. ئەی ئەهوورا، تۆ هەر ئەوەی کە پێشتریش بوویت، بەڕۆحی خۆت ئەو ڕووناکییە زۆرتر بکە.

کۆپلەی هەشتەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

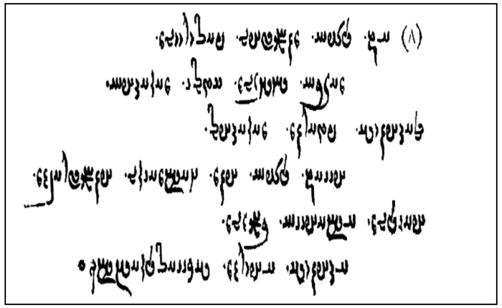

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەت ٢- ئەڤەتا ٣- مەنگهی ٤- پەئو ئورڤیم ٥- مەزدا ٦- یەزوم ٧- ستوویی

٨- مەنەنگها ٩- ڤەنگهەئوش ١٠- پەتەرێم ١١- مەنەنگهو ١٢- هیەت ١٣- تەڤەئتا ١٤- هەمە١٥- چەشمەئینی ١٦- هەن ١٧- گرەبەم ١٨- هەئەیتیم ١٩- ئەشەهیا ٢٠- دەئەنەمێم ٢١- ئەنگهەئووش ٢٢- ئەهوورەم ٢٣- شیەئوتنە ئەشوو.

واتای وشە بەوشە: ١- کاتێ ٢- تۆم ٣- ناسی ٤- یەکەمین ٥- ئەی مەزدا ٦- دوایین ٧- کەسیت ٨- لە ئەندێشەدا ٩- پاک ١٠- باوک ١١- ئەندێشە ١٢- ئەنجا ١٣- تۆ ١٤- خود ١٥- لە چاواندا ١٦- زانیم ١٧- کەتۆی ١٨- ڕاستەقینە ١٩- ئەشا ٢٠- بەدیهێنەر ٢١- جیهانییان ٢٢- داوەر ٢٣- کرداری چاک.

واتای گشتی: ئەوکاتەی کە لە ئەندێشەی خۆمدا تۆم وەک سەرەتا و سەرەنجامی (بوون) ناسی بەچاوی دڵ دیتم کە هەرتۆی سەرچاوەی سرشتی چاک و تۆی کە ئەشەت بەدی هێناوە و داوەری دادپەروەری کردارەکانی مرۆڤیت.

کۆپلەی نۆیەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

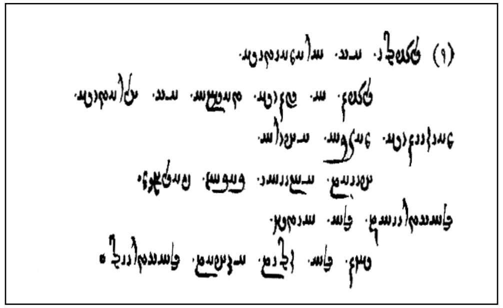

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- تەڤەڤائی ٢- ئەس ٣- ئارمەئەیتیش ٤- تەڤە ٥- ئا ٦- گەئووش ٧- تەشا ٨- ئەس ٩- خەرەتووش ١٠- مەئینیئووش ١١- مەزدا ١٢- ئەهوورا ١٣- هیەت ١٤- ئەخیائی ١٥- دەدائو ١٦- پەتام ١٧ات ڤاسترەیات ١٨- ڤا ١٩- ئائەیت ٢٠- یە ٢١- ڤا ٢٢- نوئیت ٢٣- ئەنگهەت ٢٤- ڤاسترەیوو.

واتای وشە بەوشە: ١- هیی تۆ ٢- بوو ٣- ئارمەیتی ٤- هی تۆ ٥- هەم ٦- جیهان ٧- سڵاو ٨- بوو ٩- خیرەت ١٠- مینوویی ١١-وە ١٢- ئەی مەزدائەهوورا ١٣- چونکە ١٤- بەو ١٥- داوەتە ١٦- ڕێگا ١٧- لە پێشەوا ١٨- هەتا ١٩- دووربێ ٢٠- کە ٢١- یا ٢٢- هیچ کات ٢٣- نەبووە ٢٤- ڕابەر.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، ئارمەیتی و پاشایەتی تا هەتایی هەر هی تۆیە تۆ سەربەستیت بەخشی بەمرۆڤ لە هەڵبژاردنی ڕێگادا کە بەخواستی خۆی ڕێبازی ڕابەری ڕاستەقینە بگرێتەبەر یانخود هی ڕابەری درۆزن.

کۆپلەی دەیەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

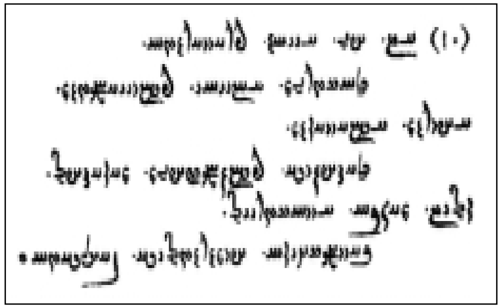

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- ئەت ٢- هی ٣- ئەیائو ٤- فرەوەرێتا ٥- واسترەیەم ٦- ئەخیائی ٧- فشویەنتەم ٨- ئەهورەم ٩- ئەشەڤەنەم ١٠- وەنگهەئووش ١١- فشەنگ هیم ١٢- مەنەنگهو ١٣- نوئیت ١٤- مەزدا ١٥- ئەڤاستریو ١٦- دڤانس ١٧- چینا ١٨- هومەرەتوئیش ١٩- بەخشتا.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەنجا ٢- ئەو ٣- لە نێوانیاندا ٤- هەڵی بژارد ٥- یەساوڵ ٦- شوان ٧- بۆ خۆیشی ٨- سەروەرێکی ٩- دروستکار ١٠- پاک ١١- گەشە دەر ١٢- ئەندێشە ١٣- هیچ کات ١٤- مەزدا ١٥- رابەری درۆیین ١٦- پاکی نواندن ١٧- لەگەڵ ١٨- لە بیرەوەریی چاک ١٩- بەهرەی نەبوو.

واتای گشتی: مرۆڤ دەبێ لە نێوان ئەو دووانەدا رابەرێکی پاک و راستکردار هەڵبژێرێت کە ئەندێشەی چاک گەشە پێ بدات و پشتیوانێکی راستەقینە بێت رابەری فریودەر کە خۆی پاک بنوێنێ هەرگیز ناتوانێ نوێنەری تۆ بێت.

کۆپلەی یازدەهەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

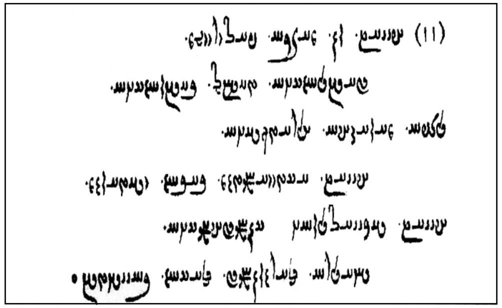

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- هیەت ٢- نە ٣- مەزدا ٤- پەئوئورڤیم ٥- گەئیتاوس ٦- چا ٧- تەشوو ٨- دەئینائووس ٩- چا ١٠- تەڤا ١١- مەنەنگها ١٢- خرەتووش ١٣- چا ١٤- چا ١٥- هیەت ١٦- ئەستووەنتەم ١٧- دەدائو ١٨- ئوشتەنەم ١٩- هیەت ٢٠- شیەئوتەنا ٢١- چا ٢٢- سەنگهانس ٢٣- چا ٢٤- یەترا ٢٥- ڤەرەنەنگ ٢٦- ڤەسائو ٢٧- دایەتە.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەوکاتەی ٢- بۆمان ٣- ئەی مەزدا ٤- لە سەرەتادا ٥- لاشەکان ٦- وە ٧- ئەفراندن ٨- رۆحەکان ٩- وە ١٠- خۆت ١١- ئەندێشە ١٢- ئاوەز ١٣- وە ١٤- ئەوکاتە ١٥- بۆلەش ١٦- بەخشیت ١٧- گیان ١٨- ئەوکاتە ١٩- هێزی کار ٢٠- وە ٢١- کەلامی رێپیشاندەر ٢٢- وە ٢٣- تاهەرکەس ٢٤- ئایینی ٢٥- دڵخواز ٢٦- پەسند بکات.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، کاتێ کە لە سەرەتا رۆح و لاشەی ئێمەت بەدی هێنا و لەسای ئەندێشەی خۆت ئاوەزت پێ بەخشین و هێزی کار و زمانی رابەریت پێ داین فێرت کردین تا هەرکەس بەسەربەستی ئایین و بیروبڕوای دڵخوازی خۆمان هەڵبژێرین(٧٢).

کۆپلەی دوازدەهەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

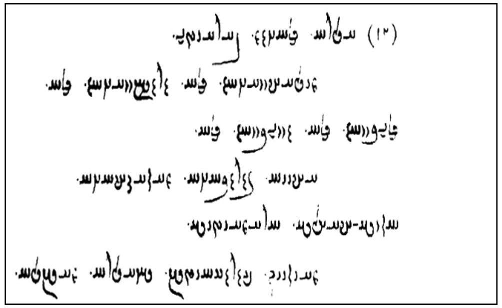

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- ئەترا ٢- ڤاچەم ٣- بەرەئەیتی ٤- میتە ٥- ڤەچائو ٦- ڤە ٧- ئەرەش ٨- ڤەچائو ٩- ڤە ١٠- ویدڤەئو ١١- ڤە ١٢- ئەویدڤەئو ١٣- ڤە ١٤- ئەهیا ١٥- زەرەدا ١٦- چا ١٧- مەنەنگها ١٨- چا ١٩- ئانووش ٢٠- هەخشە ٢١- ئارمەئەیتی ٢٢- مەئینیو ٢٣- پەرەسائەیت ٢٤- یەترا ٢٥- مەئەتا.

واتای وشە بەوشە: ١- لەوکاتەدا ٢- دەنگ ٣- هەڵدەبڕی ٤- درۆ ٥- بێژ ٦- چ ٧- راست ٨- بێژ ٩- چ ١٠- زانا ١١- چ ١٢- نەزان ١٣- چ ١٤- هەرکام ١٥- بەدڵ ١٦- وە ١٧- ئەندێشە ١٨- وە ١٩- لەپاڵ ٢٠- وەستاوە ٢١- ئارمەیتی ٢٢- رۆح ٢٣- دەپرسێت ٢٤- هەرکوێ ٢٥- شک هەبێت.

واتای گشتی: لەو کاتەدا چ درۆباز و چ راستگۆ، چ زانا و چ نەزان، هەر کەس هەر بڕوایەکی هەبێت دەری دەبڕێ، هەر کاتێکیش شک و گومان هاتەپێش، ئارمەیتی رێگای رۆح و ئاوەز روون دەکاتەوە و رێنوێنی دەکات.

کۆپلەی سێزدەهەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

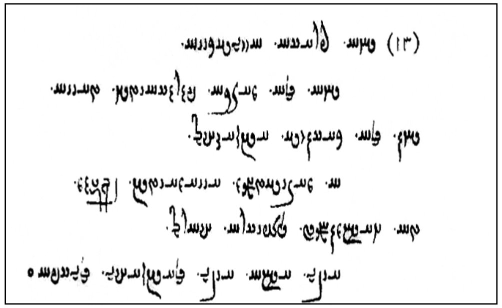

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- یا ٢- فرەسا ٣- ئاڤیشیا ٤- یا ٥- ڤە ٦- مەزد ٧- پەرەسائەیت ٨- تەیا ٩- یە ١٠- ڤە ١١- کەسەئوش ١٢- ئەئێنەنگەهو ١٣- ئا ١٤- مەزیەشتام ١٥- ئایەمەئیت ١٦- یووجەم ١٧- تەئا ١٨- چەشمەنگ ١٩- توویەسرا ٢٠- هارو ٢١- ئەئیبی ٢٢- ئەشا ٢٣- ئەئیبی ٢٤- ڤەئێنەهی ٢٥- ڤیسپا.

واتای وشە بەوشە: ١- کە ٢- پرسیارێک ٣- ئاشکرا ٤- کە ٥- یا ٦- مەزدا ٧- بپرسێت ٨- شاراوە ٩- کە ١٠- یا١١- بچووک ١٢- بۆ تاوانێک ١٣-ــە ١٤ - گەورەتر ١٥- هەڵبگرێت ١٦- سزای ١٧- ئەوە ١٨- بەچاو ١٩- تیژبین ٢٠- چاودێری ٢١- بەهۆی ٢٢- ئەشا ٢٣- بەدروستی ٢٤- دەبینی ٢٥- هەمووان.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، تۆ ئاگاداری فیکر و کردەوەی ئاشکرا و شاراوەیت. لەو کەسەش ئاگاداری کە بۆ تاوانێکی بچووک سزای دیوە و دەزانی کە تاوانەکەی پاک بۆتەوە. تۆ بەچاوی تیژبین هەمووان دەبینی و بەپێی یاسای ئەشە چاودێریی هەمووان دەکەیت.

کۆپلەی چواردەهەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

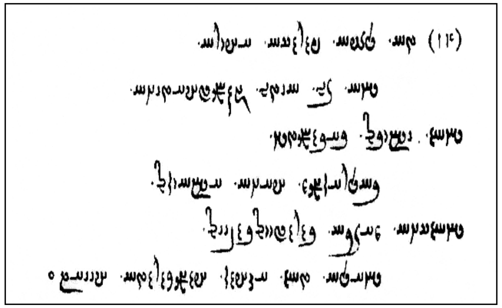

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- تا ٢- تەڤا ٣- پەرەسا ٤- ئەهوورا ٥- یا ٦- زی ٧- ئەئەیتی ٨- چنگهـەتی ٩- چا ١٠- یائو ١١- ئیشوودۆ ١٢- دەدەنتە ١٣- داترەنام ١٤- هەچا ١٥- ئەشـائونو ١٦- یائوش ١٧- چا ١٨- مـــەزدا ١٩- درەگڤودەبیو ٢٠- یەتا ٢١- تائو ٢٢- ئەنگهەن ٢٣- هەن کەرەتا ٢٤- هیەت.

واتای وشە بـەوشە: ١- ئەمـانە ٢- لەتۆ ٣- دەپرسم ٤- ئەهوورا ٥- چۆن ٦- بەدروستی ٧- بووە ٨- دەبێت ٩- وە ١٠- چی ١١- پاداشت ١٢- دەدرێ ١٣- لەدەفـــتـــەری ژیان ١٤- لە ١٥- پیـاوچاکـان ١٦- چی ١٧- وە ١٨- مـەزدا ١٩- درۆبازان ٢٠- چۆن ٢١- ئەمـانە ٢٢- دەکـرێ ٢٣- دەبەسترێت ٢٤- کاتێک.

واتای گـشـتی: ئەمـانە لە تۆ دەپرسم ئەی مـەزدا، پێم بڵێ چی ڕووی داوە و چی ڕوودەدات لە نامـەی تەمەنی چاکەخوازان و درۆبازاندا، چ پاداشت و سزایەک دیاری کراوە، هەمـوو ئەمـانە لە دوارۆژدا چۆن و بەچی دەبن؟.

کۆپلەی پازدەهەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

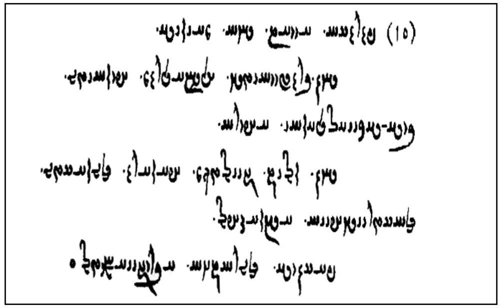

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- پەرەسا ٢- ئەڤەت ٣- یا ٤- مـەئینیش ٥- یە ٦- درەگـڤـەئەیت ٧- خشـەترەم ٨-

هونائەیتی ٩- دەڤەش ١٠- شـیـڤـەتنائی ١١- ئەهوورائی ١٢- نەڤـەئەیت ١٣- ژیۆتووم ١٤- هەنەرە ١٥- ڤینەستی ١٦- ڤاستریەهیا ١٧- ئەئێنەنگەهو ١٨- پەسەئووش ١٩- ڤیرائەت ٢٠- چا ٢١- ئەدروج یەنتوو.

واتای وشە بەوشە: ١- دەپرسم ٢- لەمە ٣- چییە ٤- سزا ٥- کەسێک ٦- درۆزنی ٧- هێزی ٨- زۆر بکات ٩- بەدکـار ١٠- کـردەوەی ١١- ئەهوورا - کـە ١٢- هیچ ١٣- لە ژیاندا١٤- هونەرێک ١٥- نادۆزێتەوە ١٦- شوان ١٧- جیاکردنەوە ١٨- لە ڕان ١٩- جەماوەر ٢٠- وە ٢١- دروستکار.

واتای گشتی: ئەوەش لە تۆ دەپرسم، سزای کەسێک کە یارمەتیی درۆبازان بدات چییە؟ ئەو کەسەی کە لە ژیانیدا هیچ هونەرێکی نییە جگە لە جیاکردنەوە و لێک دابڕینی جەماوەر لەگەڵ پێشەواکەیدا.

کۆپلەی شازدەهەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

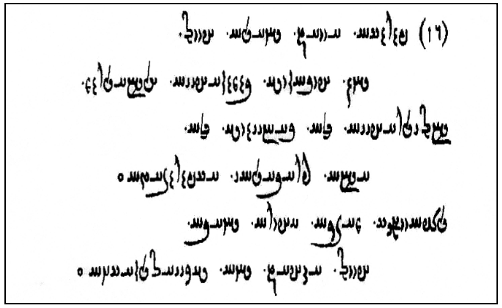

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- پەرەسا ٢- ئەڤەت ٣- یەتا ٤- هەڤوو ٥- یە ٦- هوودانووش ٧- دەمـانەهیـا ٨- خشەترەم ٩- شوئیت ڕەهیا ١٠- ڤە ١١- دەخی ئەئووش ١٢- ڤـە ١٣- ئەشـا ١٤- فرەدەتائی ١٥- ئەسپەرەزەتا ١٦- تڤاڤەنس ١٧- مەزدائەهوورا ١٨- یەدەتا ١٩- هەڤوو ٢٠- ئەنگهەت ٢١- یا ٢٢- شیڤەتنەس ٢٣- چا.

واتای وشە بەوشە: ١- دەپرسم ٢- ئەمە ٣- هەرکات ٤- کەسێک ٥- کە ٦- بیرچاک ٧- ماڵ ٨- هێزی ٩- یان شار ١٠- یا ١١- وڵات ١٢- یا ١٣- ڕاستی ١٤- پێشکەوت ١٥- هەوڵ بدات ١٦- بەتۆگـەیشـتن ١٧- ئەی مـەزدائەهوورا ١٨- چ کـات ١٩- ئاوا ٢٠- دەکـرێت ٢١- کـام ٢٢- کـردەوە ٢٣- وە.

واتای گشـتی: ئەی یەزدان، لێت دەپرسم ئایا ئەگـەر کەسێکی چاکەخواز و ڕۆشنبیـر، بەئاگـایی هەوڵ بدات بۆ گـەشـەونەشـەی مـاڵ و شـار و وڵات بەوەسڵی تۆ شاد دەبێت؟

ئاوا کـەسێک چ کـات و بەچ شـێـوەیەک بەتۆ دەگات؟.

کۆپلەی حەڤدەهەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

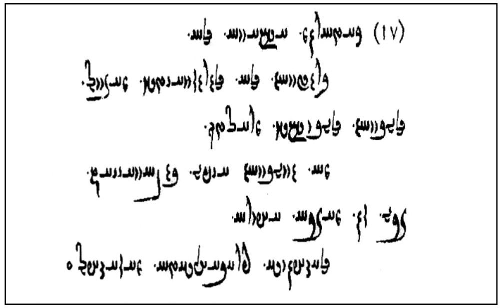

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- کەتارەم ٢- ئەشەڤا ٣- ڤە ٤- درەگڤائۆ ٥- ڤە ٦- ڤەرەنەڤەئیت ٧- مەزیو ٨- ڤیدڤائۆ ٩- ڤیدۆش ١٠- مەرەئوتو ١١- ما ١٢- ئەویدڤائۆ ١٣- ئەئیبی ١٤- دەباڤەیەت ١٥- زدی ١٦- نە ١٧- مەزدا ئەهوورا ١٨- ڤەنگهەئووش ١٩- فرەدەخشتا ٢٠- مەنەنگهو.

واتای وشە بەوشە: ١- کامەیان ٢- دروستکار ٣- یا ٤- بەدکار ٥- یا ٦- هەڵدەبژێرێت ٧- باشترین ٨- زانا ٩- بەئاوەز ١٠- ئاگادار بکاتەوە ١١- نەوەک ١٢- نەزان ١٣- گومڕا ١٤- بکات ١٥- ببێ ١٦- بۆ ١٧- ئەی مەزدائەهوورا ١٨- پاک ١٩- دەربخات ٢٠- ئەندێشە.

واتای گشتی: کام لەو دوو کەسە (دروستکار یا بەدکار) باشترین ڕێگای گرتۆتە بەر؟ زانا دەبێ نەزانەکان ئاگادار بکاتەوە نەوەک نەزانێک دەست بکاتە فریودان. ئەی مەزدا، دەبا ئەندێشەی چاک ئاشکرا ببێت و ڕێگامان پیشان بدات.

کۆپلەی هەژدەیەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

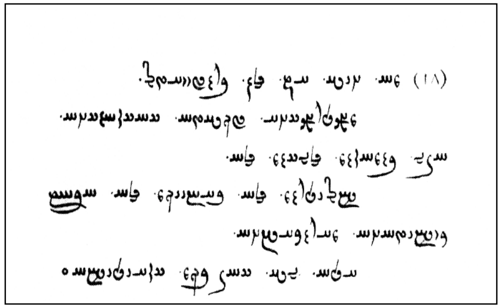

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- ما ٢- چیش ٣- ئەت ٤- ڤە ٥- درەگڤەتۆ ٦- مانترانس ٧- چا ٨- گۆشەتا ٩- ساسنائوس ١٠- چا ١١- ئازی ١٢- دەمانەم ١٣- ڤیسەم ١٤- ڤا ١٥- شەڤەئیترەم ١٦- ڤا ١٧- دەخیڤەم ١٨- ڤا ١٩- ئادات ٢٠- دوشیتا ٢١- چا ٢٢- مەرەکە ٢٣- ئەچا ٢٤- ئەتا ٢٥- ئیش ٢٦- سازدووم ٢٧- سنەئەیتێشا.

واتای وشە بەوشە: ١- هیچ ٢- کەس ٣- پاش ٤- ئێوە ٥- درۆباز ٦- بەقسەی ٧- وە ٨- گوێ بدات ٩- ڕاهێنانەکان ١٠- وە ١١- چونکە ١٢- بۆ ماڵ ١٣- گوند ١٤- وە ١٥- شار ١٦- وە ١٧- وڵات ١٨- وە ١٩- دەدات ٢٠- وێرانی ٢١- وە ٢٢- مەرگ ٢٣- تەنانەت ٢٤- پاش ٢٥- لە بەرامبەردا ٢٦- بوەستێت ٢٧- بەچەکی ڕاستی.

واتای گشتی: نابێ هیچ کەس گوێ بداتە قسەی بەدکاری درۆباز کە گوند و شار و وڵات وێران دەکات و مەرگ دەبارێنێ. دەبێ هەموومان بەچەکی زانست و ڕاستی لەگەڵ بەدکاراندا بەربەرەکانێ بکەین.

کۆپلەی نۆزدەهەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

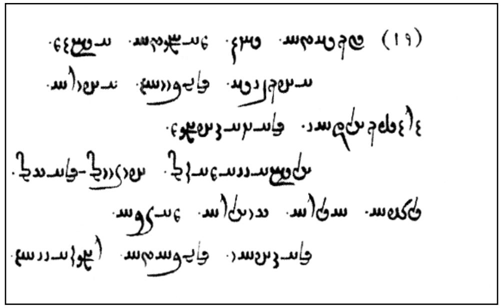

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- گەڤەشتا ٢- یە ٣- مەنتا ٤- ئەشێم ٥- ئەهووم ٦- بیش ٧- ڤیدڤائۆ ٨- ئەهوورا ٩- ئەرەژوخزائی ١٠- ڤەچەنگهام ١١- خشەیەمنو ١٢- هیزڤو ١٣- ڤەسوو ١٤- تەڤا ١٥- ئاترا ١٦- سووخرا ١٧- مەزدا ١٨- ڤەنگهائۆ ١٩- ڤیداتە ٢٠- ڕان نەیائۆ.

واتای وشە بەوشە: ١- گوێ بگرن ٢- بەوەی ٣- بیردەکاتەوە ٤- ڕاستی ٥- چیان ٦- دەرمان ٧- زانایەک ٨- ئەهوورا ٩- ڕاستەقینە ١٠- لە قسەدا ١١- بەتوانا ١٢- کەلامی ١٣- ڕۆشن ١٤- تۆ ١٥- ئاگر ١٦- ڕووناک ١٧- مەزدا ١٨- چارەنووس ١٩- دیاری ٢٠- هەردوو دەستە.

واتای گشتی: گوێ بۆ کەسێک ڕادێرن کە بەڕاستی و پاکی بیر بکاتەوە، ئەو زانایەی کە قسەکانی چارەسازی ژیانن و لە قسەکردندا بەتوانایە. ئەی مەزدا، لە سایەی ئەشەدا جێگای هەردوو گرووپ دیاری بکە.

کۆپلەی بیستەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

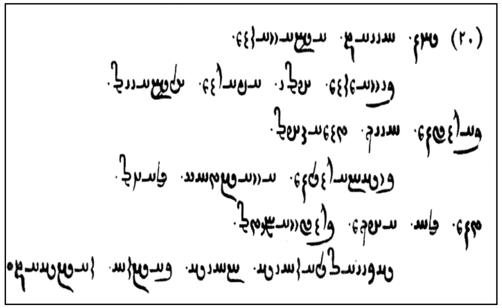

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- یە ٢- ئایەت ٣- ئەشەڤەنەم ٤- دیڤەمەنەم ٥- هەڤوئی ٦- ئەپەرەم ٧- خشەیوو ٨- درەگەم ٩- ئایوو ١٠- تەمەنگهوو ١١- دووش ١٢- خڤەرەتەم ١٣- ئەڤەئێتاس ١٤- ڤەچڤە ١٥- تەمە ١٦- ڤا ١٧- ئەهووەم ١٨- درەگڤەتوو ١٩- شیڤەتنائیش ٢٠- خڤائیش ٢١- دەئێنا ٢٢- نەئێشەت.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەوەی ٢- دێت ٣- بەرەوپاکی ٤- ڕووناکی ٥- ئەو ٦- لە ئایندەدا ٧- شوێنی ٨- بەرز ٩- هەتایی ١٠- تاریکی ١١- شاراوە ١٢- ڕۆشنایی ١٣- داخ - ئەفسووس ١٤- گوتن ١٥- ئاوا ١٦- بەڕاستی ١٧- ژیان ١٨- بەدکار ١٩- بەرەوکردەوە ٢٠- خۆیان ٢١- ویژدان ٢٢- دەکێشن.

واتای گشتی: شوێنی ئەو کەسەی کە بەرەو پاکی و ڕاستی دێت، ڕووناک و خۆش دەبێت و ئەوەش

دەکەوێتە دوای درۆ، لە تاریکاییدا بەهاوار و دریغ و ئەفسوسەوە دەژی. ئەوە سەرەنجامی بەدکارانە و درۆ و خراپەکارییەکەیان دەیانگەیەنێتە ئەو ئاکامە.

کۆپلەی بیست و یەکەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

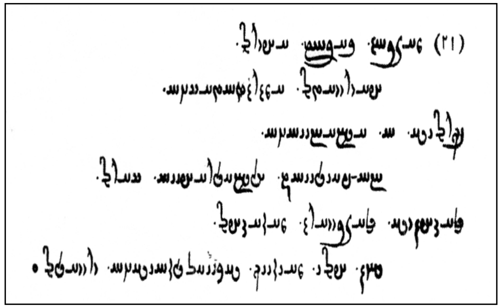

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- مەزدائو ٢- دەدەئەت ٣- ئەهوورو ٤- هەئورڤەتو ٥- ئەمەرەتاتس ٦- چا ٧- پورڤەئیش ٨- ئا ٩- ئەشەخیا ١٠- چا ١١- خڤاپەئیتیات ١٢- خشەترەهیا ١٣- سەرڤو ١٤- ڤەنگهەئووش ١٥- وەزدڤەرە ١٦- مەنەنگهو ١٧- یە ١٨- هەڤوئی ١٩- مەئینیو ٢٠- شیڤەتنەئیش ٢١- چا ٢٢- ئورڤەتۆ.

واتای وشە بەوشە: ١- مەزدا ٢- دەدات ٣- ئەهوورا ٤- تەواو ٥- تا هەتایی ٦- وە ٧- کامڵبوون ٨- بە٩- ئەشا ١٠- وە ١١- خۆی هێز ١٢- توانایی ١٣- ئیلهام١٤- ڤەهوومەن ١٥- پشتیوانی ١٦- ئەندێشە ١٧- بەوەی ١٨- بۆ ئەو ١٩- مینوو ٢٠- کردەوە ٢١- وە ٢٢- وەفادارە.

واتای گشتی: ئەهوورامەزدا لە ڕووی ئەقڵ و زانیاری و بەهێزی ئیلهام بەخشەوە توانایی و هێز و پاکی و ڕاستی و ئەندێشەی چاک بەو کەسانە دەبەخشێت کە لە ئەندێشە و کرداردا وەفادارن.

کۆپلەی بیست و دووەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

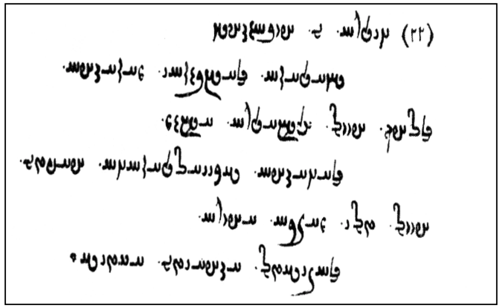

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- چیترا ٢- ئی ٣- هوودەڤەنگهە ٤- یەتەنا ٥- ڤەئێدەم نائی ٦- مەنەنگها ٧- ڤەهوو ٨- هەڤوو ٩- خشەترا ١٠- ئەشم ١١- ڤەچەنگها ١٢- شێڤەتنە ١٣- چا ١٤- هەپتی ١٥- هەڤوو ١٦- تەڤەئی ١٧- مەزدا ١٨- ئەهوورا ١٩- ڤازیشتوو ٢٠- ئەنگهەئەیتی ٢١- ئەستیش.

واتای وشە بەوشە: ١- دیارە ٢- ئەمانە ٣- بەکەسێکی زانا ٤- هەروا ٥- بەکەسێک ٦- ئەندێشە ٧- خواوەندی ٨- ئەوە ٩- هێز ١٠- ئەشا ١١- لە قسەدا ١٢- کردەوە ١٣- وە ١٤- پشتگری ١٥- ئەوە ١٦- بۆتۆ ١٧- ئەی مەزدا ١٨- ئەهوورا ١٩- شایستەترین ٢٠- دەبێت ٢١- پشتیوان.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، ئەو کەسەی کە وشیار و زانایە و بەزانایی خۆی ڕاستەڤینە دەناسێتەوە ئاگاداری یاسای ئەشایە و بەهێزی مینوویی پشتگری لە ڕاستی و پاکی دەکات. ئاوا کەسێک شایستەترین و وەفادارترینە بۆتۆ و دڵسۆزترینیشە بۆ خەڵک.

یەسنە هاتی ٣٢

کۆپلەی یەکەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

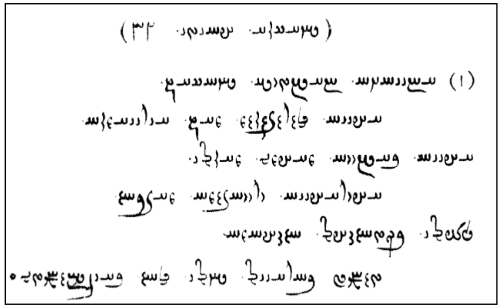

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- ئەخیا ٢- چا ٣- خڤائەتووش ٤- یاسەت ٥- ئەهیا ٦- ڤەرەزێنەم ٧- مەتە ٨- ئەئیریەمەنا ٩- ئەهیا ١٠- دەئەڤا ١١- ما ١٢- هەمووئی ١٣- مەنووئی ١٤- ئەهووورەهیا ١٥- ئوورڤازەما ١٦- مەزدا ١٧- تەڤوئی ١٨- دوتاڤەنگهوو ١٩- ئاڤەئەنگها ما ٢٠- تەنەک ٢١- دارەیوو ٢٢- یەڤەئی ٢٣- ڤائودەئی ٢٤- بیشەنتی.

واتای وشە بەوشە: ١- بەئەو ٢- وە ٣- خۆمان ٤- سوپاس ٥- بۆئەو ٦- هاوکار ٧- لەگەڵ ٨- دۆستان ٩- لەگەڵ ١٠- دێوەکان ١١- هەر ١٢- بەو ١٣- شێوە ١٤- بۆ ئەهوورا ١٥- گەورەترین ١٦- مەزدا ١٧- تۆ ١٨- وابین ١٩- هەبین ٢٠- ئەوان ٢١- بەرگری ٢٢- کەپێت ٢٣- دۆستایەتی ٢٤- دەکەن.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، خۆیش و دۆست و یارانم ڕوو لە تۆ دەکەن بۆ وەدەستهێنانی بەختیاری. ئەی دێوەکان، ئێوەش ڕوو لە ئەهوورا بکەن و لێی نزیک ببنەوە، ئێمە دەمانەوێ پەیامنێری تۆ بین و ناحەزەکانت لە خۆمان دووربکەینەوە و پێشیان پێ بگرین.

کۆپلەی دووهەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

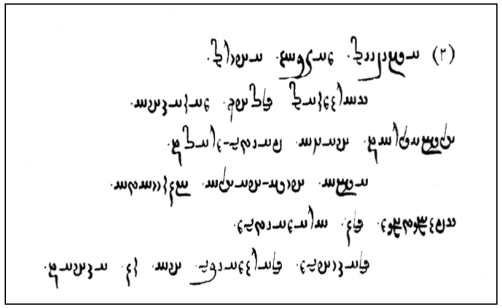

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- ئائەی بیوو ٢- مەزدا ئوئەهورو ٣- سارەمنو ٤- ڤەهوو ٥- مەنەنگها ٦- خشەترەئەت ٧- هەچا ٨- پەئیتی ٩- مرەئۆت ١٠- ئەشا١١- هوشە ١٢- هەخا ١٣- خڤەنڤاتا ١٤- سپەنتام ١٥- ڤە

١٦- ئارمەئەیتیم ١٧- ڤەنگڤەهیم ١٨- ڤەرەمەئەیدی ١٩- ها ٢٠- نە ٢١- ئەنگهەت.

واتای وشە بەوشە: ١- بەمانە ٢- مەزدا ئەهوورا ٣- سەروەری ٤- چاک ٥- ئەندێشە ٦- هێز ٧- لەبەر ٨- ولام ٩- دایەوە ١٠- ئەشا١١- باش ١٢- دۆست ١٣- ڕووناک ١٤- پیرۆزە١٥- ـە ١٦- ئارمەیتی ١٧- پاک و ڕاست ١٨- هەڵمان بژارد ١٩- با ٢٠- هی ئێمە ٢١- بێت.

واتای گشتی: ئەهوورا مەزدای خاوەن ئەندێشەی چاک وڵامی دانەوە: ئارمەیتیی پرشنگدار و دۆستی ئەشام بۆ ئێوە هەڵبژاردووە هەوڵ بدەن کە هەمیشە هی خۆتان بێت و لە دەستی نەدەن.

کۆپلەی سێیەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

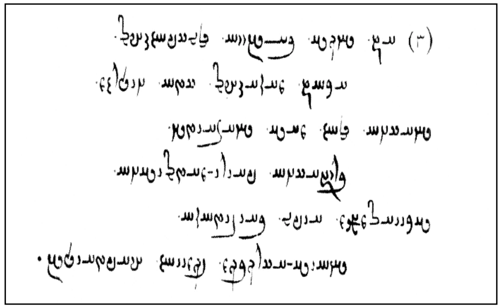

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- ئەت ٢- یووش ٣- دەڤـــەئا[٧٣] ٤- ویسپائوئەنگەهوو ٥- ئەکات ٦- مەنەنگهو ٧- سەتا ٨- چیترەم ٩- یەسە ١٠- چا ١١- ڤائۆ ١٢- مەش ١٣- یەزەئەیت ١٤- دورڤەجەس ١٥- چا ١٦- پەئیری ١٧- مەتوئیش ١٨- چا ١٩- شیە ئومام ٢٠- ئەئەیپی ٢١- دەئای بی تانا ٢٢- یائیش ٢٣- ئەسرووددۆم ٢٤- بۆمیائۆ ٢٥- هەپتەئەیتە.

واتای وشە بەوشە: ١- ئاوا ٢- ئێوە ٣- دێوەکان ٤- هەمووتان ٥- هەنە ٦- ئەندێشە ٧- ناحەز ٨- هۆزی ٩- ئەوەی ١٠- وە ١١- ئێوەی ١٢- زۆر ١٣- ستایش دەکات ١٤- لەدرۆ ١٥- وە ١٦- خۆ ١٧- زل زانی ١٨- وە ١٩- کردەوە ٢٠- تەنانەت ٢١- فێل بازانە ٢٢- بۆیە ٢٣- بەخراپە ناسراون ٢٤- وڵات ٢٥- حەوت.

واتای گشتی: ئەی دێو و درۆبازان ئێوە هەمووتان سەر بەهۆزی خراپەن. ئەوەش کە زۆر بەسەرتاندا هەڵدەڵێت هەرلە ئێوەیە و بەدکار و دڵ ڕەشە، هەر بەو کردەوە ناحەزانەشتانە کە لە حەوت وڵاتدا ناوتان بەخراپە زراوە[٧٤].

کۆپلەی چوارەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

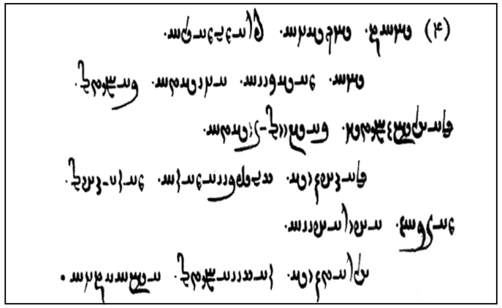

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- پات ٢- یووش ٣- تا ٤- فرەمی مەتا ٥- یا ٦- مەشیا ٧- ئەچیش تا ٨- دەنتو

٩- ڤەخشەنتە ١٠- دەئێڤۆ ١١- زووشتا ١٢- ڤەنگهەئوش ١٣- سیژدیەمنا ١٤- مەنەنگهو ١٥- مەزدائو ئەهورەهیا ١٦- خرەتەئوش ١٧- نەسیەنتو ١٨- ئەشائەت ١٩- چا.

واتای وشە بەوشە: ١- ئاوا ٢- ئێوە ٣- ئەمانە ٤- ئاڵۆزکرد ٥- هەتا ٦- پیاوێک ٧- خراپترین کار ٨- بکات ٩- بناسرێن ١٠- دێوەکان ١١- دۆست ١٢- پاک ١٣- دوور بن ١٤- ئەندێشە ١٥- ئەهوورا مەزدایی ١٦- ئیرادەی ١٧- هەڵبێن ١٨- ڕاستی و پاکی ١٩- وە.

واتای گشتی: ئەی دێو و درۆ پەرستەکان، ئێوە فکری خەڵکتان وا ئاڵۆز کردووە کە تووشی خراپترین کردەوەبن، لە ئەندێشەی پاک و ڕاستی دوور بکەونەوە و لە یاسای ئەهوورایی و ئەشە هەڵبێن و سەرەنجام لە دۆستان و سەر بەهۆزی درۆپەرستان بژمێردرێن.

کۆپلەی پێنجەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

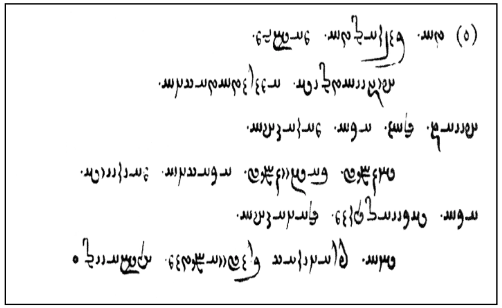

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- تا ٢- دەنبە ئوتا ٣- مەشیم ٤- هوجیاتوئیش ٥- ئەمەرەتاتەس ٦- چا ٧- هیەت ٨- ڤائو ٩- ئەکا ١٠- مەنەنگها١١- یەنگ ١٢- دەئوبەنگ ١٣- ئەکەس ١٤- چا ١٥- مەئینیوش ١٦- ئەکا ١٧- شیڤەتنەم ١٨- ڤەچەنگها ١٩- یا ٢٠- فرەچینەس ٢١- درەگڤەنتەم ٢٢- خشەیوو.

واتای وشە بەوشە: ١- ئاوا ٢- فریوتان دان ٣- خەڵک ٤- ژیانی باش ٥- نەمری ٦- وە٧- هەروا ٨- ئێوە ٩- ناحەز ١٠- ئەندێشە ١١- بۆتان ١٢- دێوەکان ١٣- ئەهریمەن ١٤- وە ١٥- ڕابەرەکان ١٦- ناحەز ١٧- کردار ١٨- گفتە ١٩- کاتێ ٢٠- بەڵێن ٢١- بەدرۆ ٢٢- سەروەری.

واتای گشتی: ئەی دێوینە، هەر وا کە ئەهریمەنی دزێو بەبیری ڕەشی خۆی ئێوەی هەڵخەڵەتاند و بەدرۆ بەڵێنی ژیانی خۆش و سەروەریی دانێ و لە خشتەی بردن ئێوەش بەو چەشنە خەڵکتان فریو دا و هەمووانتان لە ژیانی خۆش و نەمری بێ بەش کردن.

کۆپلەی شەشەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

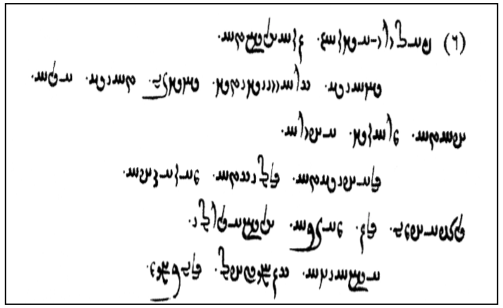

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- پەئوئورڤو ٢- ئەئێنائۆ ٣- ئەناخشەتا

٤- یائیش ٥- سەراڤەیەئیتە ٦- یەزی ٧- تائیش ٨- ئەتا ٩- هاتا ١٠- مەرانە١١- ئەهورا ١٢- ڤەهیشتا ١٣- ڤەئویەستا ١٤- مەنەنگها ١٥- تەڤەهەمیە ١٦- ڤە ١٧- مەزدا ١٨- خشەترەئی ١٩- ئەشائی ٢٠- چا ٢١- سەنگهو ٢٢- ڤیدەم.

واتای وشە بەوشە: ١- کەس-ی ٢- تاوانبار ٣- کامەران ٤- بۆیە ٥- ناوبانگ ٦- گەر٧- بەمجۆرە ٨- ئەوەندە ٩- هەموو ١٠- دەزانی ١١- ئەهوورا ١٢- باشترین ١٣- ئاگایی ١٤- ئەندێشە ١٥- لەتۆوە ١٦- بەڕاست ١٧- مەزدا ١٨- سەروەری ١٩- نەمری ٢٠- وە٢١- فرمان ٢٢- حاکم.

واتای گشتی: لەوانەیە تاوانبارێک بەکردەوەی ناپەسەند بۆ ماوەیەک خەڵک فریو بدات و ناوبانگ دەربکات بەڵام تۆ ئەی ئەهوورا بەزانستی خۆت لە هەموو شت ئاگاداریت و بەپێی ئەندێشە داوەری دەکەیت. سەرەنجامیش بەهۆی سەروەریی تۆوە ژیانی نەمری و ڕاستی و زانست لە جیهاندا پەرە دەستێنێت.

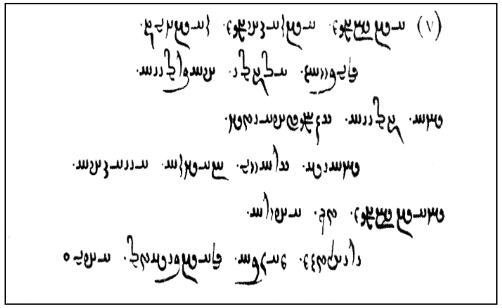

کۆپلەی حەوتەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەئەشام ٢- ئەئێنەنگهام ٣- نەئەچیت ٤- ڤەیەدڤائو ٥- ئەئوجو ٦- هادرۆیا٧- یا ٨- جۆیا ٩- سنگهەئەیت ١٠- یائیش ١١- سراوی ١٢- خڤەئەنا ١٣ ئەیەنگها ١٤- یەئەشام ١٥- تەڤە ١٦- ئەهوورا ١٧- ئیریختەم ١٨- مەزدا ١٩- ڤەئەدیشتو ٢٠- ئەهی.

واتای وشە بەوشە: ١- لەم ٢- تاوانبارانە ٣- هیچ کام ٤- تێناگەن ٥- پێشکەوت ٦- بەتەقەلا ٧- ئاوا ٨- ژیان ٩- فێر بووە ١٠- بەچەشنێک ١١- گوتراوە ١٢- بەتاقی ١٣- کردنەوە ١٤- ئەوانە ١٥- تۆی ١٦- ئەهوورا ١٧- ئاکام ١٨- مەزدا ١٩- باشتربزانین ٢٠- هەیت.

واتای گشتی: [illegible] تەقەلایەوەیە و لە تاقیکاریی ئاسنگەران و کاری ئاسن و ئاگر بێ ئاگان. ئەی مەزدا، تۆ خۆت باشتر لە سەرەنجامی تاوانباران ئاگاداریت و داوەری دەکەیت.

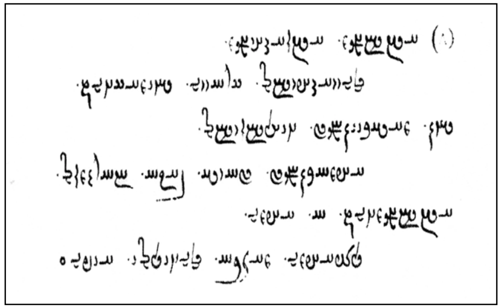

کۆپلەی هەشتەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- ئەئەشام ٢- ئەئەنەنگەهام ٣- ڤیڤەنگهوشو ٤- سراڤی ٥- ئیمەس ٦- چیەت ٧- یە ٨- مەشیەنگ ٩- چیخشنوشو ١٠- ئەهماکەنگ ١١- گائووش ١٢- بەگا ١٣- خڤارەمنو ١٤- ئەئەشام ١٥- چیەت ئا ١٦- ئەهمی ١٧- تڤەهمی ١٨- مەزدا ١٩- ڤیچێتوئی ٢٠- ئەئیپی.

واتای وشە بەوشە: ١- لەوانە ٢- تاوانباران ٣- ڤیڤەنگەهان ٤- ناسراو ٥- جەمشید ٦- تەنانەت ٧- کە ٨- خەڵک ٩- شادی ١٠- خۆیان ١١- گیان ١٢- خودا ١٣- سووکایەتی ١٤- ئەوانە ١٥- سەبارەت بە١٦- من ١٧- تۆ ١٨- مەزدا ١٩- داوەری ٢٠- کۆتایی.

واتای گشتی: جەمشیدی کوڕی (ڤەیڤەنگەهان)یش(٧٥) کە بۆ حەزی خەڵک و کەیفی خۆی سووکایەتیی بەپەروەردگار کرد بەیەکێک لەو تاوانبارانە ناسراوە(٧٦) ئەی مەزدا، من لە داوەریی دوارۆژی تۆ لە مەڕ هەموو ئەوانە هیچ گومانێکم نییە.

کۆپلەی نۆیەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

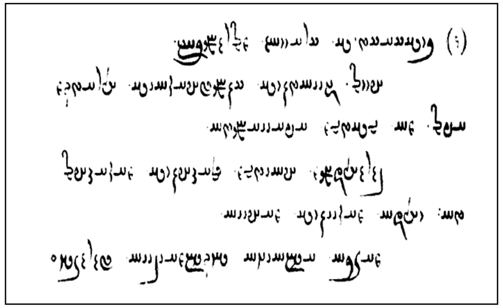

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- دووش ٢- سەستیش ٣- سرەڤائۆ ٤- مورەندەت ٥- هەڤوو ٦- جیاتەئوش ٧- سەنگهەنائیش ٨- خرەتووم ٩- ئەپوو ١٠- ما ١١- ئیشتیم ١٢- ئەپەیەنتا ١٣- بەرەخدام ١٤- هائیتیم ١٥- ڤەنگهەئووش ١٦- مەنەنگهو١٧- تا ١٨- ئوخدا ١٩- مەنیەئوش ٢٠- مەهیا ٢١- مەزدا ٢٢- ئەشائی ٢٣- چا ٢٤- یووشمەئەی بیا ٢٥- گەرەزە.

واتای وشە بەوشە: ١- خراپ ٢- ئامۆژگار ٣- کتێب ٤- دەستێوەردان ٥- ئەو ٦- ژیان ٧- ئامۆژگاری ٨- خۆی ٩- دوور ١٠- بەڕاستی ١١- میرات ١٢- مەنع دەکات ١٣- پڕ بایەخ ١٤- ڕاستەقینە ١٥- چاک ١٦- ئەندێشە ١٧- بەم ١٨- قسانە ١٩- لە ڕۆحی ٢٠- من ٢١- مەزدا ٢٢- ئەشا ٢٣- وە ٢٤- لەلاتان ٢٥- گازندە.

واتای گشتی: ئامۆژگاریکەری خراپ بەقسە چەوتەکانی وانە یەزدانییەکان هەڵدەگەڕێنێتەوە و ئەندێشەی ژیان دەمرێنێ. لە ڕاستیدا ئەو، جەماوەر لە ئەندێشەی چاک و ڕاستەقینە دوور دەخاتەوە.ئەی مەزدا، من بەم زمانەوە کە لە هزری تۆوە سەرچاوە دەگرێ گلەیی و گازندە دێنمە لات.

کۆپلەی دەیەم:

بەرِێنووسی ئاڤێستا:

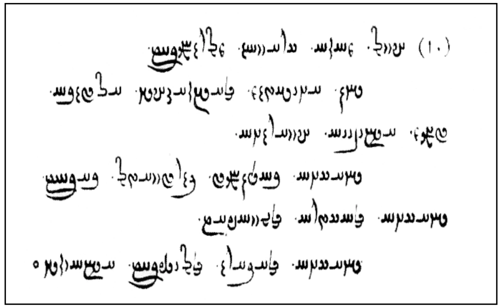

بەزمانی ئاڤێستا و رِێنووسی کوردی:
١- هەڤوو ٢- ماتا ٣- سرەڤائو ٤- مورەندەت ٥- یە ٦- ئەچیشتەم ٧- ڤەئەنەنگهە ٨- ئەئوگەدا ٩- گەم ١٠- ئەشێبیا ١١- هڤەرە ١٢- چا ١٣- یەسە ١٤- چا ١٥- داتەنگ ١٦- درەگڤەتو ١٧- دەدات ١٨- یەسە ١٩- چا ٢٠- ڤاسترا ٢١- ویڤاچەت ٢٢- یەسە ٢٣- چا ٢٤- ڤەدەرە ٢٥- ڤەئوئیێژدەت ٢٦- ئەشائون.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەو ٢- بەرِاستی کەسێکە ٣- ئامۆژگاری ٤- دەست کاری ٥- کاتێ ٦- خراپترین ٧- دیتن ٨- دەڵێت ٩- زەوی ١٠- بەدووچاو ١١- خۆر ١٢- وە ١٣- ئەو ١٤- وە ١٥- چاک ١٦- درۆبازان ١٧- دەگۆرِێت ١٨- ئەو ١٩- وە ٢٠- سەوزاییەکان ٢١- وێران ٢٢- ئەو ٢٣- وە ٢٤- چەک ٢٥- بەرز دەکاتەوە ٢٦- دژی پاکەکان.

واتای گشتی: لە رِاستیدا ئەوەی کە سەیرکردنی زەوی و خۆر بەخراپ دەزانێت، کەسێکە کە ئامۆژگاریی پیرۆز دەستکاری دەکات(٧٧)، هەر ئەویش رِاستگۆیەکان گومرِا دەکات و بەلای درۆدا رِایان دەکێشێت، هەر ئەویشە کێڵگەکان وێران دەکات و چەک دەکێشێتە سەر رِاستگۆ و پاکەکان.

کۆپلەی یازدەهەم:

بەرِێنووسی ئاڤێستا:

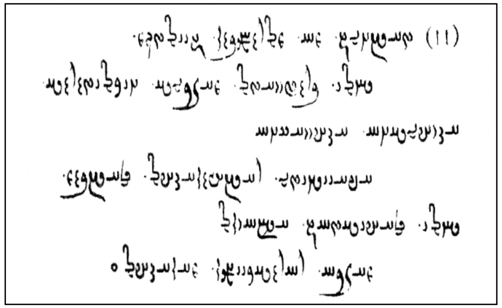

بەزمانی ئاڤێستا و رِێنووسی کوردی:
١- ئەتا ٢- چیەت ٣- ما ٤- مورەندەنە ٥- جیوتوم ٦- یەڤەئی ٧- درەگڤەتو ٨- مەزی بیش ٩- چیکوئی تەرەش ١٠- ئەنگوهیش ١١- چا ١٢- ئەنگهڤەن ١٣- چا ١٤- ئەپەیەئیتی ١٥- رِەئەخەنەنگو ١٦- ڤەئێدەم ١٧- یەوەئی ١٨- ڤەهیشتات ١٩- ئەشائونو ٢٠- مەزدا ٢١- رِارەشیەن ٢٢- مەنەنگهو.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەوان ٢- هەن ٣- بەرِاستی ٤- وێران دەکەن ٥- ژیان ٦- ئەوان ٧- بەدکاران ٨- گەورە ٩- دەکەنەوە ١٠- ژنان ١١- وە ١٢- پیاوان ١٣- وە ١٤- مەنع دەکەن ١٥- بەخشین ١٦- گەیشتن ١٧- ئەوان ١٨- لە چاکترین ١٩- رِاستگۆیان ٢٠- مەزدا ٢١- گومرِا دەکەن ٢٢- ئەندێشە.

واتای گشتی: لە رِاستیدا ئەوان (درۆبازان) ژیان تێک دەدەن و بەدکاران گەورە دەکەنەوە، ژن و پیاوی رِاستگۆ لە گەیشتن بەئەندێشەی مەزدایی بێ بەهرە دەکەن، ئەوان رِاستی و چاکەخوازان گومرِا دەکەن و لە ئەندێشەی چاک دووریان دەخەنەوە.

کۆپلەی دوازدەهەم:

بەرِێنووسی ئاڤێستا:

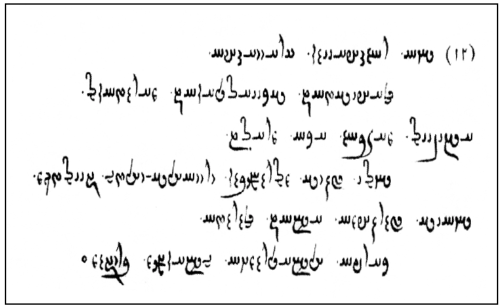

بەزمانی ئاڤێستا و رِێنووسی کوردی:
١- یا ٢- رِائەڤەنگهەیەن ٣- سرڤەنگها ٤- ڤەهیشتات ٥- شیڤەتنەئەت ٦- مەرتانۆ ٧- ئائەئەیبیو ٨- مەزدائۆ ٩- ئەکا ١٠- مەرەئوت ١١- یەڤەئی ١٢- گەئووش ١٣- مورەندەن ١٤- ئورڤەخشە ١٥- ئووختی ١٦- جیوتوم ١٧- یائیش ١٨- گرەهما ١٩- ئەشەئەت ٢٠- ڤەرەتا ٢١- کەرەپا ٢٢- خشەترەم ٢٣- چا ٢٤- ئیشەنام ٢٥- دورڤەجەم.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەوان ٢- هەڵدەگەرِێننەوە ٣- بەقسەکانیان ٤- چاکترین ٥- کردەوە ٦- خەڵک ٧- بۆئەوان ٨- مەزدا ٩- سزا ١٠- دادەنێت ١١- ئەوانەی ١٢- جیهان ١٣- دەشێوێنن ١٤- لەخشتەبەر ١٥- بەقسەی ١٦- ژیان ١٧- هەتاکو ١٨- گرەهمە ١٩- پاکەکان ٢٠- هەڵبژاردن ٢١- کەرەپنە ٢٢- هێز ٢٣- وە ٢٤- خوازیاران ٢٥- درۆ.

واتای گشتی: ئەوان بەقسەی چەوت خەڵک لە کردەوەی چاک دوور دەخەنەوە و ژیانی جیهان دەشێوێنن. ئەوان درۆخوازان و (گرەهمە) و (کەرەپنە) بەسەر پاکاندا هەڵدەبژێرن.(٧٨) مەزدا سزای بۆ ئەوان دیاری کردووە.

کۆپلەی سێزدەهەم:

بەرِێنووسی ئاڤێستا:

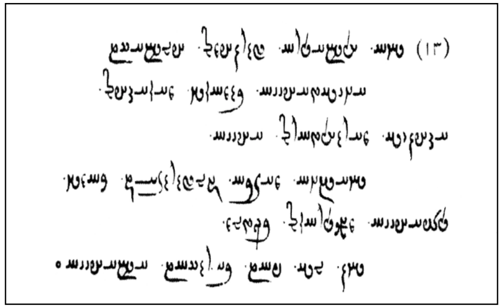

بەزمانی ئاڤێستا و رِێنووسی کوردی:
١- یا ٢- خشەترا ٣- گرەهمو ٤- هی شەسەت ٥- ئەچیش تەهیا ٦- دەمانە ٧- مەنەنگهو ٨- ئەنگهەئوش ٩- مەرەختارۆ ١٠- ئەهیا ١١- یە ئەچا ١٢- مەزدا ١٣- جێگەرەزەت ١٤- کامە ١٥- تەڤەهیا ١٦- مانترانۆ ١٧- دووتیم ١٨- یە ١٩- ئیش ٢٠- پات ٢١- دەرەسات ٢٢- ئەشەهیا.

واتای وشه بەوشە: ١- ئەوەی ٢- هێز ٣- گرەهمە ٤- ئاواتی بەدەست هێنان ٥- خراپترین ٦- لەماڵ ٧- ئەندێشە ٨- ژیان ٩- لەنێو بەرێت ١٠- ئەو ١١- ئەوان و ١٢- مەزدا ١٣- بەئاواتی زۆرەوە ١٤- خوازیار ١٥- ئەتۆن ١٦- پەیغامی ١٧- تۆین ١٨- کە ١٩- ئەو ٢٠- دەێپارێزێت ٢١- هەڕەشەکردن ٢٢- لە ئەشا.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، هەرچەندیش گرەهمە بیەوێت لە پەنای ئەندێشەی خراپدا بەهێز بێت، سەرەنجام هەر ژیانی خۆی نابووت دەکات. ئەو کاتەش ئەوان ئاوات دەخوازن بۆ پەیامی تۆ و پەیام هێنەری تۆ کە لە بەرامبەری ترس و هەڕەشەی ئەودا پارێزگاری ئەشە بێت.

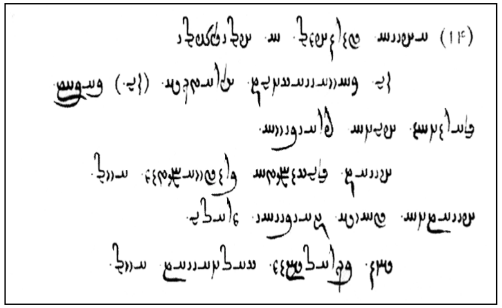

کۆپلەی چواردەهەم

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- ئەهیا ٢- گرەهمو ٣- ئا ٤- هوئیتوبی ٥- نی ٦- کاڤەیەسن ٧- چیت ٨- خرەتووش ٩- دودوت ١٠- ڤەرەچاهی ١١- چا ١٢- فرەئیدیڤا ١٣- هیەت ١٤- ڤیسەنتا ١٥- درگڤەنتەم ١٦- ئەڤوو ١٧- هیەت ١٨- چا ١٩- گائووش ٢٠- جەئیدیانی ٢١- مرەوئی ٢٢- یە ٢٣- دوورەئووشەم ٢٤- سەئوچەیەت ٢٥- ئەڤوو.

واتای وشه بەوشە: ١- ئەو ٢- گرەهمە ٣- بۆ ٤- خستنەداو ٥- سەرنج ٦- کەویەکان ٧- هەروا ٨- ئەندێشە ٩- کردووە ١٠- هێزی خۆی ١١- وە ١٢- لەمێژە ١٣- هەم ئەوان ١٤- هەست کردن ١٥- درۆخوازان ١٦- یاری ١٧- چونکە ١٨- وە ١٩- ژیانی ٢٠- مەحکووم ٢١- مەرگ ٢٢- بۆئەوەی ٢٣- شکست ٢٤- سەرهەڵبدا ٢٥- یاری.

واتای گشتی: کەوی و گرەهمە لەمێژە بۆ زەردەشت هەوڵ دەدەن ئەوان لە خوازیارانی درۆوە یاری دەدرێن و دەڵێن ژیان دەبێت تێک بدرێت تاوەکو دوورخەرەوەی مەرگیش[٧٩] یارمەتیان بدات.

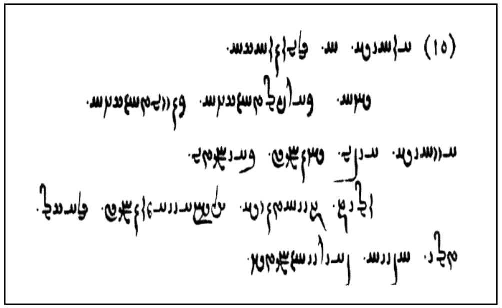

کۆپلەی پازدەهەم

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- ئەنائیش ٢- ئا ٣- ڤینەناسا٤- یا ٥- کەرەپوتەئوس ٦- چا ٧- کەوی ٨- تەئوس ٩- چا ١٠- تەڤائیش١١- ئەئیبی ١٢- یەنگ ١٣- دەیەنتی ١٤- نەڤەئیت ١٥- جیائەئوش ١٦- خشەیەم نەنگ ١٧- ڤەسو ١٨- تەڤەئی ١٩- ئابیا ٢٠- بەئیریاوەنتە ٢١- ڤەنگهەئووش ٢٢- ئا ٢٣- دەمانە ٢٤- مەنەنگهو.

واتای وشه بەوشە: ١- بەمجۆرە ٢- بەڕاستی ٣- گومڕادەبن ٤- ئەم ٥- کەرپەن ٦- وە ٧- کەوی ٨- یانە ٩- وە ١٠- بەهۆی ١١- کات ١٢- کەئەوان ١٣- ڕەوایان ١٤- نەدەبینی ١٥- لەژێاندا ١٦- حکوومەت بکەن ١٧- بەئازادی ١٨- ئەمانە ١٩- هەردوو ٢٠- دەبن ٢١- ژیانی ٢٢- بەڕاستی ٢٣- لەماڵ ٢٤- ئەندێشەی چاک.

واتای گشتی: بەم چەشنە کەرپەن و کەویەکان بەدەستی ئەوانە شکست دەخۆن کە سەربەستییان لێ زەوت کرابوو. هەرئەوانەش کە ئازادییان لێ سنرابوویەوە لە ژێر سایەی بەخششی ئیزەدیدا دەگەنە کەماڵ و ژیانی تاهەتایی و لە شوێنی خۆش و ئاسوودەدا دەژین.

کۆپلەی شازدەهەم:

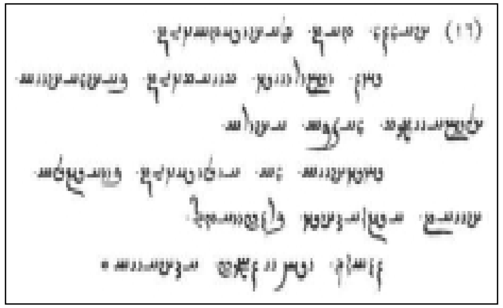

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- هەمەم ٢- تەت ٣- ڤەهیشتات ٤- چیت ٥- یە ٦- ئووش ئورووییی ٧- سیەس ٨- چیت ٩- دەهمەهیا ١٠- خشەیانس ١١- مەزدا ئەهورا ١٢- یەهیا ١٣- ما ١٤- ئەئەیتیش ١٥- چیت ١٦- دڤەئەتا ١٧- هیەت ١٨- ئەئەنەنگهە ١٩- درەگڤەتو ٢٠- ئەئێئانو ٢١- ئیش یەنگ ٢٢- ئەنگ هەیا.

واتای وشه بەوشە: ١- لە هەموو ٢- شتێ ٣- باشترین ٤- بەڕاستی ٥- کە ٦- ئاوەز پەسند ٧- فێرکاری ٨- ڕاستەقینە ٩- پیا و چاک ١٠- توانابیە١١- ئەی ئەهورامەزدا ١٢- بۆئەوانەی ١٣- من ١٤- بەپیلانی ١٥- دەکەن ١٦- هەڕەشە ١٧- بۆیە ١٨- ڕق و قین ١٩- درۆبازان ٢٠- سەبارەت بە٢١- دڵخوازانی تۆ ٢٢- بەرگری بکەن.

واتای گشتی: باشترین شت ئامۆژگاریی چاکی پیاوی دیندار و خاوەن بیر و بڕوایە. ئەی مەزدا ئەهوورا، تۆ گەورەتری لەوانەی کە ئازاری من دەدەن و هەڕەشەم لێ دەکەن هەر بەم پێیەش لە بەرامبەری دوژمنکاریی درۆبازاندا پارێزگاری لە دۆستانی تۆ دەکەم.

یەسنە هاتی ۳۳

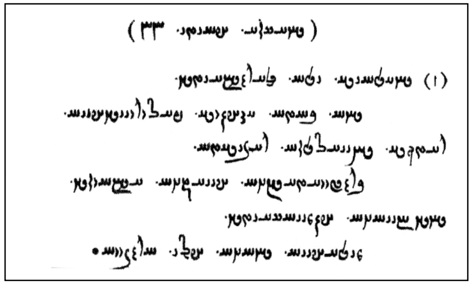

کۆپلەی یەکەم:

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- یەتائیش ٢- ئیتا ٣- وەرەش ئیت ٤- یا ٥- داتا ٦- ئەنگهەئوش ٧- پەئورویەهیا ٨- ڕەتووش ٩- شیەئوتەنا ١٠- ڕەزیشتا ١١- درەگڤەتئە ١٢- چا ١٣- هیەت ١٤- چا ١٥- ئەشائون ١٦- یەخیا ١٧- چا ١٨- هەمیا سەئیت ١٩- می تەهیا ٢٠- یا ٢١- چا ٢٢- هەڤوئی ٢٣- ئارەژڤا.

واتای وشە بەوشە: ١- هەرکەس ٢- لێرە ٣- دەجووڵێتەوە ٤- بەم ٥- یاسا ٦- ژیانە ٧- ئەزەلی ٨- پێشەوا ٩- کردار ١٠- بەدروستترین ١١- شوێن کەوتووی درۆ ١٢- وە ١٣- ئەوەی ١٤- وە١٥- ڕاستیخواز ١٦- ناحەز ١٧- وە ١٨- کردەی چاک ١٩- هەروەها ٢٠- کە ٢١- وە ٢٢- ئەوان ٢٣- تێکەڵبووە.

واتای گشتی: لەم جیهانەدا هەموو کەس دەبێ بەپێی یاسای ئەزەلیی ئەشە بجووڵێتەوە کە بناغەی ژیانە. دەبێ پێشەوای ئایینی لەگەڵ خوازیاری درۆ و شوێنکەوتووی ڕاستی بەبێ لایەنی و بەپێی دروستترین شێواز بجووڵێتەوە.

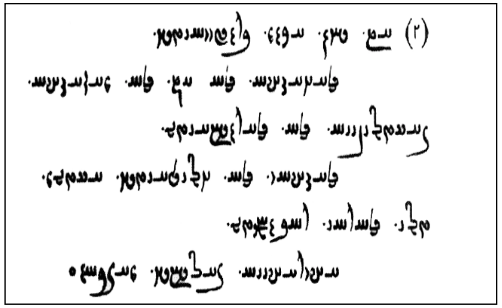

کۆپلەی دووەم

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەت ٢- یە٣- ئەگەم ٤- درەگڤائەیت ٥- ڤەچەنگها ٦- ڤا ٧- ئەت ٨- ڤا ٩- مەنەنگها ١٠- زەستوئی بیا١١- ڤا ١٢- ڤەرەشەئیتی ١٣- ڤەنگهائۆ ١٤- ڤا ١٥- چوئیت ئیت ١٦- ئەستیم ١٧- تووئی ١٨- ڤارائی ١٩- ڕادەنتی ٢٠- ئەهوورەهیا ٢١- زەئووش ٢٢- مەزدا.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەنجا ٢- ئەوەی ٣- خراپە٤- درۆخوازان ٥- بەقسە ٦- چ ٧- ئەوەی ٨- چ ٩- بەفکر ١٠- بەدەستی خۆی ١١- چ ١٢- بەکاروکۆشش ١٣- ڕێگای چاک ١٤- چ ١٥- فێر بکات ١٦- هاوڕێیان ١٧- ئەمانە ١٨- کردن ١٩- خواست ٢٠- ئەهوورایی ٢١- لەڕووی

خۆشەویستی ٢٢- مەزدا.

واتای گشتی: هەر کەسێک چ بەفکر و چ بەقسە و کەلام و چ بەدەست هەوڵ بدات لەگەڵ درۆبازاندا بەربەرەکانێ بکات یا شوێنکەوتووانی درۆ ڕێنموونی بکات دۆستی ئەهوورا مەزدایە و خواستی ئەوی بەجێ گەیاندووە.

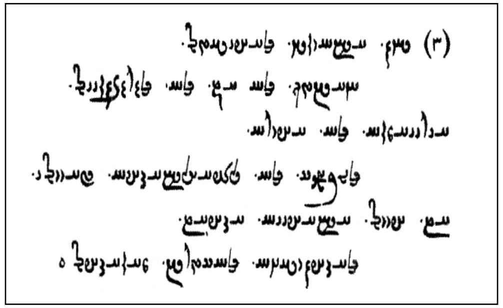

کۆپلەی سێیەم

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- یە ٢- ئەشائونە ٣- ڤەهیشتو ٤- خڤەئەتو ٥- ڤا ٦- ئەت ٧- ڤا ٨- ڤەرەزێنەیوو ٩- ئەئیریامنە ١٠- ڤا ١١- ئەهوورا ١٢- ڤیدەنس ١٣- ڤا ١٤- تڤەخشەنگها ١٥- گەڤوئی ١٦- ئەت١٧- هەڤو ١٨- ئەشەهیا ١٩- ئەنگهەت ٢٠- ڤەنگهەئوش ٢١- چا ٢٢- ڤاسترە ٢٣- مەنەنگهو.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەوەی ٢- بەڕاستگۆیان ٣- باشترین ٤- خۆماڵی ٥- چ ٦- ئەو کەسە ٧- چ ٨- هاوکار ٩- دۆست ١٠- چ ١١- ئەهوورا ١٢- پەرستاری ١٣- چ ١٤- هەوڵ و کۆشش ١٥- مەخلۆقات ١٦- ئاوا ١٧- کەسێک ١٨- لەگەڵ ئەشا ١٩- دەژی ٢٠- ڤەهوومەن ٢١- وە ٢٢- جێگای ٢٣- ئەندێشە.

واتای گشتی: ئەی ئەهوورا، کەسێک کە لەگەڵ چاکان و ڕاستگۆیاندا چ خزم چ هاوکار و چ پشتیوان بەباشترین شێوە ڕەفتار بکات و کەسێک کە هەوڵ بدات بە مەخلوقات بپارێزێت لەگەڵ ئەشەو خۆشەویستیدا و لە جێگای ئەندێشەی چاکدا ژیان دەباتە سەر.

کۆپلەی چوارەم:

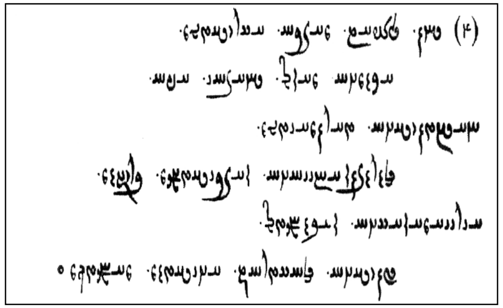

بەرپێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- یە ٢- تەڤەت ٣- مەزدا ٤- ئەسرووشتیم ٥- ئەکەم ٦- چا ٧- مەنو ٨- یەزائی ٩- ئەپا ١٠- خڤەئەتئوش ١١- چا ١٢- ترەمەیتی ١٣- ڤەرەزنەخیا ١٤- چا ١٥- نەزدیەشتام ١٦- دروجەم ١٧- ئەئیریێمەنەس ١٨- چا ١٩- نەدەنتو ٢٠- گەئوش ٢١- چا ٢٢- ڤاسترەئەت ٢٣- ئەچیشتەم ٢٤-

مەنتوم.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەنجا ٢- لەتۆ ٣- مەزدا ٤- بێ بڕوایان ٥- خراپە ٦- وە٧- خەیاڵی ٨- پەرستش ٩- دووری ١٠- لەخۆمان ١١- وە ١٢- خۆش خەیاڵی ١٣- هاوکاران ١٤- وە ١٥- نزیکترین ١٦- فریو ١٧- لە دۆستان ١٨- وە ١٩- سەرزەنشت ٢٠- جیهان ٢١- وە ٢٢- لەکێڵگە ٢٣- خراپترین ٢٤- ڕێبەر.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، من ستایشی تۆ دەکەم و لێت دەخوازم کە بێ بڕوایی و ئەندێشەی خراپ لە نێو بچێت، خزمان لە لاساری و هاوکاران لە فریوخواردن و نزیکەکانیشم لە سەرزەنشت ڕزگاریان بێت و جیهان لە دەستی ڕێبەرانی خراپ و چەتوون ئاسوودە ببێت.

کۆپلەی پێنجەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

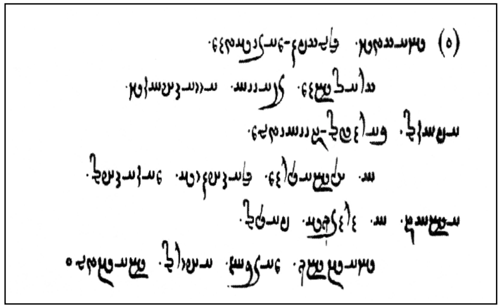

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- یەسە ٢- تە ٣- ویسپە ٤- مەزیشتەم ٥- سرەئوشەم ٦- زبەیا ٧- ئەڤەنگهانە ٨- ئەپانوو ٩- درەگۆ ١٠- جیائیتیم ١١- ئا خشەترەم ١٢- ڤەنگهەئوش ١٣- مەنەنگهو ١٤- ئەشەئەت ١٥- ئا ١٦- ئەرەزووش ١٧- پەتا ١٨- یەئەشو ١٩- مەزدائۆ ئەهوورو ٢٠- شەئەتی.

واتای وشە بەوشە: ١- دوایی ٢- تۆ ٣- هەموو ٤- گەورەترین ٥- سرووش ٦- داوادەکەم ٧- بەئارەزوو ٨- بخەمە دەست ٩- درێژ ١٠- ژیانی ١١- لە وڵاتدا ١٢- پاک ١٣- ئەندێشە ١٤- بەهۆی ڕاستی ١٥- لە ١٦- هەنگاو ١٧- ڕێگا ١٨- ڕاست ١٩- مەزدا ئەهوورا ٢٠- حکوومەت دەکات.

واتای گشتی: من بۆ گەیشتن بەبەرزترین ئاوات و ژیانی تاهەتایی لە(سرووش)ی(٨٠) گەورەی تۆ داوای یارمەتی دەکەم تا ڕێبازی ڕاستی بگرمەبەر و بگەمە ئەو جێگایەی کە ئەهوورا مەزدا حکوومەت دەکات.

کۆپلەی شەشەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

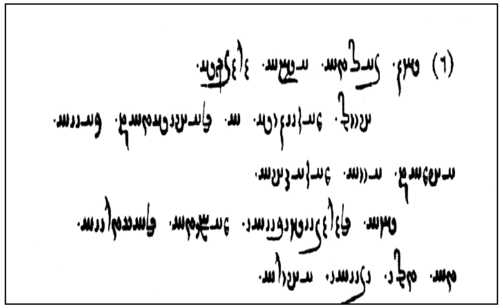

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی: ١- یە ٢- زەئوتا ٣- ئەشا ٤- ئەرەزووش ٥- هەڤوو ٦- مەنیەئوش ٧- ئا ٨- ڤەهیشتات ٩- کیا ١٠- ئەهمەئەت ١١- ئەڤا ١٢- مەنەنگها ١٣- یا ١٤- ڤەرەزەئیدیائی ١٥- مەنتا ١٦- ڤاسترەیا ١٧- تا ١٨- تەڤەئی ١٩- ئیزیائی ٢٠- ئەهوورا مەزدا ٢١- دەرەشتوئیش ٢٢- چا ٢٣- هەم ٢٤- پەرەشتووئیش ٢٥- چا.

واتای وشە بەوشە: ١- چونکە ٢- ستایشکار ٣- ڕاستی ٤- پتەو ٥- خۆم ٦- ڕۆح ٧- لە ٨- باشترین ٩- داوا ١٠- خۆشەویستانە ١١- ئەو ١٢- ئەندێشە ١٣- ئەوەی ١٤- ئەنجام بدەن ١٥- خواست ١٦- ڕێبەرایەتی ١٧- لە ١٨- تۆ ١٩- ئاواتە ٢٠- ئەی ئەهوورا مەزدا ٢١- دیدار ٢٢- وە ٢٣- تۆ ٢٤- پرس و ڕا ٢٥- وە.

واتای گشتی: من ئەو ستایشگەرەی تۆم کە لە پێڕەویکردنی ئەشەدا بەتوانا و خۆڕاگرم، لە ناخەوە و خۆشەویستانە لە ئەندێشەی چاک دەخوازم ڕێبەرایەتیی خواستی تۆم پیشان بدات.

ئەی مەزدا، ئاواتی من ئەوەیە لەگەڵ تۆدا دیدار و پرس و ڕاوێژ بکەم.

کۆپلەی حەوتەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

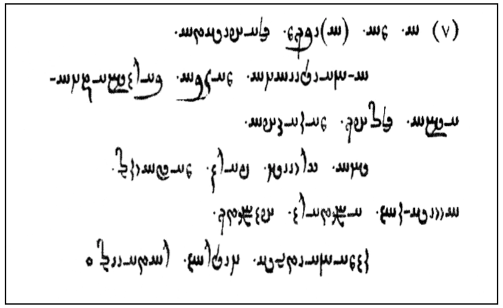

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئا ٢- ما ٣- ئائیدوم ٤- ڤەهیشتا ٥- خڤەئیتیا ٦- چا ٧- مەزدا ٨- دەرەشتە ٩- چا ١٠- ئەشا ١١- ڤەهوو ١٢- مەنەنگها ١٣- یا ١٤- سەروڤی ١٥- پەرە ١٦- مەگائوونۆ ١٧- ئاویش ١٨- نائو ١٩- ئەنتەرە ٢٠- هەنتو ٢١- تەمەخڤائیش ٢٢- چیترائو ٢٣- ڕاتەیوو.

واتای وشە بەوشە: ١- بەرەو لای ٢- من ٣- وەرن ٤- باشترین ٥- خۆتان ٦- وە ٧- مەزدا ٨- ئاشکرا بکەن ٩- وە ١٠- ڕاستی ١١- پاک ١٢- ئەندێشە ١٣- ئەوەی ١٤- بەقسەکانم ١٥- دەر ١٦- کۆڕی موغان ١٧- بکرێت ١٨- ئێمە ١٩- لە نێوان ٢٠- ببێت ٢١- ستایشی چاک ٢٢- بەئاشکرا ٢٣- ڕایەکان.

واتای گشتی: بەرەو ڕووی من وەرە و لێم بەدیار بکەوە تا لە سایەی ڕاستی و ئەندێشەی چاکدا سەرەڕای کۆڕی موغەکان، دیترانیش گوێ لە قسەکانم بگرن. با ئەوەی بۆ ئێمە باشە و ئەو ستایشەی کە شایستەی تۆیە لە ناوماندا ئاشکرا ببێت.

کۆپلەی هەشتەم:

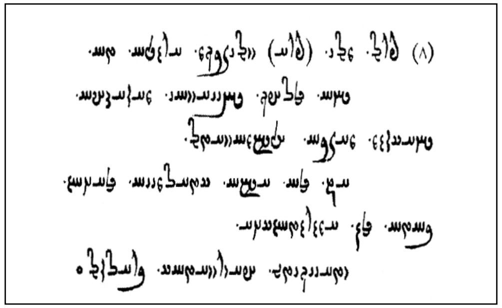

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- فرو ٢- موئی ٣- فرەڤوئیزدۆم ٤- ئەرەتا تایا ٥- ڤەهوو ٦- شیەڤائی ٧- مەنەنگها ٨- یەسنەم ٩- مەزدا ١٠- خشماڤەتوو ١١- ئەت ١٢- ڤا ١٣- ئەشا ١٤- ستەئومیا ١٥- ڤەچائو ١٦- داتا ١٧- ڤە ١٨- ئەمەرەتاتس چا ١٩- ئوتەیوئیتی ٢٠- هەئورڤەتاس ٢١- درەئوونۆ.

واتای وشە بەوشە: ١- بەچاکی ٢- من ٣- بناسێنە ٤- دوایین ٥- پاک ٦- درێژەبدەم ٧- ئەندێشە ٨- ستایش ٩- مەزدا ١٠- هەروەکو١١- هەروا ١٢- بەڕاستی ١٣- ئەشا ١٤- ستایشکار ١٥- بەقسە ١٦- بدا ١٧- بەمن ١٨- نەمری و ١٩- هەتایی ٢٠- کەماڵ ٢١- بەخشین.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، دوایین ئامانجەکانم پێ بنوێنە تا بەئەندێشەی چاکەوە ڕووی تێ کەم و ستایشی تۆ بکەم. ستایشی من کە لە دڵێکی پاک و لە ڕووی ڕاستییەوە هەڵدەقوڵێ پەسەند بکە. کەماڵ و نەمری ببەخشە بەقسەکانم کە لە ڕووی ڕاستییەوە سەرچاوە دەگرن.

کۆپلەی نۆیەم:

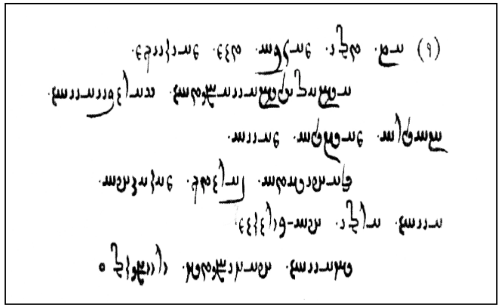

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- ئەت ٢- تەڤەئی ٣- مەزدا ٤- تەمە٥- مەئینیوم ٦- ئەش٧- ئەئوخشیەن تائو ٨- سەرەدیەیائو ٩- خڤاترا ١٠- مەئەتا ١١- مەیا ١٢- ڤەهیشتا ١٣- بەرەتوو ١٤- مەنەنگها ١٥- ئەیائو ١٦- ئەرونی ١٧- هاکۆرەنەم ١٨- یەیائو ١٩- هەچیننتە ٢٠- ئورڤائو.

واتای وشە بەوشە: ١- بەڕاستی ٢- لەتۆوەیە ٣- مەزدا ٤- ئەم دوانە ٥- توانای ٦- پاکی ٧- زیادکەر ٨- مەزن ٩- بەنووری ١٠- وەدەست هێنان ١١- زانست ١٢- باشترین ١٣- بهێنی ١٤- ئەندێشە ١٥- ئەوانە ١٦- لەدوورەوە ١٧- یاریدەی تۆ ١٨- وەک یەک ١٩- تاقانەیە ٢٠- ڕۆحیان.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، ئەم دوو هێزە مەزنەی پەرەپێدەری ڕاستی کە لە تۆبوون، تەنیا بەهۆی نووری

زانست و ئاوەزەوە وەدەست دێن، با چاکترین ئەندێشە لەلایەن ئەو دوو هێزە یەکسانەوە ڕۆحی پاک و ئاوەزی چاک بەئێمە ببەخشێت.

کۆپلەی دەیەم:

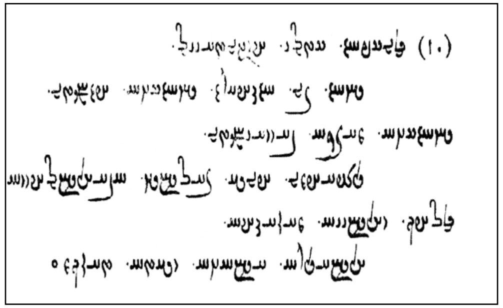

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- ڤیسپاوس ٢- تووئی ٣- هوجی تەیو ٤- یاڤ ٥- زی ئەو ئەنگهەرە ٦- یاڤس ٧- چە ٨- هەنتی ٩- یاڤس ١٠- چە ١١- مەزدا ١٢- بەڤەئینتی ١٣- تەڤەهمی ١٤- هیش ١٥- زەئووش ١٦- ئابەخشو هڤا ١٧- ڤەهوو ١٨- ئووخشیا ١٩- مەنەنگها ٢٠- خشەترا ٢١- ئەشا چا ٢٢- ئوشتا ٢٣- تەنووم.

واتای وشە بەوشە: ١- هەرهەموو ٢- لە تۆوەیە ٣- خۆشییەکانی ژیان ٤- ئەوشتەی ٥- گشتیان ٦- هەبووە ٧- ئەوەی ٨- هەیە ٩- هەبووە ١٠- کە ١١- مەزدا ١٢- دەبێ ١٣- خۆت ١٤- ئەوانە ١٥- لە خۆشەویستی ١٦- پێمان ببەخشە ١٧- پاک ١٨- زیاد بکە ١٩- ئەندێشە ٢٠- هێز ٢١- ڕاستی ٢٢- بەختەوەری ٢٣- بۆ لەش.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، هەموو خۆشییەکانی ژیان کە لە تۆوە هەبوون و هەن و دەشبن بەبەخشەندەیی و دلۆڤانیی خۆت بەئێمەیان ببەخشە. بەیاریدەی ئەندێشەی چاک و هێزی چاکە و ڕاستی، خۆشی و لەشساغی هەتاییمان بدەیە.

کۆپلەی یازدەهەم

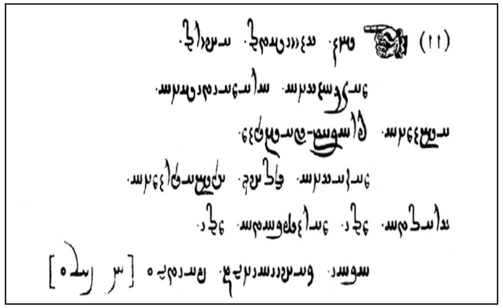

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- یە٢- سەویشتوو٣- ئەهوورو٤- مەزدائۆس چا ٥- ئارمەئەیتیش چا ٦- ئەشێم چا ٧- فرادەت ٨- گەئەتەم ٩- مەنەس چا ١٠- ڤەهوو ١١- خشەترەم چا ١٢- سرەئوتا ١٣- موئی ١٤- مەرەژداتا ١٥- یوئی ١٦- ئادائی ١٧- کەهیائی ١٨- چیەت ١٩- پەئیتی.

واتای وشە بەوشە: ١- تۆ ٢- توواناترین ٣- ئەهوورا ٤- مەزدا و ٥- ئارمەیتی و ٦- ئەشای و٧- سەروەر ٨- گێتی ٩- سرشت و ١٠- پاکی ١١- هێز و ١٢- گوێ ١٣- بەمن ١٤- ببەخشە ١٥-

پێم ١٦– پاداشت ١٧– بەهەر ١٨– کامە ١٩– ئەوکاتە.

واتای گشتی: ئەی مەزدا ئەهوورەی لە هەمووان بەتواناتر، بەهۆی ئارمەیتی و ئەشەی جیهانگیر و ئەندێشەی پاک و بەهۆی هێزی سەروەریی چاکە لە جیهاندا گوێم لێ بگرە و ئەوکاتەی کە پاداشتی دیتران دەدەنەوە منیش ببەخشە.

کۆپلەی دوازدەهەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

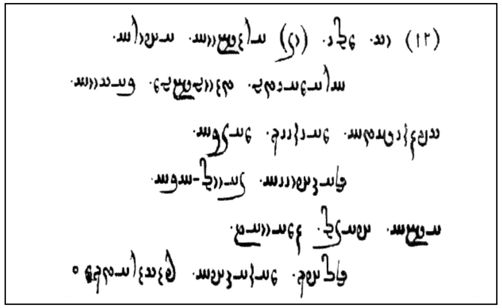

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:

١– ئێوس ٢– مووئی ٣– ئوزارەشڤە ٤– ئەهوورا ٥– ئارمەئەیتی ٦– تەڤیشیم ٧– دەسەڤا ٨– سپەنتیشتا ٩– مەئینیو ١٠– مەزدا ١١– ڤەنگە هویا ١٢– زەڤوو ١٣– ئادا ١٤– ئەشا ١٥– هەزوو ١٦– ئەمەڤەت ١٧– ڤەهوو ١٨– مەنەنگها ١٩– فەسەرەتووم.

واتای وشە بەوشە: ١– خۆت ٢– بەمن ٣– ئاشکرا بکە ٤– ئەهوورا ٥– ئارمەیتی ٦– توانایی ٧– مەعنەوی ٨– پاکترین ٩– ڕۆح ١٠– مەزدا ١١– چاکە ببەخشە ١٢– نزای من ١٣– پاداشت ١٤– ڕاستی ١٥– تەواو ١٦– هێز و توانا ١٧– پاک ١٨– ئەندێشە ١٩– سەروەری.

واتای گشتی: ئەی ئەهوورا، خۆتم پێ بنوێنە و لە سایەی ئارمەیتیدا هێز و توانام پێ ببەخشە. لە پاداشتی ستایشەکانمدا لە سایەی (سپەندارمەز)دا چاکە و لە سایەی ئەشەدا هێزی زۆر و لە سایەی ئەندێشەی چاکیشدا برستی ڕابەری و سەروەریم پێ ببەخشە.

کۆپلەی سێزدەهەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

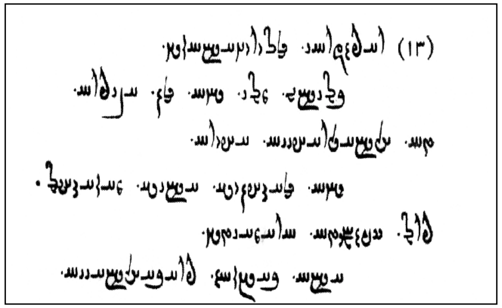

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:

١– ڕەفەزرائی ٢– ڤوورئوچەشانە ٣– دووئیشی ٤– مووئی ٥– یا ٦– ڤە ٧– ئەبیفرا ٨– تا ٩– خشەترەهیا ١٠– ئەهوورا ١١– یا ١٢– ڤەنگهەئووش ١٣– ئەشیش ١٤– مەنەنگهو ١٥– فروو ١٦– سپەنتا ١٧– ئارمەئیت ١٨– ئەشا ١٩– دەئێنائۆ ٢٠– فرەدەخشەیا.

واتای وشە بەوشە: ١– ئەی ئایندەبین ٢– بۆ شادمانیم ٣– ئاشکرابکە ٤– بۆمن ٥– ئەو ٦– خۆت

٧– بێ وێنە ٨– ئەوان ٩– لە هێزی مینویی ١٠– ئەهوورا ١١– ئەو ١٢– ڤەهوومەن ١٣– ئەشایی ١٤– ئەندێشە ١٥– ڕووناک ١٦– ئەی سپەنتا ١٧– ئارمەیتی ١٨– ڕاستی ١٩– ویژدان ٢٠– دەرک پێکردن.

واتای گشتی: ئەی ئەهوورەی تیژبین، بۆ شادمانی و ئاسوودەییم دادوەریی بێ وێنەی خۆتم پێ بنوێنە کە لە ئەندێشەی چاک و سەروەریی مینوویییەوەیە. ئەی سپەندارمەز ئایینی من بەیارمەتیی ئەشە ڕۆشن بکەرەوە و ڕای بهێنە.

کۆپلەی چواردەهەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

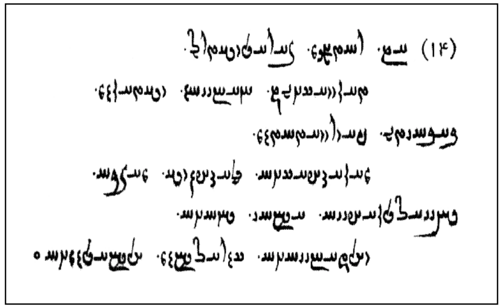

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:

١– ئات ٢– ڕاتام ٣– زەرەتوشتەرۆ ٤– تەنووس ٥– چیەت ٦– خڤەخیاڤ ٧– ئووشتەنەم ٨– دەدائەیتی ٩– پەئوورڤەتاتەم ١٠– مەنەنگهەس چا ١١– ڤەنگهەئوش ١٢– مەزدا ١٣– شیڤەتنەهیا ١٤– ئەشائی ١٥– یاچا ١٦– ئوخدە ١٧– خیاچا ١٨– سرەئووشەم ١٩– خشەترەم ٢٠– چا.

واتای وشە بەوشە: ١– ئاوا ٢– نیاز ٣– زەردەشت ٤– لەش ٥– هەموو ٦– خۆی ٧– گیان ٨– پێشکەشدەکا ٩– هەڵبژاردە ١٠– ئەندێشەی و ١١– پاکی خۆی ١٢– مەزدا ١٣– کردار ١٤– ئەشایی ١٥– هەرواش ١٦– کەلامی ١٧– چاک و ١٨– فرمانبەری ١٩– هێز ٢٠– وە.

واتای گشتی: بەم چەشنە زەردەشت هەموو لاشە و گیان و هەڵبژێردراوترین ئەندێشەی چاکی خۆی وەکو نیازێک پێشکەشی ئەهوورا مەزدا دەکات(81) و گفتە و کردە و زانیاریی خۆی وەکو دیارییەک دەباتە لای ئەشە.

یەسنە هاتی ٣٤

کۆپلەی یەکەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

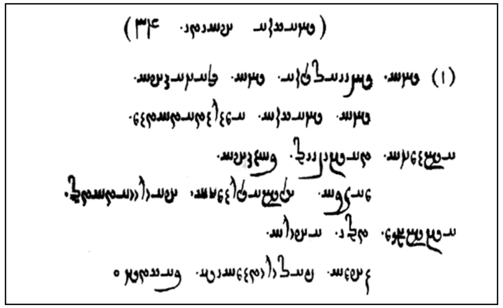

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:

١– یا ٢– شیڤەتنا ٣– یا ٤– ڤەچەنگها ٥– یا ٦– یەسنا ٧– ئوورڤەتاتەم ٨– ئەشم ٩– چا ١٠– تەئەی بیو ١١– دائوئەنگەها ١٢– مەزدا ١٣– خشەترەم ١٤– چا ١٥– هەئورڤەتاتو

١٦- ئەئەشام ١٧- تەڤەئی ١٨- ئەهورا ١٩- ئەهما ٢٠- پەئوورۆتەمائیش ٢١- دەستە.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەو ٢- كردار ٣- ئەو ٤- قسە ٥- ئەو ٦- ستایش ٧- جاویدانی ٨- ڕاستی ٩- وە ١٠- بۆخەڵک ١١- دەبەخشێ ١٢- مەزدا ١٣- هێز ١٤- وە ١٥- كەماڵ ١٦- ڕاستی ١٧- بەتۆ ١٨- ئەهوورا ١٩- ئێمە ٢٠- سەرەتا ٢١- دەدین.

واتای گشتی: ئەی مەزدا ئەهوورا، گفتە و كردە و ستایشێک كە لە سایەیاندا خەڵک دەگاتە ڕاستی و هێزی مەعنەوی و بەخشینی تاهەتایی، لە سەرەتاوە هەر هەموویان ئاراستەی تۆ دەکەم.

کۆپلەی دووەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

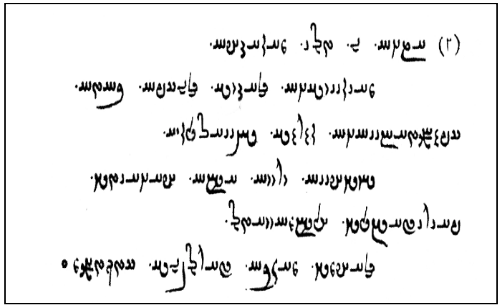

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی كوردی:

١- ئەت ٢- چا ٣- ئی ٤- تەڤەئی ٥- مەنەنگها ٦- مەئینیووش ٧- چا ٨- ڤەنگهەئووش ٩- ویسپا ١٠- داتا ١١- سپەنتە ١٢- خیاچا ١٣- نەرەش ١٤- شیڤەتنا ١٥- یەهیا ١٦- ئورڤا ١٧- ئەشا ١٨- هەچەئیت ١٩- پەئیری گەئەتە ٢٠- خشماڤەتو ٢١- ڤەهمە ٢٢- مەزدا ٢٣- گەروبیش ٢٤- ستوتام.

واتای وشە بەوشە: ١- ئاوا ٢- وە ٣- بەڕاستی ٤- بۆ تۆ٥- ئەندێشە ٦- چاک ٧- وە ٨- ئەندێشە ٩- گشت ١٠- دەدات١١- پیرۆز ١٢- پاک و ١٣- چاک ١٤- كردەوە ١٥- ئەوان ١٦- ڕۆح ١٧- ڕاستی ١٨- پەیوەندە ١٩- نزیک كەوتنەوە ٢٠- بەئێوە ٢١- بەنزا ٢٢- مەزدا ٢٣- سروود ٢٤- ستایش.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، مرۆڤی چاک و پاک و خاوەن ئەندێشەی چاک كە گیانی ئاوێتەی ڕاستییە هەموو ئەندێشە و كرداری خۆی ئاراستەی تۆ دەکات، با ستایشکاران و نزا گێڕان نزیکی تۆ ببینەوە.

کۆپلەی سێیەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

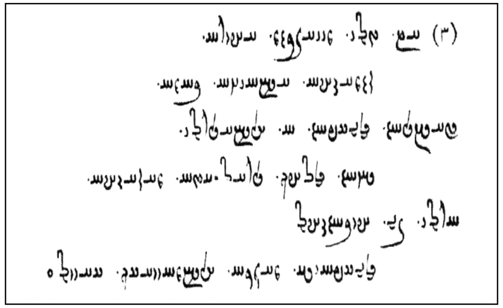

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی كوردی:

١- ئەت ٢- تەڤەئی ٣- میەژدەم ٤- ئەهوورا ٥- نەمەنگهە ٦- ئەشائی چا ٧- ڕاما ٨- گەئتائو ٩- ویسپائو ١٠- ئا ١١- خشەتروئی ١٢- یائو ١٣- ڤەهوو ١٤- ترەئوشتا ١٥- مەنەنگها ١٦- ئاروئی ١٧- زی ١٨- هەداڤەنگهو ١٩- ویسپائیش ٢٠- مەزدا ٢١- خشماڤەسوو ٢٢- سەڤوو.

واتای وشە بەوشە: ١- ئاوەها ٢- تۆ ٣- شایستە ٤- ئەهوورا ٥- بەنزا ٦- ئەشا و ٧- دەكەین ٨- جیهانیان ٩- هەموومان ١٠- لە١١- وڵاتدا ١٢- ئەوان ١٣- پاک ١٤- كەماڵ ١٥- ئەندێشە ١٦- بەهرە١٧- بەڕاستی ١٨- پیاوی زانا ١٩- هەمیشەیی ٢٠- مەزدا٢١- وەکو ئێوە٢٢- هێزی مەعنەوی.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، ئەو شتانە بەجێ دێنین كە شایستەی تۆ و ئەشەن، تا هەموو مرۆڤ بەئەندێشەی چاکەوە لە سایەی سەروەریی تۆدا بگەنە كەماڵ. بەڕاستی كە مرۆڤی زانا و بیرمەند لە داد و بەخششی تۆ بەهرەمەند دەبێت.

کۆپلەی چوارەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

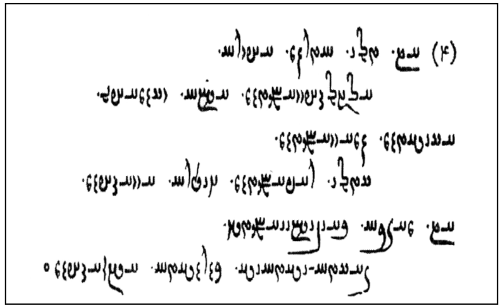

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی كوردی:

١- ئەت ٢- تەڤەئی ٣- ئاترەم ٤- ئەهوورا ٥- ئەئوجونگ هڤەنتەم ٦- ئەشا ٧- ئوسەمەهی ٨- ئەسیشتەم ٩- ئەمەڤەنتەم ١٠- ستوئی ١١- ڕەپەنتەم ١٢- چیترا ١٣- ئەڤەنگهەم ١٤- ئەت ١٥- مەزدا ١٦- دەئی بیش یەنتە ١٧- زەستا ١٨- ئیشتائیش ١٩- دەرەشتا ٢٠- ئەئەنەنگهەم.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەنجا ٢- تۆ ٣- ئازەر ٤- ئەهوورا ٥- بەهێز و توانا ٦- ئەشا ٧- دەمانەوێ ٨- بەردەوام ٩- بڵێسەی بەرز ١٠- هەمیشە ١١- ڕاستی خوازان ١٢- ئاشكرا ١٣- ئارام بەخش ١٤- ئەنجا ١٥- مەزدا ١٦- بەدكاران ١٧- دەست ١٨- لە ئانێكدا ١٩- دەبینێ ٢٠- تاوان.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، لە سایەی ئەشەدا (ئازەر)ی[٨٢] تۆمان دەوێ کە هەتایی و بەگڕە و دۆستان و چاکە خوازان بەئاشکرا یاریدە دەدات و تاوان و خراپەی بەدکاران لە چاوترووکانێکدا ئاشکرا دەکات.

کۆپلەی پێنجەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

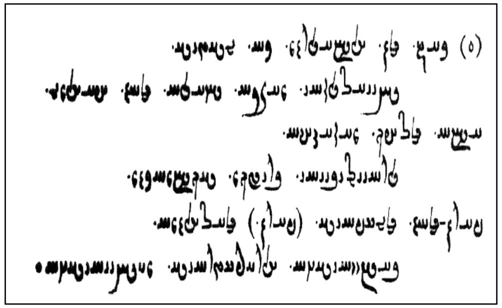

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- کەت ٢- ڤە ٣- خشەترەم ٤- کا ٥- ئیش تیش ٦- شیە ئوتنائی ٧- مەزدا ٨- یەتا ٩- ڤائو ١٠- هەخمی ١١- ئەشا ١٢- ڤەهوو ١٣- مەنەنگها ١٤- ترایوونیدیائی ١٥- دریگۆم ١٦- یەڤشمەئەکم ١٧- پەرە ١٨- ڤائو ١٩- ڤیسپائیش ٢٠- پەرە ٢١- ڤەئوخەما ٢٢- دەئێڤائیش ٢٣- چا ٢٤- خرەفسترائیش ٢٥- مەشائیش ٢٦- چا.

واتای وشە بەوشە: ١- چەندە ٢- تۆ ٣- هێز ٤- چەند ٥- ئاوات ٦- بۆ خزمەت ٧- مەزدا ٨- هەتاکوو ٩- بوتۆ ١٠- بگرم ١١- ئەشا ١٢- پاکی ١٣- ئەندێشە ١٤- بۆدەستگرۆیی ١٥- پاکان ١٦- ئێوەمان ١٧- بەرزتر ١٨- بۆ ١٩- لە هەمووان ٢٠- دوور ٢١- دەخوێنین ٢٢- لەدێوەکان ٢٣- وە ٢٤- پیاوەکانی ٢٥- ئازاردەر ٢٦- وە.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، چەندە هێزی مەعنەویی تۆ مەزنە، چەندە ئارەزوو دەکەم بگەمە تۆ و لە سایەی ڕاستی و پاکی و ئەندێشەی چاکدا خەڵکەکەت بپارێزم. تۆ لە هەمووان بەرزتر دەزانم و خۆم لەدێوی درۆ و پیاوی چەتوون و ئازاردەر بەدوور دەگرم.

کۆپلەی شەشەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

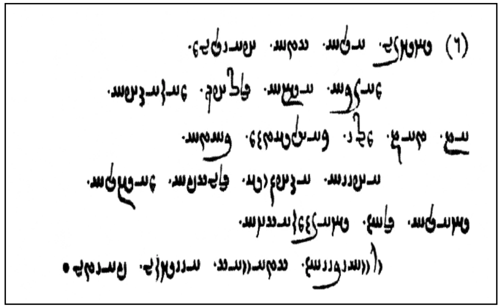

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- یەزی ٢- ئەتا ٣- ستا ٤- هەئیتیم ٥- مەزدا ٦- ئەشا ٧- ڤەهوو ٨- مەنەنگها ٩- ئەت ١٠- تەت١١- موئی ١٢- دەخشتەم ١٣- داتا ١٤- ئەهیا ١٥- ئەنگهەئوش ١٦- ڤیسپا ١٧- مەئەتا ١٨- یەتا ١٩- ڤائۆ ٢٠- یەزەمەنەس چا ٢١- ئورفا ٢٢- ئیدیائو ٢٣- سەتووس ٢٤- ئەیەنی ٢٥- پەئیتی.

واتای وشە بەوشە: ١- چونکە ٢- ئاوا ٣- ئێوەن ٤- بەڕاستی ٥- مەزدا ٦- ئەشا ٧- پاکی ٨- ئەندێشە ٩- بۆیە ١٠- ئەوجۆرە ١١- بەمن ١٢- ڕێنوێنی ١٣- یاسا ١٤- ئەم ١٥- چیان ١٦- سەرتاسەر١٧- ئاڵوگۆڕ ١٨- هەتا ١٩- تۆ ٢٠- بەستایش و ٢١- نزا ٢٢- لە ناخی دڵەوە ٢٣- بەرەولات ٢٤- دیسان ٢٥- بێمەوە.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، چونکە تۆم ئاوا بەرز و مەزنتر لە هەمووان زانیوە بۆیە ئاوات دەخوازم کە لە هەموو ئاڵوگۆڕەکانی ئەم ژیانەدا بەشێوەیەک ڕێگام پیشان بدەیت کە بەستایش و نزا و پاڕانەوە لە ناخی دڵمەوە بەرەو لات بگەڕێمەوە.

کۆپلەی حەوتەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

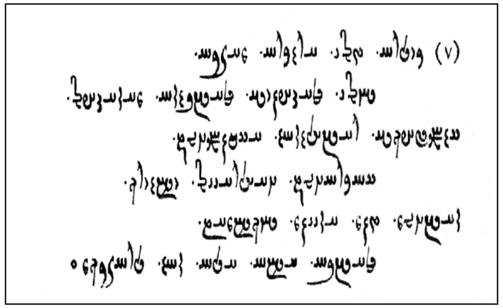

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- کووترا ٢- تووئی ٣- ئەرەدرا ٤- مەزدا ٥- یووئی ٦- ڤەنگهەئووش ٧- ڤەئیدینا ٨- مەنەنگهو ٩- سەنگهەئووش ١٠- ڕەئەخەنائۆ ١١- ئەسپەن چیت ١٢- سادرا ١٣- چیەت ١٤- چەخرەیوو ١٥- ئووشە ئوورڤو ١٦- نەئەچیم ١٧- تەمە ١٨- ئەن یەم ١٩- یووشمەت ٢٠- ڤەئێدا ٢١- ئەشا ٢٢- ئەتا ٢٣- نائۆ ٢٤- ترازدووم.

واتای وشە بەوشە: ١- لەکوێن ٢- ئەوان ٣- پیاوچاکان ٤- مەزدا ٥- کە ٦- پاک ٧- بەئاگان ٨- ئەندێشە ٩- ڕاهێنان ١٠- گرانبایی ١١- چارەڕەش ١٢- تەنانەت ١٣- هەم ١٤- بەکار دێن ١٥- بەهۆشمەندی ١٦- هیچ کەس ١٧- کەس ١٨- ئەوی تر ١٩- بێجگە لەتۆ ٢٠- ناناسم ٢١- ئەشا ٢٢- ئاوا ٢٣- ئێمە ٢٤- پەنا بدە.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، ئەو مرۆڤە چاکانە لەکوێن کە ڕاهێنانە پیرۆزەکەی تۆیان بەبیری چاک ناسیوە و سەرەڕای هەموو کۆسپێک بەهۆشمەندییەوە بەکاری دێنن؟ من بێجگە لە تۆ کەسی تر شک نابەم، کەوابوو لە سایەی ڕاستیدا بمانپارێزە.

کۆپلەی هەشتەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

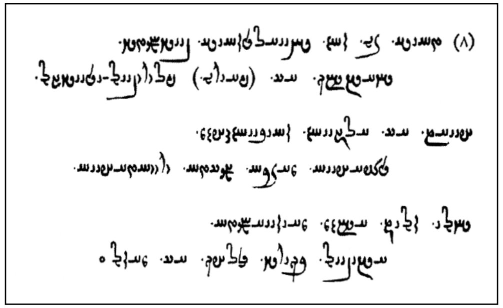

بەزمانی ئاڤێستا و رێنووسی کوردی:
١- تائیش ٢- زی ٣- نائۆ ٤- شیەئوتنائیش ٥- بیەنتە ٦- یائیش ٧-

ئەسی ٨- پەئیری ٩- پڤائوروبیو ١٠- ئیت یەجو ١١- هیەت ١٢- ئەسی ١٣- ئەئوجائۆ ١٤- نائیدیا ڤەنگهەم ١٥- تەڤەهیا ١٦- مەزدا ١٧- ئائونەستا ١٨- ئورڤاتەهیا ١٩- یووئی ٢٠- نەڤەئیت ٢١- ئەشێم ٢٢- مەئین یەنتا ٢٣- ئائەئەیبیو ٢٤- دوئیر ٢٥- ڤەهوو ٢٦- ئەس ٢٧- مەنوو.

واتای وشە بەوشە: ١- بەم ٢- بەڕاستی ٣- ئێمە ٤- کردەوانە ٥- دەترسێن ٦- لەوان ٧- هەیە ٨- چونکە ٩- بۆ زۆربەی ١٠- وێرانی ١١- چی ١٢- هەیە ١٣- بەهێز ١٤- ستەم لێکراو ١٥- تۆ ١٦- مەزدا ١٧- دژایەتی بکات ١٨- ئایینی پیرۆز ١٩- هیی تۆ
٢٠- هیچ کات ٢١- بەڕاستی ٢٢- بیر نەکاتەوە ٢٣- لەوانە ٢٤- دوور ٢٥- پاک ٢٦- هەیە ٢٧- کەسایەتی.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، درۆبازان بەکردارەکانیان دەمانترسێنن چونکە دەسەڵاتدارەکانیان بۆ ستەم لێکراوان وێرانی بەبار دێنن و دژایەتی یاسای تۆ دەکەن، ئەوانە هیچ کات بیر لە ڕاستی ناکەنەوە و لە کەسایەتیی چاکە ڕوو وەردەگێڕن.

کۆپلەی نۆیەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

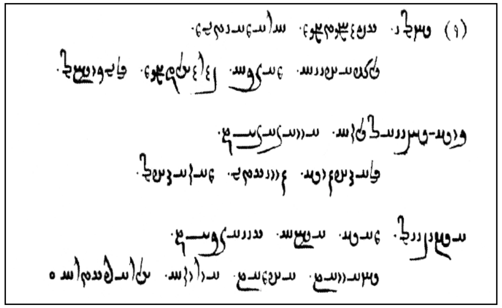

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- یوئی ٢- سپەنتام ٣- ئارمەئیتیم ٤- تەڤەهیا ٥- مەزدا ٦- بەرەخزام ٧- ڤیدووشو ٨- دووش ٩- شیە ئیوتنا ١٠- ئەڤەزەزەت ١١- ڤەنگهەئووش ١٢- ئەڤیستی ١٣- مەنەنگهو ١٤- ئەئەی بیو١٥- مەش ١٦- ئەشا ١٧- سەیەزدەت ١٨- یەڤەت ١٩- ئەهەمتە ٢٠- ئەئوروونا ٢١- خرەفسترا.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەوانەی ٢- زانیاری ٣- ئارمەیتی ٤- هیی تۆ٥- مەزدا ٦- بەڕێزە٧- لای زانا ٨- لەگەڵ ٩- کرداری ١٠- سووک دەکەن١١- سرشتی پاک ١٢- لە ڕووی ١٣- ئەندێشە ١٤- لەوانە ١٥- زۆر ١٦- ئەشا ١٧- دوور ماوە ١٨- هێندە ١٩- لە ئێمە ٢٠- دڕندە ٢١- بەدکاران.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، ئەو بەدکارانە بەنەزانی سووکایەتی دەکەن بەسرشتی چاک و سپەندارمەزد کە لە لای زانایان بەڕێز و بایەخدارە. ئەوان لە ڕاستی بێ بەشن وەک چۆن بەدکاران لە ئێمە دوورن.

کۆپلەی دەیەم

بەرێنووسی ئاڤێستا:

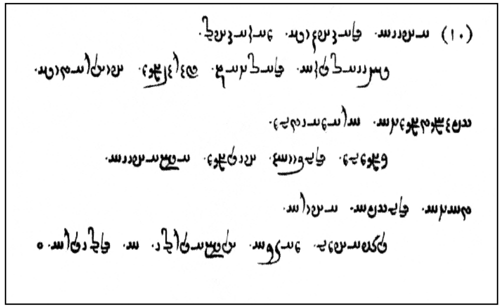

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەهیا ٢- ڤەنگهەئووش ٣- مەنەنگهو ٤- شیەئوتنا ٥- ڤەئوچەت ٦- گەرەبام ٧- هوخرەتووش ٨- سپەنتام ٩- چە ١٠- ئارمەئەیتیم ١١- دامیم ١٢- ڤیدڤائو ١٣- هەئیتیام ١٤- ئەشەهیا ١٥- تا ١٦- چا ١٧- ڤیسپا ١٨- ئەهوورا ١٩- تەڤەهمی ٢٠- مەزدا ٢١- خشەتروئی ٢٢- ئا ٢٣- ڤوویەترا.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەوان ٢- سرشتی پاک ٣- ئەندێشە ٤- کردار ٥- گوتن ٦- فێربوون ٧- بەخیرەت ٨- سپەنتا ٩- وە ١٠- ئارمەیتی ١١- سەرچاوە ١٢- بەزانایی ١٣- ڕاستەقینە ١٤- ئەشایە ١٥- هەموو ١٦- وە ١٧- ئەمانە ١٨- ئەهوورا ١٩- هی تۆ ٢٠- مەزدا ٢١- وڵات ٢٢- بە٢٣- بەزانیاری.

واتای گشتی: زانا و بیرمەند ئامۆژگاریی ئەوان دەکات کە سرشتیان پاک بێت و بزانن سپەندارمەز سەرچاوەی هەموو ڕاستییەکەیە. ئەی مەزدا ئەهوورا، گەر ئەوانەش ئامۆژگاریی تۆ دەرک بکەن بێشک ڕوو لە جیهانی ڕاستیی تۆ دەکەن.

کۆپلەی یازدەهەم:

بەرێنووسی ئاڤێستا:

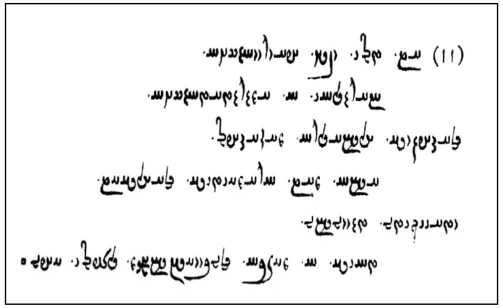

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەت ٢- تووئی ٣- ئووبە ٤- هەئوورڤائوس ٥- چا ٦- خڤەرتائی ٧- ئا ٨- ئەمەرەتاتس ٩- چا ١٠- ڤەنگهەئووش١١- خشەترا ١٢- مەنەنگهو ١٣- ئەشا ١٤- مەت ١٥- ئارمەئیتیش ١٦- ڤەخشەت ١٧- ئووتەیوو ئیتیش ١٨- تەڤیشی ١٩- تائیش ٢٠- ئا ٢١- مەزدا ٢٢- ڤیدوەئەشام ٢٣- تەڤوئی ٢٤- ئەهی.

واتای وشە بەوشە: ١- ئاوا ٢- ئەوان ٣- دوو ٤- نیشانی ئیزەدی ٥- وە ٦- ڕووناکی ٧- بۆ ٨- نەمری ٩- وە ١٠- سرشتی پاک ١١- هێز ١٢- ئەندێشە ١٣- ئەشا ١٤- لەگەڵ ١٥- ئارمەیتی ١٦- زیاد بکات ١٧- ژیانی هەتایی ١٨- مەعنەوی ١٩- لەگەڵیان ٢٠- بۆ ٢١- مەزدا ٢٢- لە دوژمنان ٢٣- سەرکەوتن ٢٤- دەبێت.

واتای گشتی: بەم چەشنە گەشە و نەمری کە دوو نیشانەی تۆن خەڵک بەرەو ڕووناکی ڕادەکێشن(٨٣) ئەشە و ئارمەئەیتی سرشتی چاک و ژیانی تاهەتایی دەبەخشن و هێزی مەعنەوی زیاد دەکەن. ئەی مەزدا، تۆ بەو نیشانەگەلە دوژمنەکانت شکست دەدەیت و پێڕەوانی خۆت سەرکەوتوو دەکەیت.

کۆپلەی دوازدەهەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

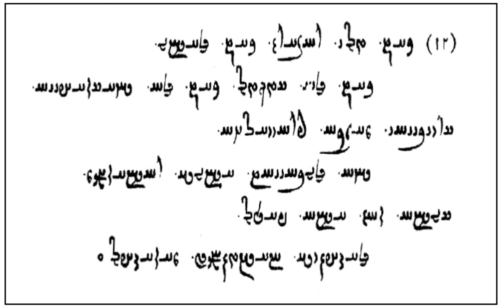

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- کەت ٢- تووئی ٣- ڕازەرە٤- کەت ٥- ڤەشی ٦- کەت ٧- ڤا ٨- ستووتو ٩- کەت ١٠- ڤا ١١- یەسنەهیا١٢- سروئیدیائی ١٣- مەزدا ١٤- فرەئوو ئووچا ١٥- یا ١٦- ڤیدایات١٧- ئەشیش ١٨- ڕاشەنام ١٩- سیشا ٢٠- نائو٢١- ئەشا ٢٣- پەتوو ٢٤- ڤەنگهە ئووش ٢٤- خشەئتەنگ ٢٥- مەنەنگهو.

واتای وشە بەوشە: ١- کامە ٢- تۆ ٣- ئایین ٤- کام ٥- خواست ٦- کام ٧- یا ٨- نزا ٩- کام ١٠- یا ١١- پەرەستش ١٢- بۆبیستن ١٣- مەزدا ١٤- بیلێرەوە ١٥- تا ١٦- بەهرە ١٧- پاداشت ١٨- فرمانەکانت ١٩- فێربکە ٢٠- ئێمە٢١- ئەشا ٢٢- ڕێگا ٢٣- سرشتی پاک ٢٤- خۆناسین ٢٥- ئەندێشە.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، کامەیە ئایینی تۆ، خواستی تۆ کامەیە، کامە نزا و پەرستن بەشایستە دەزانی بیلێ تا خەڵکان ببیسن و پاداشتی پێڕەوی لە یاساکانی تۆیان بەنسیب بێت.

لە سایەی ئەشەدا فێرمان بکە کە ڕێبازی سرشتی چاک چۆنە و کامەیە.

کۆپلەی سێزدەهەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

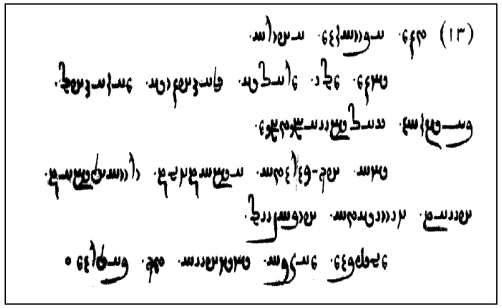

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- تەمە ٢- ئەدڤانەم ٣- ئەهوورا ٤- یەمە ٥- مووئی ٦- مرەئووش ٧- ڤەنگهەئووش ٨- مەنەنگهو ٩- داتائو ١٠- سەئوشیەنتام ١١- یا ١٢- هوکەرەتا ١٣- ئەشەئەت ١٤- چیت ١٥- ئورڤەخشەت ١٦- هیەت ١٧- چی ویشتا ١٨- هوودا ئوبیو ١٩- میەژدەم ٢٠- مەزدا ٢١- یەهیا ٢٢- تەڤە ٢٣- دەترەم.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەو ٢- ڕێگا ٣- ئەهوورا ٤- کە ٥- من ٦- نواندن ٧- سرشتی پاک ٨- ئەندێشە ٩- یاسا ١٠- سوشیانسەکان١١- کە ١٢- کاری چاک ١٣- لەڕاستیدا ١٤- لە سایەی ١٥- شادی بهێنێ ١٦- کە١٧- دیاری کراوە ١٨- بۆ زانایان ١٩- بەپاداشت ٢٠- مەزدا ٢١- ئەوە ٢٢- کەتۆ ٢٣- ئارمان.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، ئەو ڕێگەیەی کە پیشانی منت داوە ڕێبازی سرشتی چاکە لەسەر یاسای سوشیانسەکان(٨٤) کە دەڵێن تەنیا کردەوەی چاک لە سایەی ئەشەدا دەبێتە هۆی شادمانی، ئەو ڕێبازەیە کە چاکەخوازانت پێ ئاشنا کردووە.

کۆپلەی چواردەهەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

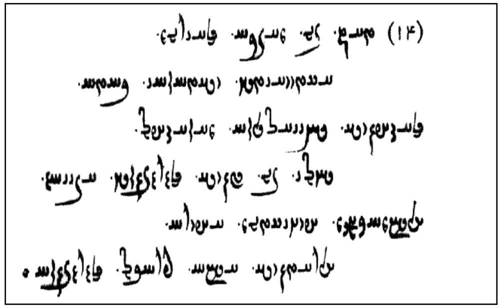

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- ئەت ٢- زی ٣- مەزدا ٤- ڤەئیریم ٥- ئەستڤەئیت ٦- ئوشتانائی ٧- داتا ٨- ڤەنگهەئووش ٩- شیەئوتەنا ١٠- مەنەنگهو ١١- یووئی ١٢- زی ١٣- گەئووش ١٤- ڤەرەزێنە ١٥- ئەزیائۆ ١٦- خشماکام ١٧- هەڤوو ١٨- چیستیم ١٩- ئەهوورا ٢٠- خرەتەئووش ٢١- ئەشا ٢٢- فرادۆ ٢٣- ڤەرەزەنا.

واتای وشە بەوشە: ١- ئەو ٢- بەڕاستی ٣- مەزدا ٤- مژدەدراو ٥- ئەوگیانەی لە ٦- زیندانی لەشدایە ٧- یاسا ٨- سرشتی پاک ٩- کردەوە ١٠- ئەندێشە ١١- ئەوان ١٢- بەڕاستی ١٣- خیلقەت ١٤- هەوڵدان ١٥- بۆ گەشە ١٦- بۆ ئێوە ١٧- پیرۆز ١٨- گەلالە ١٩- ئەهوورا ٢٠- خواستی ئیزەدی ٢١- ئەشا ٢٢- پێشکەوت ٢٣- هەوڵ بدەن.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، بێ شک ئەو پاداشتە مژدەدراوەیە بەکەسانێک دەبەخشیت کە کاری چاک دەکەن و لە سایەی ئەشەدا یاسای تۆ بەجوانی بەرەو پێش دەبەن و خواستی تۆ بەراورد دەکەن و بۆ گەشەی جیهان تێدەکۆشن.

کۆپلەی پازدەهەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

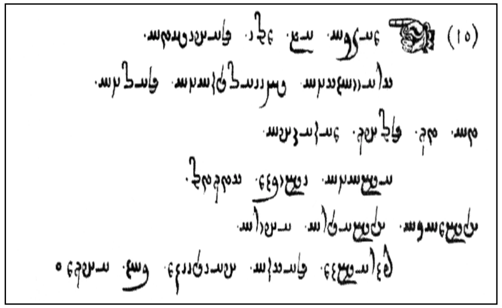

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:
١- مەزدا ٢- ئەت ٣- مووئی ٤- ڤەهیشتا ٥- سرەڤائۆس ٦- چا ٧-

شیـەئوتنا ٨- چا ٩- ڤەئوچا ١٠- تا ١١- تەڤە ١٢- ڤەهوو ١٣- مەنەنگها ١٤- ئەشا ١٥- چا ١٦- ئیشوودەم ١٧- سەتووتوو ١٨- خشاکما ١٩- خشەترا ٢٠- ئەهوورا ٢١- فەرەشەم ٢٢- ڤەسنا ٢٣- هەئیتیەم ٢٤- دائۆ ٢٥- ئەهووەم.

واتای وشە بەوشە: ١- مەزدا ٢- بۆیە ٣- من ٤- باشترین ٥- گفتە ٦- وە ٧- کردەوە ٨- وە ٩- بڵێ ١٠- لە ١١- ئەوان ١٢- پاک ١٣- ئەندێشە ١٤- ئەشا ١٥- وە ١٦- ئاواتی دڵ ١٧- ستایشی تۆ ١٨- خۆت ١٩- هێز ٢٠- ئەهوورا ٢١- نوێ ٢٢- ئیرادە ٢٣- پڕاوپڕ ٢٤- بماندەرێ ٢٥- زیندەگی.

واتای گشتی: ئەی مەزدا، من لە باشترین گفتە و کردەوە ئاگا بکەرەوە تا لە سایەی ئەشەدا بەئازادی و سرشتی چاک ستایشی تۆ بکەم، ئەی ئەهوورا، بەهێز و ئیرادەی مەعنەویی خۆت ژیانی نوێ و پڕ لە ڕاستیمان پێ ببەخشە.

***

دەفتەری یەکەم

سروودی دووهەم

ئوشتەوەد گات

ئوشتەوەد گات بریتییە لە چوار هات: واتە هاتەکانی ٤٣ تا ٤٦ لە یەسنادا، سەرجەم ٦٦ کۆپلەیە، هەر کۆپلەیەک دەبێتە ٥ دێڕی ١١ بڕگەیی.

***

یەسنە هاتی ٤٣

کۆپلەی یەکەم:

بەڕێنووسی ئاڤێستا:

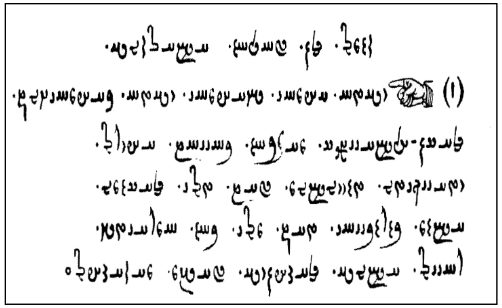

بەزمانی ئاڤێستا و ڕێنووسی کوردی:

١- ئووشتا ٢- ئەهمائی ٣- یەهمائی ٤- ئووشتا ٥- کەهمائی ٦- چیت ٧- ڤەسەخشەیانس ٨- مەزدائۆ ٩- دایات ١٠- ئەهوورو ١١- ئووتەیووئیتی ١٢- تەڤیشیم ١٣- گەت ١٤- تەڤەئی ١٥- ڤەسمی ١٦- ئەشێم ١٧- دەرەدیائی ١٨- تەت ١٩- مووئی ٢٠- داڤە٢١- ئارمەئەیت ٢٢- ڕایوو ٢٣- ئەشیش ٢٤- ڤەنگهەئووش ٢٥- گەئەم ٢٦- مەنەنگهو.

واتای وشە بەوشە: ١- بەختیاری ٢- بۆئەوە ٣- لەلایەن ئەو ٤- بەختیاری ٥- دیتران ٦- دەگات ٧- بەئیرادەی خۆی ٨- مەزدا ٩- دایناوە ١٠- ئەهوورا ١١- پایەدار ١٢- توانایی ١٣- بەڕاستی ١٤- لەتۆوە ١٥- دەمەوێت ١٦- بەئەشا ١٧- بۆ خۆڕاگری ١٨- ئەوە ١٩- بۆمن ٢٠- ببەخشە٢١- ئارمەیتی ٢٢- ئەونوورە ٢٣- پاداشت ٢٤- چاکە ٢٥- ژیان ٢٦- ئەندێشە.

واتای گشتی: مەزدا ئەهوورای دانا و توانا وای داناوە: بەختیاری بۆ کەسێک دەبێت کە دیتران بەختەوەر بکات. ئەی مەزدا، هێز و خۆڕاگریم لە ڕاستیدا لە تۆ دەوێت. ئەی ئارمەیتی، بۆ پاریزگاری لە ئەشە ئەو فەڕ و شکۆیەم پێ ببەخشە، کە پاداشتی ژیانە لە سایەی ئەندێشە و سرشتی چاکدا.